

ਤਾ ਕੇ ਦੂਰ ਦਰਿਦ੍ਰ ਦਿਯਾ ਕਰਿ। ਸੀਸ ਰਹੀ ਧਰ ਸਖੀ ਪਗਨ ਪਰ।
ਤਵਪ੍ਰਸਾਦ ਮੈ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਲਹਿਯੋ। ਕਹਾ ਕਹੋ ਤੁਹਿ ਜਾਤ ਨ ਕਹਿਯੋ। ੧੦।

ਅਬ ਕਛੁ ਐਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨੈਯੋ। ਜਾ ਤੇ ਸਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਕਹ ਪੈਯੋ।
ਸੇਵੈ ਸਦਾ ਸੰਗ ਲੈ ਤਾ ਕੋ। ਚੀਨਿ ਸਕੈ ਕੋਊ ਨਹਿ ਵਾ ਕੋ। ੧੧।

ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਸ ਚਿਤ ਬਿਚਾਰੇ। ਸੁ ਮੈ ਕਹਤ ਹੋ ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਯਾਰੇ।
ਤਾਹਿ ਛੁਪਾਇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਰਾਖਾ। ਰਾਨੀ ਸੋ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਭਾਖਾ। ੧੨।

ਰਾਨੀ ਜੋ ਤੁਮ ਪੁਰਖ ਸਰਾਹਾ। ਤਾ ਕਹ ਸ੍ਰੀ ਬਿਸੁਨਾਥਨ ਚਾਹਾ।
ਵਾ ਕੋ ਕਾਲੀ ਕਾਲ ਹੈ ਗਯੋ। ਯਾ ਸਖਿ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿ ਲਯੋ। ੧੩।

ਹਮ ਸਭਹਿਨ ਜੋ ਤਾਹਿ ਸਰਾਹਾ। ਤਾ ਤੇ ਤਿਸੁ ਬਿਸੁਨਾਥਨ ਚਾਹਾ।
ਜਨਿਯਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੀ ਲਾਗੀ। ਤਾ ਤੇ ਤਾਹਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਲੈ ਭਾਗੀ। ੧੪।

ਰਾਨੀ ਸੋਕ ਤਵਨ ਕੋ ਕਿਯੋ। ਤਾ ਦਿਨ ਅੰਨ ਨ ਪਾਨੀ ਪਿਯੋ।
ਸਾਚ ਮਰਿਯੋ ਜਾਨ੍ਯੋ ਜਿਯ ਤਾ ਕੋ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ਯਾ ਕੋ। ੧੫।

ਜਸ ਤੁਮ ਸੁੰਦਰ ਯਾਹਿ ਨਿਹਾਰਿਯੋ। ਭਯੋ ਨ ਹੈ ਰੂਹੈ ਨ ਬਿਚਾਰਿਯੋ।
ਯਾ ਕੀ ਬਹਿਨਿ ਏਕ ਤਿਹ ਘਰ ਮੈ। ਛਾਡਿ ਅਯੋ ਜਿਹ ਭ੍ਰਾਤ ਨਗਰ ਮੈ। ੧੬।

ਮੁਹਿ ਤੁਮ ਕਹੋ ਤੁ ਤਹ ਮੈ ਜਾਊ। ਵਾ ਕੀ ਖੋਜਿ ਬਹਿਨਿ ਮੈ ਲਯਾਊ।
ਸੋ ਅਤਿ ਚਤੁਰਿ ਸਭਨ ਗੁਨ ਆਗਰਿ। ਆਣਿ ਦਿਖਾਊ ਤੁਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਗਰਿ। ੧੭।

ਭਲੀ ਭਲੀ ਸਭ ਤ੍ਰਿਯ ਬਖਾਨੀ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਗਤਿ ਕਿਨੂੰ ਨ ਜਾਨੀ।
ਖਰਚੀ ਅਧਿਕ ਤਵਨ ਕਹ ਦਈ। ਤਤ ਛਿਨ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਦਾ ਪਠਈ। ੧੮।

ਦੌਹਰਾ

ਬਿਦਾ ਭਈ ਬਹੁ ਦਰਬ ਲੈ ਗਈ ਕੁਅਰ ਕੇ ਧਾਮ।
ਆਠ ਮਾਸ ਦੁਰਿ ਤਹ ਰਹੀ ਲਖੀ ਨ ਦੂਸਰ ਬਾਮ। ੧੯।

ਚੌਪਈ

ਨਵਮੋ ਮਾਸ ਚੜਤ ਜਬ ਭਯੋ। ਤਾ ਕਹ ਭੇਸ ਨਾਰਿ ਕੋ ਕਯੋ।
ਲੈ ਰਾਨੀ ਕਹ ਤਾਹਿ ਦਿਖਾਯੋ। ਸਭਹਿਨ ਹੋਰਿ ਹਿਯੋ ਹੁਲਸਾਯੋ। ੨੦।
ਜੋ ਮੈ ਕਹੋ ਸੁਨਹੁ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਰੀ। ਇਹ ਸੌਪਹੁ ਤੁਮ ਅਪਨਿ ਦੁਲਾਰੀ।
ਰਾਜਾ ਸਾਥ ਨ ਭੇਦ ਬਖਾਨੋ। ਮੇਰੋ ਬਚਨ ਸਤਿ ਕਰ ਮਾਨੋ। ੨੧।

(ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ) ਉਸ (ਦਾਸੀ) ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਖੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਸਿਰ ਧਰਨ ਲਗ ਗਈ (ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ--ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਾਂ? ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ੧੦।

ਹੁਣ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੌਵਾਂ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨ ਸਕੇ। ੧੧।

(ਉਸ) ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਉਹ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ--ਹੇ ਪਿਆਰੇ (ਰਾਜਨ)! ਸੁਣੋ। ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--। ੧੨।

ਹੇ ਰਾਣੀ (ਮਾਤਾ)! ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਲਾਹਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਹੈ (ਭਾਵ[] ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ)। ਉਸ ਦੀ ਕਲ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ (ਗੱਲ ਇਸ) ਸਖੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸੁਣ ਲਵੋ। ੧੩।

ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤੂ ਲੈ ਕੇ ਭਜ ਗਈ ਹੈ। ੧੪।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸੋਗ ਮੰਨਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਨ ਅੰਨ ਖਾਇਆ ਅਤੇ ਨ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਚਮੁਚ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੁਝ ਨ ਸਮਝਿਆ। ੧੫।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, (ਉਸ ਵਰਗਾ) ਨ ਕੋਈ ਸੀ, ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਭੈਣ ਘਰ ਵਿਚ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਰਾ ਪਿਛੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸੀ। ੧੬।

ਹੇ ਰਾਣੀ ਜੀ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲਭ ਲਿਆਵਾਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਅਤੇ ਸਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਚਤੁਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ੧੭।

ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ[] ਸਭ 'ਠੀਕ ਹੈ , ਠੀਕ ਹੈ' ਪਰ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨ ਸਮਝੀ। ਉਸ (ਦਾਸੀ) ਨੂੰ ਖਰਚਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਤੁਰਤ ਵਿਦਾ ਕਰ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ੧੮।

ਦੌਹਰਾ

ਬਹੁਤ ਧਨ ਲੈ ਕੇ (ਦਾਸੀ) ਵਿਦਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਘਰ ਗਈ। (ਉਹ) ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਲੁਕੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਨ ਵੇਖਿਆ। ੧੯।

ਚੌਪਈ

ਜਦੋਂ ਨੌਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ (ਕੁਮਾਰ) ਨੂੰ ਨਾਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। (ਉਸ ਨੂੰ) ਲਿਆ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ। ਸਭ (ਇਸਤਰੀਆਂ) ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈਆਂ। ੨੦।

(ਦਾਸੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ)--ਹੇ ਰਾਣੀ! ਜੋ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੁਣੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਓ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨ ਦਸੋ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਚ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨੋ। ੨੧।

ਜੋ ਇਸ ਕੋ ਰਾਜਾ ਲਹਿ ਲੈ ਹੈ। ਭੂਲਿ ਤਿਹਾਰੇ ਧਾਮ ਨ ਐ ਹੈ।
 ਲੈ ਯਾ ਕੋ ਕਰਿ ਹੈ ਨਿਜੁ ਨਾਰੀ। ਮੁਖ ਬਾਏ ਰਹਿ ਹੋ ਤੁਮ ਪ੍ਰਯਾਰੀ। ੨੨।
 ਭਲੀ ਕਹੀ ਤੁਹਿ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨੀ। ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗਤਿ ਕਿਨੂੰ ਨ ਜਾਨੀ।
 ਤਿਹ ਕੋ ਭਵਨ ਸੁਤਾ ਕੇ ਰਾਖਾ। ਭੇਦ ਨ ਮੂਲ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤਨ ਭਾਖਾ। ੨੩।
 ਚਹਤ ਹੁਤੀ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤਾ ਸੁ ਭਈ। ਇਹ ਛਲ ਸੇ ਸਹਚਰਿ ਛਲਿ ਗਈ।
 ਤਾ ਕਹ ਪ੍ਰਗਟ ਧਾਮ ਮਹਿ ਰਾਖਾ। ਨ੍ਰਿਪਹਿ ਭੇਦ ਕੋਊ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਨ ਭਾਖਾ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ

ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਹ ਚੰਚਲਾ ਲਹਿਯੋ ਆਪਨੇ ਯਾਰ।
 ਸਭ ਤ੍ਰਿਯ ਮੁਖ ਬਾਏ ਰਹੀ ਸਕਾ ਨ ਕੋਊ ਬਿਚਾਰ। ੨੫।
 ਸੁਰ ਮੁਨਿ ਨਾਗ ਭੁਜੰਗ ਸਭ ਨਰ ਬਪੁਰੇ ਕਿਨ ਮਾਹਿ।
 ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੇ ਭੇਦ ਪਛਾਨਤ ਨਾਹਿ। ੨੬। ੧।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਏ ਦੋਇ ਸੋ ਅਠਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
 ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੮੮। ੫੪੨੨। ਅਫਸ੍ਰੀ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਾ ਸਹਿਰ ਬਗਦਾਦ ਕੇ ਦਫਿਨ ਸੈਨ ਨਰੇਸ।
 ਦਫਿਨ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਤਰੁਨਿ ਰਹਤ ਸੁ ਰਤਿ ਕੇ ਭੇਸ। ੧।

ਚੌਪਈ

ਕਮਲ ਕੇਤੁ ਇਕ ਸਾਹੁ ਬਸਤ ਤਹ। ਜਾ ਸਮ ਦੂਸਰ ਭਯੋ ਨ ਮਹਿ ਮਹ।
 ਤੇਜਵਾਨ ਬਲਵਾਨ ਧਰਤ੍ਰੀ। ਜਾਹਿਰ ਚਹੂੰ ਓਰ ਮਹਿ ਛਤ੍ਰੀ। ੨।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਰਾਨੀ ਤਿਹ ਕੁਅਰ ਕੋ ਰੂਪ ਬਿਲੋਕਾ ਨੈਨ।
 ਰਹੀ ਮਗਨ ਹੂੰ ਮੈਨ ਮਦ ਬਿਸਰ ਗਈ ਸੁਧਿ ਐਨ। ੩।

ਚੌਪਈ

ਚਤੁਰ ਸਹਚਰੀ ਕੁਅਰਿ ਹਕਾਰੀ। ਆਨਿ ਕੁਅਰਿ ਤਨ ਕੀਅਸ ਜੁਹਾਰੀ।
 ਚਿਤ ਕੇ ਭੇਦ ਸਕਲ ਤਿਹ ਦੀਯੋ। ਵਾ ਕੇ ਤੀਰ ਪਠਾਵਨ ਕੀਯੋ। ੪।
 ਬਾਰ ਨ ਲਗੀ ਸਖੀ ਤਹ ਆਈ। ਆਨ ਕੁਅਰ ਤਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਤਾਈ।
 ਕੋ ਪਰ ਅਟਕਤ ਨ੍ਰਿਪ ਤ੍ਰਿਯ ਭਈ। ਛੁਟਹ ਕਸਬ ਲਗਨ ਲਗਿ ਗਈ। ੫।

ਅਬ ਵਹ ਧਾਮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਜੈ। ਹ੍ਰਯਾ ਤੇ ਚਲਿ ਵਹਿ ਗ੍ਰਿਹ ਪਗੁ ਦੀਜੈ।
 ਉਠਹੁ ਕੁਅਰ ਜੁ ਬਿਲਮ ਨ ਲੈਯੈ। ਰਾਜ ਤਰੁਨਿ ਕੇ ਸੇਜ ਸੁਹੈਯੈ। ੬।

ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਵੇਖ ਲਏਗਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਬਣਾ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋ ਪਿਆਰੀ! ਤੂੰ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਂਗੀ। ੨੨।

(ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ) ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਗਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਭਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨ ਦਸਿਆ। ੨੩।

ਜੋ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹੀ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਦਾਸੀ (ਰਾਣੀ ਨੂੰ) ਛਲ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨ ਦਸੀ। ੨੪।

ਦੌਹਰਾ

ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ (ਕਰ ਕੇ) ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਯਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨ ਸਕੀ। ੨੫। ਦੇਵਤੇ, ਮੁਨੀ, ਨਾਗ, ਭੁਜੰਗ ਅਤੇ ਮੱਨੁਖ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਹਨ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਦੈਂਤ ਵੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਹਨ। ੨੬।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੮੮ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੮੮। ੫੪੨੭। ਚਲਦਾ।

ਦੌਹਰਾ

ਬਗਦਾਦ ਦਾ ਇਕ ਦਫ਼ਿਨ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਦਫ਼ਿਨ ਦੇ (ਦੇਈ) ਸੀ ਜੋ ਰਤੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਰਗੀ ਸੀ। ੧।

ਚੌਪਈ

ਉਥੇ ਇਕ ਕਮਲ ਕੇਤੁ ਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਤੇਜਵਾਨ, ਬਲਵਾਨ ਅਤੇ ਅਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਚੌਹਾਂ ਪਾਸੇ ਛਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ੨।

ਦੌਹਰਾ

ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਭੁਲ ਗਈ। ੩।

ਚੌਪਈ

ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਕ ਚਤੁਰ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। (ਉਸ ਨੇ) ਆ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸੀ ਅਤੇ ਉਸ (ਕੁਮਾਰ) ਪਾਸ (ਉਸ ਨੂੰ) ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ੪।

(ਜ਼ਰਾ) ਦੇਰ ਨ ਲਗੀ ਅਤੇ ਦਾਸੀ ਉਥੇ ਆ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। (ਉਸ ਦਾ) ਕੰਮ ਕਾਰ ਛੁਟ ਗਿਆ ਹੈ, (ਬਸ ਇਕੋ) ਲਗਨ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। ੫।

ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਘਰ (ਚਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ) ਸਫਲ ਮਨੋਰਥ ਕਰੋ। ਇਥੋਂ ਚਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਓ। ਹੇ ਕੁਮਾਰ ਜੀ! ਜਲਦੀ ਉਠੋ, ਦੇਰ ਨ ਲਗਾਓ ਅਤੇ ਰਾਜ ਰਾਣੀ ਦੀ ਸੇਜ ਨੂੰ ਸੁਹਾਵਣਾ ਕਰੋ। ੬।

ਜਿਹ ਤਿਹ ਬਿਧ ਤਾ ਕੇ ਮਨ ਲੀਨਾ। ਆਨਿ ਮਿਲਾਇ ਕੁਅਰਿ ਕਹ ਦੀਨਾ।
ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਿਹ ਤਾਹਿ ਰਿਝਾਯੋ। ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਨਿਸਿ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ। ੭।

ਕੋਲ ਕਰਤ ਨਿਸਿ ਸਕਲ ਬਿਹਾਨੀ। ਕਰਤ ਕਾਮ ਕੀ ਕੋਟਿ ਕਹਾਨੀ।
ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੇ ਆਸਨ ਕਰਿ ਕੈ। ਕਾਮ ਤਪਤ ਸਭ ਹੀ ਕਹਿ ਹਰਿ ਕੈ। ੮।

ਭੋਰ ਭਯੋ ਰਜਨੀ ਜਬ ਗਈ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਚਿਰਈ ਚੁਹਚਈ।
ਸੁਮਿਤ ਭਏ ਦੋਊ ਕੋਲ ਕਮਾਤੇ। ਏਕਹਿ ਸੇਜ ਸੋਏ ਰਸ ਮਾਤੇ। ੯।

ਸੋਵਤ ਤ੍ਯਾਗ ਨੀਦਿ ਜਬ ਜਗੇ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕੋਲ ਕਰਨ ਤਬ ਲਗੇ।
ਆਸਨ ਕਰਤ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਕੋਕਹੁ ਤੇ ਦਸ ਗੁਨ ਬਿਸਤਾਰਾ। ੧੦।

ਕੋਲ ਕਮਾਤ ਅਧਿਕ ਰਸ ਮਾਤੈ। ਭੂਲਿ ਗਈ ਘਰ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸਾਤੈ।
ਚਿਤ ਅਪਨੇ ਅਸ ਕੀਯਾ ਬਿਚਾਰਾ। ਪ੍ਰਗਟ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ। ੧੧।

ਸੁਨਹੁ ਬਾਤ ਪ੍ਰਯਾਰੇ ਤੁਮ ਮੇਰੀ। ਦਾਸੀ ਭਈ ਆਜ ਮੈ ਤੇਰੀ।
ਮੇਰੇ ਤੋਟ ਦਰਬ ਕੀ ਨਾਹੀ। ਹਮ ਤੁਮ ਆਵਹੁ ਕਹੂੰ ਸਿਧਾਹੀ। ੧੨।

ਐਸੇ ਜਤਨ ਮਿਤ੍ਰ ਕਛੁ ਕਰਿਯੈ। ਅਪਨੇ ਲੈ ਮੁਹਿ ਸੰਗ ਸਿਧਰਿਯੈ।
ਅਤਿਥ ਭੇਸ ਦੋਊ ਧਰਿ ਲੈਹੈ। ਇਕ ਠਾ ਬੈਠ ਖਜਾਨਾ ਬੈਹੈ। ੧੩।

ਜਾਰ ਕਹਿਯੋ ਅਬਲਾ ਸੋ ਐਸੇ। ਤੁਹਿ ਨਿਕਸੇ ਲੈ ਕਰਿ ਸੰਗਿ ਕੈਸੇ।
ਠਾਢੇ ਈਹਾ ਅਨਿਕ ਰਖਵਾਰੇ। ਨਭ ਕੇ ਜਾਤ ਪਖੇਰੁ ਮਾਰੈ। ੧੪।

ਜੋ ਤੁਹਿ ਮੁਹਿ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਿਹਾਰੈ। ਦੁਹੂੰਅਨ ਠੌਰ ਮਾਰਿ ਕਰ ਡਾਰੈ।
ਤਾ ਤੇ ਤੁਮ ਅਸ ਕਰਹੁ ਉਪਾਵੈ। ਮੁਰ ਤੁਰ ਭੇਦ ਨ ਦੂਸਰ ਪਾਵੈ। ੧੫।

ਸੂਰ ਸੂਰ ਕਰਿ ਗਿਰੀ ਤਰੁਨਿ ਧਰਿ। ਜਾਨੁਕ ਗਈ ਸਾਚੁ ਦੈਕੈ ਮਰਿ।
ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਹ ਨਾਥ ਉਚਾਈ। ਬੈਦ ਲਏ ਸਭ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਈ। ੧੬।

ਸਭ ਬੈਦਨ ਸੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਯਾ ਕੋ ਕਰਹੁ ਕਛੁ ਉਪਚਾਰਾ।
ਜਾ ਤੇ ਰਾਨੀ ਮਰੈ ਨ ਪਾਵੈ। ਬਹੁਰਿ ਹਮਾਰੀ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੈ। ੧੭।

ਬੋਲਤ ਭੀ ਇਕ ਸਖੀ ਸਿਯਾਨੀ। ਜਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਰਤਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਛਾਨੀ।
ਏਕ ਨਾਰਿ ਬੈਦਨੀ ਹਮਾਰੇ। ਜਿਹ ਆਗੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬੈਦ ਬਿਚਾਰੇ। ੧੮।

ਜੋ ਰਾਜਾ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੇ। ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਚਾਰ ਕਰਾਵੇ।
ਰਾਨੀ ਬਚੈ ਬਿਲੰਬ ਨ ਲਾਵੈ। ਬਹੁਰਿ ਤਿਹਾਰੀ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੈ। ੧੯।

ਸੋਈ ਬਾਤ ਰਾਜੈ ਜਬ ਮਾਨੀ। ਬੋਲ ਪਠਾਈ ਵਹੈ ਸਿਯਾਨੀ।
ਜੋ ਤਿਨ ਪੁਰਖ ਨਾਰਿ ਕਰਿ ਭਾਖਾ। ਤਾਹੀ ਕਹ ਬੈਦਨਿ ਕਰਿ ਰਾਖਾ। ੨੦।

(ਦਾਸੀ ਨੇ) ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਜਿਤ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰਿਝਾਇਆ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਸੰਯੋਗ ਕੀਤਾ।੭।

ਕਾਮ-ਕੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਮ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਆਸਣ ਕਰ ਕੇ ਕਾਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਾਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।੮।

ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਚਿਚਲਾਉਣ ਲਗੀਆਂ। ਕਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਵੇਂ ਥਕ ਗਏ ਅਤੇ (ਕਾਮ) ਰਸ ਵਿਚ ਮਸਤੇ ਹੋਏ ਇਕੋ ਸੇਜ ਉਤੇ ਸੌਂ ਗਏ।੯।

ਸੌਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦ ਨੀਂਦਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਾਗੇ, ਤਦ (ਫਿਰ) ਮਿਲ ਕੇ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਣ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਜੋ ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਜਿਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨ।੧੦।

ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਸੱਤੇ ਸੁੱਧਾਂ ਭੁਲ ਗਏ। (ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੇ) ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਦਸਿਆ--।੧੧।

ਹੇ ਪਿਆਰੇ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ। ਮੈਂ ਅਜ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਦਾਸੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਧਨ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਇਸ ਲਈ) ਆਓ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਨਿਕਲ ਚਲੀਏ।੧੨।

ਹੇ ਮਿਤਰ! ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਦੋਵੇਂ ਸਾਧ-ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖਾਵਾਂਗੇ।੧੩।

ਯਾਰ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲਾਂ। ਇਥੇ ਅਨੇਕ ਰਖਵਾਲੇ ਖੜੋਤੇ ਹਨ ਜੋ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਪੰਖੇਰੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।੧੪।

ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜਾ ਵੇਖ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਅਜਿਹਾ ਉਪਾ ਕਰ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨ ਪਾ ਸਕੇ।੧੫।

(ਰਾਣੀ ਨੇ ਤੁਰਤ ਚਰਿਤ੍ਰ ਖੇਡਿਆ) 'ਸੂਲ ਸੂਲ' ਕਰਦੀ ਰਾਣੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿਗ ਪਈ। (ਇੰਜ ਲਗਣ ਲਗੀ) ਮਾਨੋ ਸਚੀ ਮੁਚੀ ਮਰ ਗਈ ਹੋਵੇ। 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਹਿ ਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਗੀ। (ਉਸ ਨੇ) ਸਾਰੇ ਵੈਦਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।੧੬।

ਸਾਰਿਆਂ ਵੈਦਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਉਪਚਾਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਣੀ ਮਰ ਨ ਸਕੇ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੇਜ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸੁਹਾਵਣਾ ਬਣਾਵੇ।੧੭।

(ਇੰਨੇ ਵਿਚ) ਇਕ ਸਿਆਣੀ ਸਖੀ ਬੋਲ ਪਈ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਣੀ ਦੀ ਰਤੀ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। (ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ) ਸਾਡੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਵੈਦਣ ਹੈ। ਉਸ (ਦੀ ਯੋਗਤਾ) ਅਗੇ ਵੈਦ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਹਨ।੧੮।

ਹੇ ਰਾਜਨ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਾਓ। (ਤਾਂ ਉਹ) ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏਗੀ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਬਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਜ ਨੂੰ ਸੁਹਾਵਣਾ ਕਰੇਗੀ।੧੯।

ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਿਆਣੀ (ਵੈਦਣ) ਨੂੰ ਬੁਲਵਾ ਲਿਆ। ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਵੈਦਣ ਕਰ ਕੇ ਰਖ ਲਿਆ।੨੦।

ਸਖੀ ਤਬੈ ਰਾਜਾ ਪਹਿ ਗਈ। ਤਾਹਿ ਤਰੁਨਿ ਕਰਿ ਲ੍ਯਾਵਤ ਭਈ।
ਜਬ ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰੀ। ਰਾਜਾ ਸੋ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰੀ। ੨੧।

ਰਾਜ ਰੋਗ ਰਾਨੀ ਕਹ ਧਰਿਯੋ। ਜਾਤਿ ਸਿਤਾਬੀ ਦੂਰਿ ਨ ਕਰਿਯੋ।
ਆਠ ਬਰਿਸ ਲਗਿ ਰਹੈ ਜੁ ਕੋਈ। ਯਾ ਕੋ ਦੂਰਿ ਦੂਖ ਤਬ ਹੋਈ। ੨੨।

ਸੋਈ ਸਤਿ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ। ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਤਾ ਸੋ ਜਾਰ ਬਖਾਨੀ।
ਤਾ ਕੇ ਧਾਮ ਬੈਦਨੀ ਰਾਖੀ। ਜੋ ਨਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਿ ਭਾਖੀ। ੨੩।

ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਤਾ ਕੇ ਸੋ ਰਹੈ। ਭੋਗ ਕਰੈ ਤਰੁਨੀ ਜਬ ਚਹੈ।
ਮੂਰਖ ਰਾਵ ਭੇਦ ਨਹਿ ਪਾਯੋ। ਆਠ ਬਰਿਸ ਲਗਿ ਮੂੰਡ ਮੂੰਡਾਯੋ। ੨੪।

ਦੋਹਰਾ

ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਨ ਚੰਚਲਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕਹ ਛਲਾ ਸੁਧਾਰਿ।
ਆਠ ਬਰਿਸਿ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਭਜਿਯੋ ਸਕਿਯੋ ਨ ਮੂੜ ਬਿਚਾਰਿ। ੨੫। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੋ ਉਨਾਨਵੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੮੯। ੫੫੦੨। ਅਫਰੰਗੇ।*

ਚੌਪਈ

ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਏਕ ਨ੍ਰਿਪ ਰਹੈ। ਪੂਰਬ ਸੈਨ ਨਾਮ ਜਗ ਕਹੈ।
ਪੂਰਬ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਨਾਰੀ। ਜਾ ਸਮ ਲਗਤ ਨ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰੀ। ੧।

ਰੂਪ ਸੈਨ ਛਤ੍ਰੀ ਇਕ ਤਹਾ। ਤਾ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਕਹੂੰ ਨ ਕਹਾ।
ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਤਿਹ ਤੇਜ ਬਿਰਾਜੈ। ਨਰੀ ਨਾਗਨਿਨ ਕੋ ਮਨੁ ਲਾਜੈ। ੨।

ਰਾਜ ਤਰੁਨਿ ਜਬ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ। ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਇਹ ਭਾਤਿ ਬਿਚਾਰਾ।
ਕੈਸੇ ਕੇਲ ਸੁ ਯਾ ਸੰਗ ਕਰੋ। ਨਾਤਰ ਮਾਰਿ ਕਟਾਰੀ ਮਰੋ। ੩।

ਮਿਤ੍ਰ ਜਾਨਿ ਇਕ ਹਿਤੁ ਹਕਾਰੀ। ਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਚਿਤ ਕੀ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ।
ਕੈ ਇਹ ਮੁਹਿ ਤੈ ਦੇਹਿ ਮਿਲਾਈ। ਨਾਤਰ ਮੁਹਿ ਨ ਨਿਰਖਿ ਹੈ ਆਈ। ੪।

ਦੋਹਰਾ

ਕੈ ਸਜਨੀ ਮੁਹਿ ਮਿਤ੍ਰ ਕਹ ਅਬ ਹੀ ਦੇਹੁ ਮਿਲਾਇ।
ਨਾਤਰ ਰਾਨੀ ਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਬਹੁਰਿ ਨਿਰਖਿਯਹੁ ਆਇ। ੫।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰੋ ਰਾਨੀ। ਜਾਨਿ ਗਈ ਤਬ ਸਖੀ ਸਿਯਾਨੀ।
ਯਾ ਕੀ ਲਗਨ ਮਿਤ੍ਰ ਸੋ ਲਾਗੀ। ਤਾ ਤੇ ਨੀਦ ਭੂਖ ਸਭ ਭਾਗੀ। ੬।

ਤਦ ਦਾਸੀ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ (ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਵੈਦਣ) ਇਸਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਜਦ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਨਾੜੀ (ਨਬਜ਼) ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--।੨੧।

ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਰੋਗ (ਤਪੇਦਿਕ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤਕ ਲਗ ਕੇ (ਇਲਾਜ) ਕਰੇਗਾ, ਤਦ ਇਸ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ।੨੨।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹ ਸਚ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ (ਰਾਣੀ ਦੇ) ਯਾਰ ਨੇ ਦਸਿਆ। ਉਸ (ਰਾਣੀ) ਦੇ ਘਰ ਵੈਦਣ ਰਖ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਇਸਤਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦਸੀ ਗਈ ਸੀ।੨੩।

ਉਹ (ਵੈਦਣ) ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਜਦ ਰਾਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੀ। ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤਕ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ (ਭਾਵੇਂ ਛਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ)।੨੪।

ਦੋਹਰਾ

ਇਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਉਸ ਚੰਚਲਾ (ਰਾਣੀ) ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਲ ਲਿਆ। (ਉਸ ਨੇ) ਅੱਠ ਸਾਲ ਤਕ ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਸੁਖ ਮਾਣਿਆ, ਪਰ ਮੂਰਖ ਰਾਜਾ ਵਿਚਾਰ ਨ ਸਕਿਆ।੨੫।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੮੯ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੮੯। ੫੫।੦੨। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਪੂਰਬ (ਦਿਸ਼ਾ) ਦੇ (ਇਕ) ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੂਰਬ ਸੈਨ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੂਰਬ ਦੇ (ਦੇਈ) ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗੀ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਸੀ।੧।

ਉਥੇ ਇਕ ਰੂਪ ਸੈਨ ਛੜੀ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗਾ ਸੁੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਅਪਾਰ ਤੇਜ ਸ਼ੋਭਦਾ ਸੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ) ਮੱਠੁਖ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਲਜਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।੨।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਮਨ ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣ ਲਗੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਟਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ।੩।

ਮਿਤਰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ (ਸਖੀ) ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਚਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਨ ਵੇਖੀਂ।੪।

ਦੋਹਰਾ

ਹੇ ਸਖੀ! ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਆ ਕੇ ਵੇਖੀਂ।੫।

ਚੌਪਈ

ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਤਦ ਉਹ ਸਿਆਣੀ ਸਖੀ ਜਾਣ ਗਈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਲਗਨ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਕਰ ਕੇ (ਇਸ ਦੀ) ਨੀਂਦਰ ਭੁਖ ਸਭ ਭਜ ਗਈ ਹੈ।੬।

ਅਤਿਲ

ਤਨਿਕ ਨ ਲਗੀ ਅਵਾਰ ਸਜਨ ਕੈ ਘਰ ਗਈ।
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧਤ ਤਹ ਲਯਾਵਤ ਭਈ।
 ਜਹ ਆਗੇ ਤ੍ਰਿਯ ਬੈਠੀ ਸੇਜ ਡਸਾਇ ਕੈ।
 ਹੇ ਤਹੀ ਤਵਨ ਕਹ ਹਿਤੁ ਨਿਕਾਸਿਯੋ ਲਯਾਇ ਕੈ। ੭।

ਚੌਪਈ

ਉਠਿ ਕਰਿ ਕੁਅਰਿ ਅਲਿੰਗਨ ਕਿਯੋ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਚੁੰਬਨ ਤਿਹ ਲਿਯੋ।
 ਕਾਮ ਕੇਲ ਰੁਚਿ ਮਾਨ ਕਮਾਯੋ। ਭਾਂਗਿ ਅਫੀਮ ਸਰਾਬ ਚੜਾਯੋ। ੮।

ਜਬ ਮਦ ਕਰਿ ਮਤਵਾਰਾ ਕਿਯੋ। ਭੁਜ ਤੇ ਪਕਰਿ ਸੇਜ ਪਰ ਦਿਯੋ।
 ਅਧਿਕ ਮਾਨਿ ਰੁਚਿ ਗਰੇ ਲਗਾਯੋ। ਉਛਰਿ ਉਛਰਿ ਕਰਿ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ। ੯।

ਏਕ ਤਰੁਨ ਦੂਸਰ ਮਦ ਮਾਤੋ। ਤੀਸਰ ਭੋਗ ਤਰੁਨਿ ਕੇ ਰਾਤੋ।
 ਦੁਹੁੰਅਨ ਮਧ ਹਾਰ ਕੋ ਮਾਨੈ। ਚਾਰਹੁ ਬੇਦ ਭੇਦ ਇਹ ਜਾਨੈ। ੧੦।

ਜਬ ਤ੍ਰਿਯ ਤਰੁਨਿ ਤਰੁਨ ਕਹ ਪਾਵੈ। ਛਿਨ ਛਤਿਯਾ ਤੇ ਛੋਰਿ ਨ ਭਾਵੈ।
 ਗਹਿ ਗਹਿ ਤਾ ਕਹ ਗਰੇ ਲਗਾਵੈ। ਚਾਰਿ ਪਹਿਰ ਨਿਸਿ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ। ੧੧।

ਭੋਗ ਕਰਤ ਤਰੁਨੀ ਬਸਿ ਭਈ। ਪਰ ਕੀ ਤੇ ਵਾ ਕੀ ਹੈ ਗਈ।
 ਛਿਨ ਇਕ ਛੈਲ ਨ ਛੋਰਿਯੋ ਜਾਵੈ। ਛੈਲਿਯਹਿ ਯਾਰ ਛਬੀਲੋ ਭਾਵੈ। ੧੨।

ਕੋਕਸਾਰ ਕੇ ਮਤਨ ਉਚਾਰੈ। ਅਮਲ ਪਾਨ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜ ਰਤਿ ਧਾਰੈ।
 ਆਨ ਪੁਰਖ ਕੀ ਕਾਨਿ ਨ ਕਰਹੀ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੇ ਭੋਗਨ ਭਰਹੀ। ੧੩।

ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਵੈ। ਏਕ ਖਾਟ ਪਰ ਬੈਠਿ ਚੜਾਵੈ।
 ਹਸਿ ਹਸਿ ਕਰਿ ਦੇਉ ਜਾਂਘਨ ਲੇਹੀ। ਰਾਜ ਤਰੁਨਿ ਕੋ ਬਹੁ ਸੁਖ ਦੇਹੀ। ੧੪।

ਭੋਗ ਕਰਤ ਨਿਸਿ ਸਕਲ ਬਿਤਾਵੈ। ਸੋਇ ਰਹੈ ਉਠਿ ਕੇਲਿ ਕਮਾਵੈ।
 ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਤ੍ਰਿਯ ਆਸਨ ਕਹ ਲੈਕੈ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੈ ਚੁੰਬਨ ਕੈਕੈ। ੧੫।

ਭੋਗ ਕਰਤ ਤਰੁਨਿਯਹਿ ਰਿਝਾਯੋ। ਭਾਤਿ ਅਨਿਕ ਤਿਨ ਕੇਲ ਮਚਾਯੋ।
 ਇਹ ਬਿਧਿ ਹੋ ਹਸਿ ਤਾਹਿ ਉਚਾਰੋ। ਕਹੋ ਜੁ ਤੁਮ ਸੋ ਸੁਨਹੋ ਪ੍ਰਯਾਰੋ। ੧੬।

ਜਬ ਤਰੁਨੀ ਸੰਗ ਦ੍ਰਿੜ ਰਤਿ ਕਰੀ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੇ ਭੋਗਨ ਭਰੀ।
 ਰੀਝਿ ਤਰੁਨਿ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰੀ। ਮਿਤ੍ਰ ਭਈ ਮੈ ਦਾਸ ਤਿਹਾਰੀ। ੧੭।

ਅਤਿਲ

ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਦੇਰ ਨ ਲਗੀ ਅਤੇ (ਉਹ ਦਾਸੀ) ਮਿਤਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਆਈ, ਜਿਥੇ ਅਗੇ ਰਾਣੀ ਸੇਜ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚੀ। ੭।

ਚੌਪਈ

ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਠ ਕੇ (ਯਾਰ ਨੂੰ) ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਚੁੰਬਨ ਲਏ। ਮਨ ਪਸੰਦ ਦੀ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ। ਭੰਗ, ਅਫ਼ੀਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ। ੮।

ਜਦ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਮਤਵਾਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਸੇਜ ਉਪਰ ਪਾ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਉਛਲ ਉਛਲ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਕੀਤਾ। ੯।

ਇਕ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮਸਤ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਭੋਗ ਵਿਚ ਮਗਨ, ਦਸੇ (ਇਨ੍ਹਾਂ) ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਰ ਕੌਣ ਮੰਨੇ। ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ੧੦।

ਜਦ ਕੋਈ ਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਜਵਾਨ ਮਰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਛਿਣ ਭਰ ਲਈ ਵੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਵਖਰਾ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। (ਰਾਣੀ) ਪਕੜ ਪਕੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਗਾਉਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਤਕ ਭੋਗ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ੧੧।

ਭੋਗ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਪਰਾਈ (ਇਸਤਰੀ) ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਛਿਣ ਲਈ ਵੀ (ਉਸ) ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਛੁਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। (ਉਸ) ਨੌਜਵਾਨ (ਰਾਣੀ ਨੂੰ) ਜਵਾਨ ਯਾਰ ਚੰਗਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ੧੨।

ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਪਾਠ ('ਮਤਨ') ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਮਲ ਪੀ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਤੀ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। (ਉਹ) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਭੋਗ ਕਰ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ੧੩।

ਪੋਸਤ, ਭੰਗ ਅਤੇ ਅਫ਼ੀਮ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਇਕ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਸਨ। (ਉਹ ਪੁਰਸ਼) ਹਸ ਹਸ ਕੇ ਰਾਣੀ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਟੰਗਾਂ ਪਕੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ੧੪।

ਭੋਗ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬਿਤਾ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸੌਂ ਕੇ ਉਠਦੇ (ਤਾਂ ਫਿਰ) ਰਤੀ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਫਿਰ ਫਿਰ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਆਸਣ ਜਮਾਂਦਾ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਚੁੰਬਨ ਕਰਦਾ। ੧੫।

ਭੋਗ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਰਤੀ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ (ਰਾਣੀ) ਨੇ ਹਸ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ-- ਹੇ ਪਿਆਰੇ! ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣੋ। ੧੬।

ਜਦ (ਉਸ ਨੇ) ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲ ਰਜਾ ਦਿੱਤੀ। ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ-- ਹੇ ਮਿਤਰ! ਮੈਂ (ਹੁਣ) ਤੇਰੀ ਦਾਸੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। ੧੭।

ਅਬ ਜੋ ਕਹੋ ਨੀਰ ਭਰਿ ਲ੍ਯਾਉ। ਬਾਰ ਅਨੇਕ ਬਜਾਰ ਬਿਕਾਉ।
ਜੇ ਤੁਮ ਕਹੋ ਵਹੈ ਮੈ ਕਰਿਹੋ। ਔਰ ਕਿਸੂ ਤੇ ਨੈਕੁ ਨ ਡਰਿਹੋ। ੧੮।

ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਹਸਿ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਅਬ ਮੈ ਭਯੋ ਗੁਲਾਮ ਤਿਹਾਰਾ।
ਤੇ ਸੀ ਤਰੁਨਿ ਭੋਗ ਕਹ ਪਾਈ। ਪੂਰਨ ਭਈ ਮੋਰਿ ਭਗਤਾਈ। ੧੯।

ਅਬ ਇਹ ਬਾਤ ਚਿਤ ਮੈ ਮੇਰੇ। ਸੋ ਮੈ ਕਹਤ ਯਾਰ ਸੰਗ ਤੇਰੇ।
ਅਬ ਕਛੁ ਐਸ ਉਪਾਵ ਬਨੈਯੈ। ਜਾ ਤੇ ਤੇ ਕਹ ਸਦਾ ਹੰਢੈਯੈ। ੨੦।

ਅਬ ਤੁਮ ਐਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨਾਵਹੁ। ਜਾ ਤੇ ਮੋਹਿ ਸਦਾ ਤੁਮ ਪਾਵਹੁ।
ਭੇਦ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਖ ਨ ਪਾਵੈ। ਲਹੈ ਨ ਸ੍ਰਾਨ ਨ ਭੂਸਨ ਆਵੈ। ੨੧।

ਰਾਨੀ ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਐਸੀ ਜਬ। ਬਚਨ ਕਹਾ ਹਸਿ ਕਰਿ ਪਿਯ ਸੋ ਤਬ।
ਰੋਮ ਨਾਸ ਤੁਮ ਬਦਨ ਲਗਾਵਹੁ। ਸਕਲ ਨਾਰਿ ਕੋ ਭੇਸ ਬਨਾਵਹੁ। ੨੨।

ਰੋਮਾਂਤਕ ਰਾਨਿਯਹਿ ਮੰਗਾਯੋ। ਤਾ ਕੇ ਬਦਨ ਸਾਥ ਲੈ ਲਾਯੋ।
ਸਭ ਹੀ ਕੇਸ ਦੂਰਿ ਜਬ ਭਏ। ਤਾ ਕਹ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾਰਿ ਕੇ ਦਏ। ੨੩।

ਬੀਨਾ ਦਈ ਕੰਧ ਤਾ ਕੈ ਪਰ। ਸੁਨਨ ਨਮਿਤਿ ਰਾਖਿਯੋ ਤਾ ਕੋ ਘਰ।
ਜਬ ਰਾਜਾ ਤਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਵੈ। ਤਬ ਤੰਤ੍ਰੀ ਸੋ ਬੈਠਿ ਬਜਾਵੈ। ੨੪।

ਰਾਜ ਬੀਨ ਸੁਨਿ ਤ੍ਰਿਯ ਤਿਹ ਮਾਨੈ। ਪੁਰਖ ਵਾਹਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਹਿਚਾਨੈ।
ਤਾ ਕੇ ਹੋਰਿ ਰੂਪ ਲਲਚਾਨਾ। ਘਰ ਬਾਹਰ ਤਜਿ ਭਯੋ ਦਿਵਾਨਾ। ੨੫।

ਇਕ ਦੂਤੀ ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਇਸਿ। ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਦੈ ਤਹਾ ਪਠਾਇਸਿ।
ਜਬ ਰਾਨੀ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਈ। ਬਚਨ ਕਹਾ ਤਾ ਸੋ ਮੁਸਕਾਈ। ੨੬।

ਜਿਨਿ ਤੇ ਕੇ ਰਾਜਾ ਯਹ ਬਰੈ। ਹਮ ਸੋ ਨੇਹੁ ਸਕਲ ਤਜਿ ਡਰੈ।
ਮੈ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲੈ ਤੁਹਿ ਸ੍ਰੈਹੋ। ਚਿਤ ਕੇ ਸਕਲ ਸੋਕ ਕਹ ਖ੍ਰੈਹੋ। ੨੭।

ਜੋ ਤਾ ਪਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸਖੀ ਪਠਾਵੈ। ਸੋ ਚਲਿ ਤੀਰ ਤਵਨ ਕੈ ਆਵੈ।
ਰਾਨੀ ਕੇ ਸੰਗ ਸੋਤ ਨਿਹਾਰੈ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਜਾਇ ਉਚਾਰੈ। ੨੮।

ਰਾਨੀ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਭੇਦ ਲਖ ਗਈ। ਤਾ ਤੇ ਵਹਿ ਛੋਰਤ ਨਹਿ ਭਈ।
ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਤਾਹਿ ਲੈ ਸੋਈ। ਹਮਰੇ ਦਾਵ ਨ ਲਾਗਤ ਕੋਈ। ੨੯।

ਜਬ ਇਹ ਭਾਤਿ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁਨਿ ਪਾਵੈ। ਤਹ ਤਿਹ ਆਪੁ ਬਿਲੋਕਨ ਆਵੈ।
ਤ੍ਰਿਯ ਸੋ ਸੋਤ ਜਾਰ ਕੇ ਹੋਰੈ। ਨਿਹਫਲ ਜਾਇ ਤਿਨੈ ਨਾਹਿ ਛੋਰੈ। ੩੦।

ਜੇ ਹੁਣ ਕਹੋ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲਿਆਵਾਂ, (ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ) ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਵਿਕਾਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ, ਉਹੀ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡਰਾਂ।੧੮।

ਮਿਤਰ ਨੇ ਹਸ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ[] ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਇਸਤਰੀ ਸੰਯੋਗ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।੧੯।

ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਿਯਾ! ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਉਪਾ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ (ਮੈਂ) ਤੈਨੂੰ ਸਦਾ ਮਾਣਦਾ ਰਹਾਂ।੨੦।

ਹੁਣ ਤੂੰ (ਕੋਈ) ਅਜਿਹਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਖੇਡ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣੇ। (ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ) ਭੇਦ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਬੰਦਾ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ। ਨ ਕੁੱਤਾ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਨ ਭੌਂਕਣ ਲਈ ਆਵੇ।੨੧।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਜਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਤਦ ਹਸ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। (ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ--)) ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ('ਬਦਨ') ਉਤੇ ਰੋਮਨਾਸਨੀ ਲਗਾ ਲੈ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੇਸ ਬਣਾ ਲੈ।੨੨।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਰੋਮਨਾਸਨੀ ਮੰਗਵਾਈ ਅਤੇ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਦ (ਮੂੰਹ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਵਾਲ ਉਤਰ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਵਾ ਦਿੱਤੇ।੨੩।

ਉਸ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਵੀਣਾ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ (ਸੰਗੀਤ) ਸੁਣਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਰਖ ਲਿਆ। ਜਦ ਰਾਜਾ ਉਸ (ਰਾਣੀ) ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ, ਤਦ ਉਹ ਬੈਠ ਕੇ ਤੰਤੀ ਵਜਾਉਂਦੀ।੨੪।

ਰਾਜਾ (ਉਸ ਤੋਂ) ਵੀਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਮੰਨਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਸਮਝਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ (ਰਾਜਾ) ਲਲਚਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘਰ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਕੇ (ਉਸ ਦਾ) ਦੀਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ।੨੫।

ਤਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਕ ਦੂਤੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ। ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਗੱਲ) ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਹਸ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।੨੬।

ਮਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜਾ ਤੈਨੂੰ ਵਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸਨੇਹ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਚਿਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਮ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ।੨੭।

ਉਸ ਪਾਸ (ਜਦ) ਰਾਜਾ ਸਖੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਚਲ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸ ਆਉਂਦੀ। (ਤਾਂ) ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਸੁਤਿਆਂ ਵੇਖਦੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਦਸਦੀ।੨੮।

(ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ) ਰਾਣੀ ਮੇਰਾ ਭੇਦ ਸਮਝ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ (ਉਸ ਨੂੰ) ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। (ਇਸੇ ਲਈ) ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਦਾਓ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਹੈ।੨੯।

ਜਦ ਰਾਜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਆਪ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ। (ਜਦ) ਉਹ (ਆਪਣੀ) ਯਾਰ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਸੁਤਾ ਵੇਖਦਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨ ਛੇੜਦਾ (ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉਦਮ) ਨਿਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।੩੦।

ਮਾਥੋ ਧੁਨ੍ਯੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੋ ਕਹਿਯੋ। ਹਮਰੋ ਭੇਦ ਰਾਨਿਯਹਿ ਲਹਿਯੋ।
ਤਾ ਤੇ ਯਾਹਿ ਸੰਗ ਲੈ ਸੋਈ। ਮੇਰੀ ਘਾਤ ਨ ਲਾਗਤ ਕੋਈ। ੩੧।

ਉਨ ਰਾਨੀ ਐਸੋ ਤਬ ਕੀਯੋ। ਭੇਦ ਭਾਖਿ ਸਖਯਿਨ ਸਭ ਦੀਯੋ।
ਜੇ ਇਹ ਸੋਤ ਅਨਤ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਵੈ। ਪਕਰਿ ਭੋਗਬੋ ਕਾਜ ਮੰਗਾਵੈ। ੩੨।

ਮੈ ਸੋਵਤ ਤਾ ਤੇ ਇਹ ਸੰਗਾ। ਅਪਨੇ ਜੋਰ ਅੰਗ ਸੋ ਅੰਗਾ।
ਭਲੀ ਭਲੀ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਸਭ ਭਾਖੀ। ਜ੍ਯੋ ਤ੍ਯੋ ਨਾਰਿ ਨਾਹ ਤੇ ਰਾਖੀ। ੩੩।

ਦਿਨ ਦੇਖਤ ਰਾਨੀ ਤਿਹ ਸੰਗਾ। ਸੋਵਤ ਜੋਰ ਅੰਗ ਸੋ ਅੰਗਾ।
ਮੂਰਖ ਰਾਵ ਭੇਦ ਨਹਿ ਪਾਵੈ। ਕੋਰੋ ਅਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਵੈ। ੩੪। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੋ ਨਬੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੦। ਪਪ੩੬। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਪਛਿਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੋਹੈ। ਪਸਚਿਮ ਸੈਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤਹ ਕੇ ਹੈ।
ਪਸਚਿਮ ਦੇ ਰਾਨੀ ਤਾ ਕੇ ਘਰ। ਰਹਤ ਪੰਡਿਤਾ ਸਕਲ ਲੋਭਿ ਕਰਿ। ੧।

ਅਧਿਕ ਰੂਪ ਰਾਨੀ ਕੇ ਰਹੈ। ਜਗ ਤਿਹ ਦੁਤਿਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਹੈ।
ਤਾ ਪਰ ਰੀਝਿ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀ ਭਾਰੀ। ਜਾਨਤ ਉਚ ਨੀਚਿ ਪਨਿਹਾਰੀ। ੨।

ਤਹ ਹੁਤੋ ਰਾਇ ਦਿਲਵਾਲੀ। ਜਾਨਕ ਦੂਸਰਾਂਸੁ ਹੈ ਮਾਲੀ।
ਸੋ ਪਹਿ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ ਬਖਾਨੀ। ਉਰਝਿ ਰਹੀ ਦੁਤਿ ਹੇਰਤ ਰਾਨੀ। ੩।

ਤਾ ਸੋ ਅਧਿਕ ਸਨੇਹ ਬਢਾਯੋ। ਏਕ ਦਿਵਸ ਗ੍ਰਿਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ।
ਸੋ ਤਬ ਹੀ ਸੁਨਿ ਬਚ ਪਹ ਗਯੋ। ਭੇਟਤ ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਕਹ ਭਯੋ। ੪।

ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਈ। ਏਕ ਸੇਜ ਪਰ ਬੈਠਿ ਚੜਾਈ।
ਜਬ ਮਦ ਸੋ ਮਤਵਾਰੇ ਭਏ। ਤਬ ਹੀ ਸੋਕ ਬਿਸਰਿ ਸਭ ਗਏ। ੫।

ਏਕ ਸੇਜ ਪਰ ਬੈਠਿ ਕਲੋਲਹਿ। ਰਸ ਕੀ ਕਥਾ ਰਸਿਕ ਮਿਲਿ ਬੋਲਹਿ।
ਚੁੰਬਨ ਔਰ ਅਲਿੰਗਨ ਕਰਹੀ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੇ ਭੋਗਨ ਭਰਹੀ। ੬।

ਰਾਨੀ ਰਮਤ ਅਧਿਕ ਉਚੜਾਈ। ਭੋਗ ਗਏ ਦਿਲਵਾਲੀ ਰਾਈ।
ਚਿਤ ਅਪਨੈ ਇਹ ਭਾਤਿ ਬਿਚਾਰੋ। ਮੈ ਯਾਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੋ। ੭।

ਰਾਜ ਪਾਟ ਮੇਰੇ ਕਿੰਹ ਕਾਜਾ। ਮੋਕਹ ਨਹੀ ਸੁਹਾਵਤ ਰਾਜਾ।
ਮੈ ਸਾਜਨ ਕੇ ਸਾਥ ਸਿਧੈਹੋ। ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਸਿਰ ਮਾਝ ਸਹੈਹੋ। ੮।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੱਥੇ (ਸਿਰ) ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਮਨ ਵਿਚ) ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਭੇਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੁਤੀ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਦਾਓ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ।੩੧।

ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੇ ਤਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਦ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਸੁਤੀ ਹੋਈ ਵੇਖੇਗਾ ਤਾਂ ਭੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਗਵਾ ਲਵੇਗਾ।੩੨।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਗ ਨਾਲ ਅੰਗ ਜੋੜ ਕੇ ਸੌਂਦੀ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਦਾਸੀਆਂ ਨੇ (ਰਾਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ) 'ਭਲੀ ਭਲੀ' ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ (ਮਰਦ ਤੋਂ) ਇਸਤਰੀ (ਬਣੀ) ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ।੩੩।

ਰਾਣੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਭ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਸ ਨਾਲ ਅੰਗ ਨਾਲ ਅੰਗ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੌਂਦੀ। ਮੁਖ ਰਾਜਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਕਾ ਹੀ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।੩੪।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੦ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੦। ਪਪ੩੬। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਪਛਿਮਾਵਤੀ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਪਸਚਿਮ ਸੈਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਸਚਿਮ ਦੇ (ਦੇਈ) ਨਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ) ਪੰਡਿਤ ਵੀ ਲੋਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।੧।

ਰਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੀ। ਜਗਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਉਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਰੀਝ ਸੀ। (ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ) ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਪਨਿਹਾਰਨਾਂ ਤਕ ਜਾਣਦੀਆਂ ਸਨ।੨।

ਉਥੇ ਇਕ ਦਿਲਵਾਲੀ ਰਾਇ (ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ) ਹੁੰਦਾ ਸੀ। (ਜੋ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਦੂਜਾ ਸੂਰਜ ('ਅੰਸੁਮਾਲੀ') ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਦਾ (ਮੇਰੇ ਤੋਂ) ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਉਸ ਦੀ) ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਣੀ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ।੩।

ਉਸ ਨਾਲ (ਰਾਣੀ ਨੇ) ਬਹੁਤ ਸਨੇਹ ਵਧਾ ਲਿਆ ਅਤੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਇਕ ਦਿਨ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਤਦ ਹੀ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ (ਉਸ ਕੋਲ) ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ।੪।

(ਰਾਣੀ ਨੇ) ਪੋਸਤ, ਭੰਗ ਅਤੇ ਅਫੀਮ ਮੰਗਵਾ ਲਈ ਅਤੇ ਇਕੋ ਸੇਜ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਜਦ (ਦੇਵੇਂ) ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਮਤਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਤਦ ਹੀ ਸਾਰੇ ਗਮ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ।੫।

ਇਕੋ ਸੇਜ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਲੋਲ ਕਰਨ ਲਗੇ ਅਤੇ (ਦੇਵੇਂ) ਰਸਿਕ ਰਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇ। (ਉਹ) ਚੁੰਬਨ ਅਤੇ ਆਲਿੰਗਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਭੋਗ ਕਰਦੇ।੬।

ਰਾਣੀ (ਉਸ ਨਾਲ) ਰਮਣ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਦਿਲਵਾਲੀ ਰਾਇ ਭੋਗ ਕਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। (ਰਾਣੀ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂ।੭।

(ਇਹ) ਰਾਜ-ਪਾਟ ਮੇਰੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਰਾਜਾ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮੈਂ ਸੱਜਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਚੰਗੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸਹਾਂਗੀ।੮।

ਜਹਾ ਸਿੰਘ ਮਾਰਤ ਬਨ ਮਾਹੀ। ਸੁਨਾ ਦੋਹਰਾ ਏਕ ਤਹਾ ਹੀ।
ਚੜਿ ਝੰਪਾਨ ਤਿਹ ਠੌਰ ਸਿਧਾਈ। ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਤਹੀ ਸਹੋਟ ਬਤਾਈ। ੯।

ਮਹਾ ਗਹਿਰ ਬਨ ਮੈ ਜਬ ਗਈ। ਲਘੁ ਇਛਾ ਕਹ ਉਤਰਤ ਭਈ।
ਤਹ ਤੇ ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਛਿਤ ਮੈ ਡਾਰਿ ਸ੍ਰੇਣ ਕੇ ਰੰਗਾ। ੧੦।

ਜਬ ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਥ ਸਜਨ ਕੇ ਗਈ। ਤਬ ਅਸ ਸਖੀ ਪੁਕਾਰਤ ਭਈ।
ਲਏ ਸਿੰਘ ਰਾਨੀ ਕਹ ਜਾਈ। ਕੋਊ ਆਨਿ ਲੇਹੁ ਛੁਟਕਾਈ। ੧੧।

ਸੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ। ਤ੍ਰੁਸਤ ਭਏ ਅਸ ਕਰਨ ਉਚਾਯੋ।
ਜਾਇ ਭੇਦ ਰਾਜਾ ਤਨ ਦਯੋ। ਲੈ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਰਾਨਿਯਹਿ ਗਯੋ। ੧੨।

ਨਿਪੁ ਧੁਨਿ ਸੀਸ ਬਾਇ ਮੁਖ ਰਹਾ। ਹੋਨਹਾਰ ਭਯੋ ਹੋਤ ਸੁ ਕਹਾ।
ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਛੁ ਨਹਿ ਪਾਯੋ। ਲੈ ਰਾਨੀ ਕਹ ਜਾਰ ਸਿਧਾਯੋ। ੧੩। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੌ ਇਕ੍ਯਾਨਵੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੧। ੫੫੪੯। ਅਫਜ਼ੀ।*

ਚੌਪਈ

ਉਤਰ ਸਿੰਘ ਨਿਪੁਤਿ ਇਕ ਭਾਰੋ। ਉਤਰ ਦਿਸਿ ਕੇ ਰਹਤ ਨਿਪਾਰੋ।
ਉਤਰ ਮਤੀ ਧਾਮ ਤਿਹ ਨਾਰੀ। ਜਾ ਸਮ ਕਾਨ ਸੁਨੀ ਨ ਨਿਹਾਰੀ। ੧।

ਤਹਾ ਲਹੌਰੀ ਰਾਇਕ ਆਯੋ। ਰੂਪਵਾਨ ਸਭ ਗੁਨਨ ਸਵਾਯੋ।
ਜਬ ਅਬਲਾ ਤਿਹ ਹੋਰਤ ਭਈ। ਤਤ ਛਿਨ ਸਭ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਤਜਿ ਦਈ। ੨।

ਉਰ ਅੰਚਰਾ ਅੰਗਿਯਾ ਨ ਸੰਭਾਰੈ। ਕਹਬ ਕਛੁ ਹੈ ਕਛੁ ਉਚਾਰੈ।
ਪਿਯ ਪਿਯ ਰਟਤ ਸਦਾ ਮੁਖ ਰਹੈ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਜਲ ਅਖਿਯਾਂ ਤੇ ਬਹੈ। ੩।

ਪ੍ਰਛਨ ਤਾਹਿ ਰਾਇ ਜਬ ਆਵੈ। ਮੁਹੋ ਨ ਭਾਖਿ ਉਤਰਹਿ ਦੁਯਾਵੈ।
ਝੂਮ ਝੂਮਿ ਝਟ ਦੈ ਛਿਤ ਝਰੈ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਿਯ ਸਬਦ ਉਚਰੈ। ੪।

ਅਦਭੁਤ ਹੋਰਿ ਰਾਇ ਹੈ ਰਹੈ। ਸਖਿਯਨ ਸੋ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਕਹੈ।
ਯਾ ਅਬਲਾ ਕੋ ਕਸ ਹੈ ਗਯੋ। ਜਾ ਤੇ ਹਾਲ ਐਸ ਇਹ ਭਯੋ। ੫।

ਯਾ ਕੋ ਕੋਨ ਜਤਨ ਤਬ ਕਰੈ। ਜਾ ਤੇ ਯਹ ਰਾਨੀ ਨਹਿ ਮਰੈ।
ਜੋ ਵਹ ਮਾਗੈ ਸੋ ਮੈ ਦੈ ਹੋ। ਰਾਨੀ ਨਿਮਿਤਿ ਕਰਵਤਹਿ ਲੈ ਹੋ। ੬।

ਸਿਰ ਕਰਿ ਤਿਹ ਆਗੈ ਜਲ ਭਰੋ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਾ ਕੇ ਪਗ ਪਰੋ।
ਜੋ ਰਾਨੀ ਕਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾਵੈ। ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਰਾਜ ਕਹ ਪਾਵੈ। ੭।

ਜਿਥੇ ਬਨ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਇਕ ਮੰਦਿਰ ਸੁਣੀਂਦਾ ਸੀ। (ਰਾਣੀ) ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਥੋਂ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਥਾਂ ('ਸਹੇਟ') ਦਸ ਦਿੱਤੀ।੯।

ਜਦ ਸੰਘਣੇ ਬਨ ਵਿਚ ਗਈ ਤਾਂ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ (ਪਾਲਕੀ ਤੋਂ) ਉਤਰੀ। ਉਥੋਂ ਮਿਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਲਹੂ ਵਰਗਾ ਰੰਗ ਸੁਟਦੀ ਗਈ।੧੦।

ਜਦ ਰਾਣੀ ਸੱਜਨ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ, ਤਦ ਸਖੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਕਾਰਨ ਲਗੀ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਉਸ ਤੋਂ) ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਛੁੜਵਾ ਲਏ।੧੧।

ਜਦੋਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਡਰ ਗਏ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖਿਚ ਲਈਆਂ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸੀ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ।੧੨।

ਰਾਜਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। (ਕਹਿਣ ਲਗਾ) ਹੋਣਹਾਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, (ਹੁਣ) ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ) ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਯਾਰ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।੧੩।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੀਜਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੧ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੧। ੫੫੪੯। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਉੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਉੱਤਰ ਮਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਨ ਕੰਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ (ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ) ਵੇਖੀ ਹੈ।੧।

ਉਥੇ ਲਹੌਰੀ ਰਾਇ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ (ਵਿਅਕਤੀ) ਆਇਆ, ਜੋ ਰੂਪਵਾਨ ਅਤੇ ਸਭ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਸਵਾਇਆ ਸੀ। ਜਦ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸੇ ਛਿਣ ਸਾਰੀ ਸ਼ੋਧ ਬੁੱਧ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ।੨।

(ਉਸ ਤੋਂ) ਛਾਤੀ ਦਾ ਕਪੜਾ ਅਤੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਬਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। (ਉਹ) ਕਹਿਣਾ ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸਦਾ 'ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਿਯ' ਬੋਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜਲ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।੩।

ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਰਾਜਾ ਪੁਛਣ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਕਹਿ ਕੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨ ਦਿੰਦੀ। (ਉਹ) ਝੁੰਮ ਝੁੰਮ ਕੇ ਝਟ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿਗ ਪੈਂਦੀ ਅਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ 'ਪ੍ਰਿਯ' ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਦੀ।੪।

ਰਾਜਾ (ਇਹ) ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਬਲਾ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।੫।

ਇਸ ਦਾ ਤਦ ਕਿਹੜਾ ਉਪਾ ਕਰੀਐ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਰਾਣੀ ਨ ਮਰੇ। ਜੇ ਉਹ (ਉਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਮੰਗੋਗਾ, ਉਹੀ ਮੈਂ ਦਿਆਂਗਾ। (ਮੈਂ) ਰਾਣੀ ਲਈ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।੬।

ਮੈਂ ਉਸ ਅਗੇ ਸਿਰ ਉਤੇ (ਚੁਕ ਕੇ) ਪਾਣੀ ਭਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਵਾਂਗਾ। ਜੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ (ਮੇਰੇ) ਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ।੭।

ਜੋ ਰਾਨੀ ਕਾ ਰੋਗੁ ਮਿਟਾਵੈ। ਸੋ ਨਰ ਹਮ ਕਹ ਬਹੁਰਿ ਜਿਯਾਵੈ।
ਅਰਧ ਰਾਜ ਰਾਨੀ ਜੁਤ ਲੇਈ। ਏਕ ਰਾਤ੍ਰਿ ਹਮ ਕਹ ਤ੍ਰਿਯ ਦੇਈ। ੮।

ਏਕ ਦਿਵਸ ਵਹੁ ਰਾਜ ਕਰਾਵੈ। ਰਾਨੀ ਕੇ ਸੰਗ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ।
ਦੂਸਰ ਦਿਨ ਹਮ ਰਾਜ ਕਮਾਵਹਿ। ਲੈ ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰਿਯਹਿ ਬਜਾਵਹਿ। ੯।

ਜਬ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਨ੍ਰਿਪ ਐਸ ਉਚਰਾ। ਸਹਚਰਿ ਏਕ ਜੋਰ ਦੋਊ ਕਰਾ।
ਯੋ ਰਾਜਾ ਸੋ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। ਸੁ ਮੈ ਕਹਤ ਹੋ ਸੁਨਹੋ ਪ੍ਰਯਾਰੇ। ੧੦।

ਏਕ ਬੈਦ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੋ। ਤਾ ਤੇ ਇਹ ਉਪਚਾਰ ਕਰਾਵੋ।
ਸੋ ਛਿਨ ਮੈ ਯਾ ਕੋ ਦੁਖ ਹਰਿ ਹੈ। ਰੋਗਨਿ ਤੇ ਸੁ ਅਰੋਗਿਨਿ ਕਰਿ ਹੈ। ੧੧।

ਜਬ ਰਾਜੇ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਵਾ। ਤਤ ਛਿਨ ਤਾ ਕਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵਾ।
ਰਾਨੀ ਕੀ ਨਾਟਿਕਾ ਦਿਖਾਈ। ਬੋਲਾ ਬੈਦ ਦੇਖਿ ਸੁਖਦਾਈ। ੧੨।
ਦੁਖ ਜੋਨੇ ਇਹ ਤਰੁਨਿ ਦੁਖਾਈ। ਸੋ ਦੁਖ ਤੁਮ ਸੋ ਕਹਿਯੋ ਨ ਜਾਈ।
ਜਾਨ ਮਾਫ ਹਮਰੀ ਜੋ ਕੀਜੈ। ਪਾਛੇ ਬਾਤ ਸਕਲ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ। ੧੩।

ਯਾ ਰਾਨੀ ਕਹ ਕਾਮ ਸੰਤਾਯੋ। ਤੁਮ ਨਹਿ ਇਹ ਸੰਗ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ।
ਤਾ ਤੇ ਯਹਿ ਰੋਗ ਗਹਿ ਲੀਨਾ। ਹਮ ਤੇ ਜਾਤ ਉਪਾ ਨ ਕੀਨਾ। ੧੪।

ਯਹ ਮਦ ਮਤ ਮੈਨ ਤ੍ਰਿਯ ਭਰੀ। ਤੁਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਇਹ ਸਾਥ ਨ ਕਰੀ।
ਅਬ ਯਹ ਅਧਿਕ ਭੋਗ ਜਬ ਪਾਵੈ। ਯਾ ਕੋ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੂ ਜਾਵੈ। ੧੫।

ਇਹ ਤੁਮ ਤਬ ਉਪਚਾਰ ਕਰਾਵੋ। ਬਚਨ ਹਾਥ ਮੋਰੇ ਪਰ ਦ੍ਰਯਾਵੋ।
ਜਬ ਇਹ ਦੁਖ ਮੈ ਦੂਰ ਕਰਾਊ। ਅਰਧ ਰਾਜ ਰਾਨੀ ਜੁਤ ਪਾਊ। ੧੬।

ਭਲੀ ਭਲੀ ਰਾਜੈ ਤਬ ਭਾਖੀ। ਹਮਹੂੰ ਇਹ ਹਿਰਦੈ ਮਥਿ ਰਾਖੀ।
ਪ੍ਰਥਮ ਰੋਗ ਤੁਮ ਯਾਹਿ ਮਿਟਾਵੋ। ਅਰਧ ਰਾਜ ਰਾਨੀ ਜੁਤ ਪਾਵੋ। ੧੭।

ਪ੍ਰਥਮਹਿ ਬਚਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤੇ ਲਿਯਾ। ਪੁਨਿ ਉਪਚਾਰ ਤਰੁਨਿ ਕੋ ਕਿਯਾ।
ਭੋਗ ਕਿਯੋ ਤ੍ਰਿਯ ਰੋਗ ਮਿਟਾਯੋ। ਅਰਧ ਰਾਜ ਰਾਨੀ ਜੁਤ ਪਾਯੋ। ੧੮।

ਅਰਧ ਰਾਜ ਇਹ ਛਲ ਤਿਹ ਦਿਯੋ। ਰਾਨੀ ਭੋਗ ਮਿਤ੍ਰ ਸੰਗ ਕਿਯੋ।
ਮੂਰਖ ਨਾਹ ਨਾਹਿ ਛਲ ਪਾਯੋ। ਪ੍ਰਗਟ ਆਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਯੋ। ੧੯।

ਜੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾਏਗਾ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦੇਵੇਗਾ। (ਉਹ ਭਾਵੇਂ) ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਲੈ ਲਏ। ਇਕ ਰਾਤ ਲਈ (ਉਹ) ਮੈਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੇ।੮।

(ਜੇ ਵੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਵੇ) ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜ ਕਰੇ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਸੰਯੋਗ ਸੁਖ ਮਾਣੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰਾਜ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਲੈ ਕੇ ਸੰਯੋਗ ਕਰਾਂਗਾ।੯।

ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੰਜ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਇਕ ਸਖੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਤਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਉਚਾਰੇ--। ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਰਾਜਨ! (ਇਸ ਬਾਰੇ) ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੁਣੇ।੧੦।

ਇਕ ਵੈਦ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਓ। ਉਹ ਛਿਣ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰੋਗਣ ਤੋਂ ਅਰੋਗਣ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।੧੧।

ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਤੁਰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਣੀ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਵਿਖਾਈ। (ਨਬਜ਼) ਵੇਖ ਕੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੈਦ ਬੋਲਿਆ--।੧੨।

(ਹੇ ਰਾਜਨ!) ਜਿਸ ਦੁਖ ਨੇ ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ (ਪਹਿਲਾਂ) ਮੇਰੀ ਜਾਨ-ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਬਾਦ ਵਿਚ (ਮੇਰੀ) ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਵੋ।੧੩।

ਇਸ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਰੋਗ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਸਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਦਾ (ਕੋਈ) ਉਪਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।੧੪।

ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਕਾਮ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਮਦਮਸਤ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।੧੫।

ਇਸ ਦਾ (ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ) ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਉਪਚਾਰ ਕਰਵਾਓ, (ਜਦ ਪਹਿਲਾਂ) ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਉਤੇ ਬਚਨ ਦਿਓਗੇ। ਜਦ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਆਂ, ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ।੧੬।

ਰਾਜੇ ਨੇ (ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ) 'ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ' ਕਿਹਾ (ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ) ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾ ਦਿਓ। ਫਿਰ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।੧੭।

(ਵੈਦ ਨੇ) ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਉਪਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਭੋਗ ਕਰ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾਇਆ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।੧੮।

(ਇਸਤਰੀ ਨੇ) ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਉਸ (ਯਾਰ) ਨੂੰ ਦਿਵਾਇਆ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਸੁਖ ਮਾਣਿਆ। ਮੂਰਖ ਰਾਜਾ ਛਲ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝ ਸਕਿਆ। ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾਇਆ।੧੯।

ਦੌਹਰਾ

ਇਹ ਛਲ ਰਾਨੀ ਨ੍ਰਿਪ ਛਲਾ ਰਮੀ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਥ।
ਅਰਧ ਰਾਜ ਤਾ ਕੇ ਦਿਯਾ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ਨਾਥ। ੨੦।

ਚੌਪਈ

ਇਹ ਬਿਧਿ ਅਰਧ ਰਾਜ ਤਿਹ ਦੀਯੋ। ਮੂਰਖ ਪਤਿ ਕਹ ਅਸਿ ਛਲਿ ਲੀਯੋ।
ਇਕ ਦਿਨ ਰਨਿਯਹਿ ਜਾਰ ਬਜਾਵੈ। ਅਰਧ ਰਾਜ ਤਿਹ ਆਪ ਕਮਾਵੈ। ੨੧।

ਇਕ ਦਿਨ ਆਵੈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੈ ਧਾਮਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਜੈ ਜਾਰ ਕੋ ਬਾਮਾ।
ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈ। ਜਾਰ ਛਤ੍ਰ ਦਿਨ ਦੁਤਿਯ ਢਰਾਵੈ। ੨੨। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਥਮਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੋ ਬਾਨਵੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੨। ੫੫੭੧। ਅਫਸੁੰ।*

ਚੌਪਈ

ਰਾਜਪੁਰੀ ਨਗਰੀ ਹੈ ਜਹਾ। ਰਾਜ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਤਹਾ।
ਰਾਜ ਦੇਈ ਤਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ। ਚੰਦ੍ਰ ਲਈ ਜਾ ਤੇ ਉਜਿਯਾਰੀ। ੧।

ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਅਤਿ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਹਿਤ ਰਹੈ। ਸੋਈ ਕਰਤ ਜੁ ਰਾਨੀ ਕਹੈ।
ਔਰ ਨਾਰਿ ਕੇ ਧਾਮ ਨ ਜਾਵੈ। ਅਧਿਕ ਨਾਰ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਤ੍ਰਾਸਾਵੈ। ੨।

ਰਾਨੀ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਸਭ ਮਾਨੈ। ਰਾਜਾ ਕੇ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਾਨੈ।
ਮਾਰਿਯੋ ਚਹਤ ਨਾਰਿ ਤਿਹ ਮਾਰੈ। ਜਿਹ ਜਾਨੈ ਤਿਹ ਪ੍ਰਾਨ ਉਬਾਰੈ। ੩।

ਬੇਸ੍ਰਾ ਏਕ ਠੌਰ ਤਿਹ ਆਈ। ਤਿਹ ਪਰ ਰਹੇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਉਰਝਾਈ।
ਚਹਤ ਚਿਤ ਮਹਿ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੈ। ਨਿਜੁ ਨਾਰੀ ਕੈ ਤ੍ਰਾਸ ਤ੍ਰਾਸਾਵੈ। ੪।

ਜਬ ਰਾਨੀ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਈ। ਇਹੈ ਚਿਤ ਅਪਨੇ ਠਹਰਾਈ।
ਜੋ ਮੈ ਧਾਮ ਜਾਰ ਕੇ ਜਾਊ। ਨ੍ਰਿਪਨ ਕਹੈ ਕਛੁ ਮਾਫ ਕਰਾਊ। ੫।

ਰੈਨਿ ਸਮੈ ਜਬ ਤਹ ਨ੍ਰਿਪ ਆਏ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਰਾਨੀ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ।
ਮੋ ਤੇ ਤਾਹਿ ਸੁੰਦਰਿ ਤਿਹ ਜਾਨੈ। ਜਾ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਾਇ ਤੁਮ ਠਾਨੈ। ੬।

ਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਰੇਖ ਮੁਹਿ ਭਯੋ। ਬੇਸ੍ਰਾ ਕੇ ਰਾਜਾ ਗ੍ਰਿਹ ਗਯੋ।
ਇਹ ਅਪਨੀ ਭਗਨਿਯਹਿ ਨ ਭਜੋ। ਮੋ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਤਰ ਤੁਮ ਤਜੋ। ੭।

ਜੋ ਤੁਮ ਬੇਸ੍ਰਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਜੈ ਹੋ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮੈ ਹੋ।
ਤਬ ਮੈ ਧਾਮ ਜਾਰ ਕੇ ਜੈ ਹੋ। ਤੇਰੇ ਫੂਲਿ ਡਾਰਿ ਸਿਰ ਐ ਹੋ। ੮।

ਦੌਹਰਾ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ (ਉਸ ਦਾ) ਭੇਦ ਰਾਜਾ ('ਨਾਥ') ਨੇ ਪਾ ਸਕਿਆ। ੨੦।

ਚੌਪਈ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਉਸ (ਮਿਤਰ) ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮੂਰਖ ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਲ ਲਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਯਾਰ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਆਪ ਉਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਵੀ ਮਾਣਦਾ। ੨੧।

(ਰਾਣੀ) ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਨ (ਉਸ) ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਯਾਰ ਸੰਯੋਗ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਯਾਰ (ਸ਼ਾਹੀ) ਛੱਤਰ ਝੁਲਵਾਉਂਦਾ। ੨੨।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੀਜੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੨ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੨। ੫੫੭੧। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਜਿਥੇ ਰਾਜਪੁਰੀ ਨਾਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਰਾਜ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜ ਦੇਈ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ (ਮਾਨੋ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੇ ਜੋਤਿ ਲਈ ਹੋਵੇ। ੧।

ਰਾਜੇ ਦਾ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹਿਤ ਸੀ। ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੇ ਰਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਹੋਰ (ਕਿਸੇ) ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। (ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ) ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਭੈ ਭੀਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ੨।

ਸਾਰੇ ਰਾਣੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਰਾਣੀ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾ ਲੈਂਦੀ। ੩।

ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਆਈ। ਉਸ ਉਤੇ ਰਾਜਾ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। (ਉਸ ਦਾ) ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਸੀ। ੪।

ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ (ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ (ਇਹ ਗੱਲ) ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ (ਕਿਸੇ) ਯਾਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ (ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ) ਕੁਝ ਮਾਫ਼ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂ। ੫।

ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਜਦ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਆਇਆ (ਅਰਥਾਤ ਘਰ ਆਇਆ), ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਹੇ ਰਾਜਨ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਉਸ (ਵੇਸਵਾ) ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਸੁੰਦਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, (ਇਸ ਲਈ) ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ੬।

ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਰੋਹ ਹੈ ਕਿ (ਇਕ) ਰਾਜਾ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਜਾਂ ਤਾਂ) ਆਪਣੀ ਇਸ ਭੈਣ (ਭਾਵ ਵੇਸਵਾ) ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤਿਆਗ ਦਿਓ। ੭।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਓਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰੋਗੇ। ਤਦ ਮੈਂ (ਆਪਣੇ) ਯਾਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸੁਆਹ ਪਾ ਕੇ ਆਵਾਂਗੀ। ੮।

ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਤ ਮੁਹਿ ਯਹ ਲਿਖਿ ਦੁਆਵਹੁ। ਜਿਹ ਜਾਨਹੁ ਤਿਹ ਬਹੁਰਿ ਬੁਲਾਵਹੁ।
ਜਿਹ ਚਾਹੈ ਤਿਹ ਹੋਹੁ ਬੁਲਾਵੈ। ਕਾਮ ਕੇਲ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮਾਵੈ। ੯।

ਜਬ ਇਹ ਭਾਤਿ ਸੁਨੇ ਨ੍ਰਿਪ ਬੈਨਾ। ਜੋਰਿ ਰਹਾ ਨੈਨਨ ਸੇ ਨੈਨਾ।
ਚੁਪ ਹੈ ਰਹਾ ਕਛੁ ਨਹਿ ਕਹਿਯੋ। ਤਵਨ ਭੇਦ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ ਲਹਿਯੋ। ੧੦।

ਮੋਰੀ ਲਗਨ ਉਤੈ ਲਗਿ ਗਈ। ਤਬ ਰਾਨੀ ਅਸਿ ਬਾਤ ਠਟਈ।
ਤਾ ਕੋ ਕਰਿਯੈ ਕਵਨ ਉਪਾਈ। ਮੁਹਿ ਤੇ ਤਜੀ ਨ ਬੇਸ੍ਰਾ ਜਾਈ। ੧੧।

ਅਬ ਯਹ ਬਾਤ ਰਾਨਿਯਹਿ ਗਹੀ। ਮੋਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬੇਸ੍ਰਾ ਸੰਗ ਲਹੀ।
ਵਾ ਬਿਨੁ ਮੇ ਸੋ ਰਹਿਯੋ ਨ ਜਾਈ। ਤਾਹਿ ਭਜੇ ਕਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਈ। ੧੨।

ਜਬ ਨ੍ਰਿਪ ਫਿਰਿ ਰਾਨੀ ਕੇ ਆਯੋ। ਤਬ ਰਾਨੀ ਇਹ ਭਾਤਿ ਸੁਨਾਯੋ।
ਤੁਹਿ ਬੇਸ੍ਰਾ ਕੇ ਗਯੋ ਸੁਨਿ ਪੈ ਹੋ। ਤਬ ਮੈ ਭੋਗ ਜਾਰ ਸੋ ਕੈ ਹੋ। ੧੩।

ਅਬ ਤੁਮ ਹੈ ਨ੍ਰਿਯਾਤ ਪਿਯ ਗਏ। ਤਾ ਤੇ ਸੁਤ ਗ੍ਰਿਹ ਹੋਤ ਨ ਭਏ।
ਜਬ ਭਜਿ ਹੈ ਜੁ ਲੋਗ ਇਹ ਬਾਮਾ। ਹੈ ਹੈ ਪੂਤ ਤਿਹਾਰੇ ਧਾਮਾ। ੧੪।

ਤਬ ਰਾਜੈ ਯੋ ਹਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ। ਭਲੀ ਬਾਤ ਰਾਨਿਯਹਿ ਉਚਾਰੀ।
ਤਾ ਕੋ ਭੋਗ ਮਾਫ ਲਿਖਿ ਦੀਯੋ। ਆਪ ਗਵਨ ਬੇਸ੍ਰਾ ਕੇ ਕੀਯੋ ੧੫।
ਜਬ ਰਾਜਾ ਬੇਸ੍ਰਾ ਕੇ ਜਾਵੈ। ਜਿਹ ਚਾਹੈ ਤਿਹ ਨਾਰਿ ਬੁਲਾਵੈ।
ਕਾਮ ਭੋਗ ਤੇ ਸੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਈ। ਹਿਦੈ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀ ਸੰਕ ਨ ਧਰਈ। ੧੬।

ਰਾਨੀ ਬੇਸ੍ਰਾਹਿ ਆਪੁ ਬੁਲਾਯੋ। ਇਹ ਛਲ ਰਾਜਾ ਤੇ ਲਿਖਿਵਾਯੋ।
ਜਿਹ ਚਾਹੈ ਤਿਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵੈ। ਕਾਮ ਭੋਗਿ ਰੁਚਿ ਮਾਨਿ ਕਮਾਵੈ। ੧੭।

ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਨ ਰਾਜੈ ਪਾਯੋ। ਇਹ ਛਲ ਅਪਨੇ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਯੋ।
ਅਬਲਾ ਐਸੇ ਚਰਿਤ ਬਨਯੋ। ਪਤਿ ਤੇ ਭੋਗ ਮਾਫ ਕਰਿ ਲਯੋ। ੧੮। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਥਮਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੋ ਤਰਾਨਵੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੩। ੫੫੮੯। ਅਫਜ਼ੀ।*

ਚੌਪਈ

ਅਨਦਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੁਨਾ। ਆਨਦ ਸੈਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਬਹੁ ਗੁਨਾ।
ਅਨਦਾਵਤੀ ਸਦਨ ਤਿਹ ਬਾਲਾ। ਜਗਤ ਭਯੋ ਤਾ ਤੇ ਉਜਿਯਾਲਾ। ੧।

ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖ ਦਿਓ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੋ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੋ ਉਸੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੋ।੯।

ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣੇ ਅਤੇ (ਉਸ ਦੀਆਂ) ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਜੋੜੀਆਂ, ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਵੀ ਨ ਬੋਲਿਆ। (ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ) ਉਸ ਦਾ ਭੇਦ ਇਸਤਰੀ (ਰਾਣੀ) ਨੇ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ।੧੦।

(ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ ਕਿ) ਮੇਰੀ ਲਗਨ ਉਸ (ਵੇਸਵਾ) ਨਾਲ ਲਗ ਗਈ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ) ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵੇਸਵਾ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।੧੧।

ਹੁਣ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਫੜ ਲਈ ਹੈ ਕਿ (ਇਸ ਨੇ) ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵੇਸਵਾ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲਈ ਹੈ। ਉਸ (ਵੇਸਵਾ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, (ਪਰ ਜੇ) ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।੧੨।

ਜਦ ਰਾਜਾ ਫਿਰ ਰਾਣੀ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਤਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਕਹਿ ਕੇ) ਸੁਣਾਇਆ। (ਜੇ ਮੈਂ) ਸੁਣ ਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਗਏ ਹੋ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਯਾਰ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਕਰਾਂਗੀ।੧੩।

ਹੇ ਪ੍ਰਿਯ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ 'ਨ੍ਰਿਧਾਤ' (ਰਸ-ਰੁਧਰ ਅਥਵਾ ਵੀਰਜ ਰਹਿਤ) ਹੋ ਗਏ ਹੋ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ (ਤੁਹਾਡੀ) ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਲੋਗ ਸੰਯੋਗ ਕਰਨਗੇ, ਤਦ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।੧੪।

ਤਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੇ ਠੀਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਫੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪ ਵੇਸਵਾ ਦੇ (ਘਰ) ਚਲਾ ਗਿਆ।੧੫।

ਜਦ ਰਾਜਾ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਜਾਂਦਾ, (ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ) ਰਾਣੀ ਜਿਸ (ਮਰਦ) ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦਾ ਸੰਕੋਚ ਨ ਧਰਦੀ।੧੬।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਆਪ ਬੁਲਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਤੋਂ (ਮਾਫੀ-ਪੱਤਰ) ਲਿਖਵਾਇਆ ਸੀ। (ਰਾਣੀ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਬੁਲਵਾ ਲੈਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਪੂਰਵਕ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੀ।੧੭।

ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਛਲਵਾ ਲਿਆ। ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪਤੀ ਤੋਂ (ਗ਼ੈਰ ਮਰਦ ਨਾਲ) ਭੋਗ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਫੀ (ਪੱਤਰ) ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ।੧੮।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੩ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੩। ੫੫੮੯। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਅਨਦਾਵਤੀ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਸੁਣੀਂਦਾ ਸੀ (ਜਿਸ ਦਾ) ਰਾਜਾ ਆਨੰਦ ਸੈਨ ਬਹੁਤ ਗੁਣਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅਨਦਾਵਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸੀ।੧।

ਅਧਿਕ ਰੂਪ ਬਿਧਿਨਾ ਤਿਹ ਕੀਨਾ। ਜਾ ਸਮ ਰੂਪ ਨ ਦੂਸਰ ਦੀਨਾ।
ਆਯੋ ਪੁਰਖ ਏਕ ਤਬ ਬਨੋ। ਰਾਨੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰਿ ਥੋ ਘਨੋ। ੨।

ਜਬ ਅਬਲਾ ਤਿਹ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਾ। ਮਦਨ ਬਾਨ ਤਾ ਕੇ ਤਨ ਮਾਰਾ।
ਰੀਝਿ ਰਹੀ ਸੁੰਦਰਿ ਮਨ ਮਾਹੀ। ਘਰ ਬਾਹਰ ਕੀ ਕਛੁ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ। ੩।
ਪਠੈ ਹਿਤੂ ਇਕ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵਾ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮਾਵਾ।
ਮਨ ਮਾਨਤ ਆਸਨ ਤਿਹ ਦਏ। ਚੁੰਬਨ ਔਰ ਅਲਿੰਗਨ ਲਏ। ੪।
ਅਧਿਕ ਮਿਤ੍ਰ ਰਾਨੀ ਕਹ ਭਾਯੋ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜਨਾਯੋ।
ਕਹਾ ਉਜਾਰਿ ਜਹਾ ਬਡ ਅਹੀ। ਆਸਨ ਲਾਇ ਬੈਠਿਯੋ ਤਹੀ। ੫।
ਸਭ ਹੀ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤਿ ਚੜੈਯਹੁ। ਦੂਮ ਤਰ ਬੈਠੇ ਧ੍ਯਾਨ ਲਗੈਯਹੁ।
ਰਾਜਾ ਸਹਿਤ ਤਹਾ ਹਮ ਐਹੈ। ਤੁਮੈ ਧਾਮ ਜਯੋ ਤ੍ਯੋ ਲੈ ਜੈਹੈ। ੬।
ਮਾਨਿ ਜਾਰ ਸੋਈ ਬਚ ਲਯੋ। ਭੇਖ ਅਤਿਬ ਕੇ ਧਾਰਤ ਭਯੋ।
ਆਸਨ ਏਕ ਬ੍ਰਿਛ ਤਰ ਮਾਰਾ। ਯੋ ਰਾਜਾ ਸੋ ਨਾਰਿ ਉਚਾਰਾ। ੭।

ਸੋਵਤ ਹੁਤੀ ਸੁਪਨ ਮੈ ਪਾਯੋ। ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯੋ।
ਪਾਵ ਸਾਥ ਤਿਨ ਮੋਹਿ ਜਗਾਯੋ। ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ। ੮।

ਤੁਮ ਰਾਜਾਜੂ ਸਾਥ ਉਚਰਿਯਹੁ। ਏਕ ਬਾਤ ਚਿਤ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿਯਹੁ।
ਏਕ ਰਖੀਸੁਰ ਬਨ ਮਹਿ ਸੁਨਾ। ਤਾ ਸਮ ਭਯੋ ਨ ਹੈ ਕਹੂੰ ਮੁਨਾ। ੯।

ਰਾਜਾ ਸਹਿਤ ਜਾਇ ਤਿਹ ਲੁਯੈਯਹੁ। ਦ੍ਵਾਦਸ ਬਰਖ ਸੰਗ ਲੈ ਸ੍ਰੈਯਹੁ।
ਨਿਹਸੰਸੈ ਘਰ ਮੈ ਸੁਤ ਹੋਈ। ਯਾ ਮੈ ਬਾਤ ਨ ਦੂਜੀ ਕੋਈ। ੧੦।

ਮਹਾ ਜਤੀ ਤਿਹ ਮੁਨਿ ਕੇ ਜਾਨਹੁ। ਕਹੂੰ ਨ ਬਿਨਸਾ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨਹੁ।
ਰੰਭਾਦਿਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਚਿ ਹਾਰੀ। ਬੁਤ ਤੇ ਟਰਾ ਨ ਰਿਖਿ ਬੁਤ ਧਾਰੀ। ੧੧।

ਹਮ ਤੁਮ ਸਾਥ ਤਹਾ ਦੋਊ ਜਾਵੈ। ਜਯੋ ਤ੍ਯੋ ਮੁਨਹਿ ਪਾਇ ਪਰ ਲਯਾਵੈ।
ਬਾਰਹ ਬਰਿਸ ਮੋਰਿ ਸੰਗ ਸ੍ਰਾਵਹੁ। ਨਿਹਸੰਸੈ ਘਰ ਮੈ ਸੁਤ ਪਾਵਹੁ। ੧੨।

ਸੁਨਿ ਬਚ ਨ੍ਰਿਪ ਉਠਿ ਠਾਵੇ ਭਯੋ। ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਤਵਨ ਬਨ ਗਯੋ।
ਜਹ ਫ੍ਰੈ ਬ੍ਰਿਛ ਗਗਨ ਤਨ ਰਹੇ। ਘੋਰ ਭਯਾਨਕ ਜਾਤ ਨ ਕਹੇ। ੧੩।

ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਰਾਵ ਤਹ ਗਯੋ। ਹੋਰਤ ਤਵਨ ਮੁਨੀਸਹਿ ਭਯੋ।
ਨਾਰਿ ਸਹਿਤ ਪਾਇਨ ਤਿਹ ਪਰਿਯੋ। ਚਿਤ ਮੈ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਿਯੋ। ੧੪।

ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੂਪਵਾਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਰੂਪ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤਦ ਉਥੇ ਇਕ ਬਨੀਆ ('ਬਨੋ') ਪੁਰਸ਼ ਆਇਆ (ਅਰਥਾਂਤਰ-ਬਣਿਆ ਠਣਿਆ ਪੁਰਸ਼ ਆਇਆ)। (ਉਹ) ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਅਧਿਕ ਸੁੰਦਰ ਸੀ।੨।

ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ, ਤਦ ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ। (ਉਹ) ਸੁੰਦਰੀ ਮਨ ਵਿਚ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਘਰ ਦੀ ਕੁਝ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਨ ਰਹੀ।੩।

ਇਕ ਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ (ਸਖੀ) ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਭੋਗ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਆਸਣ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਚੁੰਬਨ ਤੇ ਆਲਿੰਗਨ ਲਿਤੇ।੪।

(ਉਹ) ਮਿਤਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਵੱਡੀ ਉਜਾੜ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਸਣ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ।੫।

ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਉਤੇ ਵਿਭੂਤੀ (ਸੁਆਹ) ਮਲ ਲਵੇ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ। ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ ਮੈਂ ਉਥੇ ਆਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਘਰ ਲਏ ਜਾਵਾਂਗੀ।੬।

(ਰਾਣੀ ਦੀ) ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਰ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਾਧ ਦਾ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠਾਂ ਆਸਣ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। (ਉਧਰ) ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਤਿ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--।੭।

ਸੁੱਤੇ ਹੋਇਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਹੈ--।੮।

ਹੇ ਰਾਜਾ ਜੀ! (ਮੈਂ) ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਗੱਲ ਮਨ ਵਿਚ ਰਖ ਲਵੋ। ਇਕ ਰਿਖੀਸੁਰ ਬਨ ਵਿਚ (ਆਇਆ) ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਮੁਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।੯।

ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ ਉਥੇ ਜਾਓ (ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ) ਲੈ ਆਓ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ (ਉਸ ਨੂੰ) ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਵੇਂ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਘਰ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ (ਦਾ ਜਨਮ) ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ (ਅਥਵਾ ਭਾਵ) ਨਹੀਂ ਹੈ।੧੦।

ਉਸ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਜਤੀ ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ('ਬਿਨਸਾ') ਨ ਸਮਝੋ। ਰੰਭਾ ਵਰਗੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ (ਅਪੱਛਰਾਵਾਂ) ਖਪ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ (ਉਹ) ਬ੍ਰੁਤਧਾਰੀ ਰਿਖੀ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰੁਤ ਤੋਂ ਟਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।੧੧।

(ਇਸ ਲਈ) ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਉਥੇ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਕੇ ਮੁਨੀ ਨੂੰ (ਘਰ) ਲਿਆਈਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੌਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।੧੨।

ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਉਠ ਖੜੋਤਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਉਸ ਬਨ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਬ੍ਰਿਛ ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਛੋਹ ਰਹੇ ਸਨ। (ਉਹ ਬਨ) ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਸੀ (ਜਿਸ ਦਾ) ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।੧੩।

ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਗਿਆ ਅਤੇ (ਜਾ ਕੇ) ਉਸ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਇਸਤਰੀ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ ਅਤੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ।੧੪।

ਜੋ ਸਿਵ ਸੁਪਨ ਸਮੈ ਕਹਿ ਗਯੋ। ਸੋ ਹਮ ਸਾਚੁ ਦ੍ਰਿਗਨ ਲਹਿ ਲਯੋ।
 ਜੁਯੋ ਤੁਯੋ ਕਰਿ ਇਹ ਗ੍ਰਿਹ ਲੈ ਜਾਊ। ਲੈ ਰਾਨੀ ਕੇ ਸਾਥ ਸੁਵਾਊ। ੧੫।
 ਜੁਯੋ ਜੁਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਇਨ ਪਰ ਪਰੈ। ਤੁਯੋ ਤੁਯੋ ਮੁਨਿ ਆਖੈ ਨ ਉਘਰੈ।
 ਤੁਯੋ ਰਾਜਾ ਸੀਸਹਿ ਨਿਹੁਰਾਵੈ। ਤਾ ਕਹ ਮਹਾ ਮੁਨੀ ਠਹਰਾਵੈ। ੧੬।
 ਜਬ ਨ੍ਰਿਪ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਪਗ ਪਰਾ। ਤਬ ਆਖੈ ਮੁਨਿ ਦੁਹੁੰ ਉਘਰਾ।
 ਤਾ ਸੋ ਕਹਾ ਕਿਹ ਨਮਿਤਿ ਆਯੋ। ਕਿਹ ਕਾਰਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗ ਲੁਯਾਯੋ। ੧੭।

ਹਮ ਹੈ ਮੁਨਿ ਕਾਨਨ ਕੇ ਬਾਸੀ। ਏਕ ਨਾਮ ਜਾਨਤ ਅਬਿਨਾਸੀ।
 ਰਾਜਾ ਪੁਜਾ ਬਸਤ ਕਿਹ ਠੋਰਾ। ਹਮ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਰਾਚੇ ਰਸ ਬੋਰਾ। ੧੮।

ਯਹ ਸੰਪਤਿ ਹਮਰੇ ਕਿਹ ਕਾਜਾ। ਜੋ ਲੈ ਹਮੈ ਦਿਖਾਵਤ ਰਾਜਾ।
 ਹਮ ਨਹਿ ਧਾਮ ਕਿਸੁ ਕੇ ਜਾਹੀ। ਬਨ ਹੀ ਮਹਿ ਹਰਿ ਯੁਯਾਨ ਲਗਾਹੀ। ੧੯।
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਨ੍ਰਿਪ ਧਾਮ ਪਧਾਰੋ। ਹਮਰੇ ਬਡੇ ਅਘਨ ਕਹ ਟਾਰੋ।
 ਬਾਰਹ ਬਰਿਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਰਹਿਯੈ। ਬਹੁਰੋ ਮਗ ਬਨ ਹੀ ਕੋ ਗਹਿਯੈ। ੨੦।

ਜਬ ਨ੍ਰਿਪ ਅਧਿਕ ਨਿਹੋਰਾ ਕਿਯੋ। ਤਬ ਇਹ ਬਿਧਿ ਉਤਰਿ ਰਿਖਿ ਦਿਯੋ।
 ਹਮਰੇ ਕਹਾ ਧਾਮ ਤਵ ਕਾਜਾ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਕਰਤ ਪਗ ਰਾਜਾ। ੨੧।
 ਹਮ ਕਹ ਸਿਵ ਤੁਹਿ ਆਪੁ ਬਤਾਯੋ। ਸੇਵਤ ਇਹਾ ਜਗਾਇ ਪਠਾਯੋ।
 ਤਾ ਤੇ ਮਾਨਿ ਸੰਭੁ ਕੇ ਕਹੋ। ਬਾਰਹ ਬਰਖ ਹਮਾਰੇ ਰਹੋ। ੨੨।

ਸਿਵ ਕੀ ਸੁਨਤ ਭਯੋ ਜਬ ਬਾਨੀ। ਤਬ ਮੁਨਿ ਸਾਥ ਚਲਨ ਕੀ ਮਾਨੀ।
 ਰਾਜਾ ਕੇ ਹੈ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰਾ। ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਸਦਨ ਪਗ ਧਾਰਾ। ੨੩।
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਗੈ ਨ੍ਰਿਪ ਧਰਾ। ਤਾਹਿ ਨਿਰਖਿ ਰਿਖਿ ਐਸ ਉਚਰਾ।
 ਇਹ ਭੋਜਨ ਹਮਰੇ ਕਿਹ ਕਾਜਾ। ਏ ਹੈ ਇਨ ਗ੍ਰਿਹਸਤਨ ਕੇ ਸਾਜਾ। ੨੪।
 ਹਮ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਤਨ ਨੈਨ ਨ ਲਾਵਹਿ। ਇਨ ਰਸ ਕਸਨ ਭੂਲ ਨਹਿ ਖਾਵਹਿ।
 ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾਮ ਨਹਿ ਆਵੈ। ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਯੋ ਭੇਦ ਬਤਾਵੈ। ੨੫।

ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਤਾਹਿ ਸਹੀ ਮੁਨਿ ਮਾਨਾ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂੜ ਪਛਾਨਾ।
 ਨਿਜੁ ਰਾਨੀ ਤਨ ਤਾਹਿ ਸੁਵਾਯੋ। ਮੂਰਖ ਅਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਯੋ। ੨੬।

ਨਿਜੁ ਕਰ ਮੂਰਖ ਸੇਜ ਬਿਛਾਵੈ। ਤਾਹਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸਾਥ ਸੁਵਾਵੈ।
 ਅਧਿਕ ਜਤੀ ਤਾਕਹ ਪਹਿਚਾਨੈ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂਰਖ ਜਾਨੈ। ੨੭।

ਜੇ ਸ਼ਿਵ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਂ ਸਚਮੁਚ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੈ ਕੇ ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਵਾਂ।੧੫।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਮੁਨੀ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਉਘਾੜਦਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਸਿਰ ਨੂੰ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾ ਮੁਨੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।੧੬।

ਜਦ ਰਾਜਾ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ, ਤਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਉਘਾੜੀਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸ (ਕੰਮ) ਲਈ ਆਏ ਹੋ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਹੋ।੧੭।

ਅਸੀਂ ਮੁਨੀ ਲੋਗ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਕਿਥੇ ਵਸਦੇ ਹਨ (ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ)। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੋਰਾਏ ਹੋਏ ਹਾਂ।੧੮।

ਹੇ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਸੰਪੱਤੀ ਸਾਡੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦੀ, ਜੇ (ਤੁਸੀਂ) ਸਾਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, (ਬਸ) ਬਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰਿ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।੧੯।

(ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ-- ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਚਲੋ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਫਿਰ ਬਨ ਦਾ ਹੀ ਰਸਤਾ ਫੜ ਲੈਣਾ।੨੦।

ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰਲਾ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਰਿਖੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ--ਹੇ ਰਾਜਨ! ਸਾਡਾ ਤੇਰੇ ਘਰ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ। (ਤੂੰ) ਬਾਰ ਬਾਰ (ਕਿਉਂ) ਪੈਰ ਪਕੜਦਾ ਹੈਂ।੨੧।

(ਰਾਜੇ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ-- ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਸੁਤੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਇਥੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਸੰਭੂ ਦਾ ਕਿਹਾ ਮੰਨ ਕੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਰਹੋ।੨੨।

ਜਦ ਸ਼ਿਵ-ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤਦ ਮੁਨੀ ਨਾਲ ਚਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।੨੩।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਖਾਣ ਪੀਣ (ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ) ਅਗੇ ਧਰੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿਖੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--ਇਹ ਭੋਜਨ ਸਾਡੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀਆਂ (ਦੇ ਖਾਣ ਦੀ) ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੈ।੨੪।

ਅਸੀਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ (ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ) ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਹੀ ਭੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਹਨ।੨੫।

ਤਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੁਨੀ ਮੰਨਿਆ। (ਉਸ) ਮੂਰਖ ਨੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੁਝ ਨ ਸਮਝਿਆ। ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਸਵਾਇਆ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਮੂਰਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾਇਆ।੨੬।

ਮੂਰਖ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੇਜ ਵਿਛਾਉਂਦਾ ਅਤੇ (ਫਿਰ) ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਉਂਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਤੀ ਸਮਝਦਾ, ਪਰ ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝਦਾ।੨੭।

ਜਬ ਪਤਿ ਨਹਿ ਹੇਰਤ ਤਿਯ ਜਾਨੈ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ ਸੋ ਦ੍ਰਿੜ ਠਾਨੈ।
ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਅਧਿਕ ਤਿਹ ਖ੍ਰਾਰੀ। ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਰਤਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਯਾਰੀ। ੨੮।

ਭੋਗ ਕਰਤ ਇਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਚਾਰੀ। ਉਪਰ ਏਕ ਤੁਲਾਈ ਡਾਰੀ।
ਨਿਪ ਬੈਠੇ ਮੁਕਿਯੈ ਲਗਾਵੈ। ਸੋ ਅੰਤਰ ਰਾਨਿਯਹਿ ਬਜਾਵੈ। ੨੯।

ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਤਿਨ ਪਾਵਾ। ਮੂਰਖ ਭੂਪ ਨ ਭੇਵ ਜਤਾਵਾ।
ਪਾਂਵਦ ਬੈਠਿ ਮੁਕਿਯਨ ਮਾਰੈ। ਉਤ ਰਾਨੀ ਸੰਗ ਜਾਰ ਬਿਹਾਰੈ। ੩੦।

ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਰਾਨੀ ਪਤਿ ਛਰਿਯੋ। ਜਾਰ ਗਵਨ ਤ੍ਰਿਯਿ ਦੇਖਤ ਕਰਿਯੋ।
ਮੂਰਖੀ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ। ਸੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਯੋ। ੩੧। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬੰਧੇ ਦੋਇ ਸੋ ਚੌਰਾਨਵੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੪। ੫੬੨੦। ਅਫਜ਼ੀ।*

ਚੌਪਈ

ਚੰਚਲ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ ਇਕ ਨਰਵਰ। ਅਵਰ ਨਿਪਤਿ ਤਾ ਕੀ ਨਹਿ ਸਰਬਰ।
ਚੰਚਲ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਦਾਰਾ। ਤਾ ਸਮ ਦੇਵ ਨ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰਾ। ੧।

ਸੁੰਦਰਿਤਾ ਇਹ ਕਹੀ ਨ ਆਵੈ। ਜਾ ਕੋ ਮਦਨ ਹੇਰਿ ਲਲਚਾਵੈ।
ਜੋਬਨ ਜੋਬ ਅਧਿਕ ਤਿਹ ਧਰੀ। ਮੈਨ ਸੁ ਨਾਰ ਭਰਤ ਜਨੁ ਭਰੀ। ੨।

ਤਾ ਕੇ ਏਕ ਧਾਮ ਸੁਤ ਭਯੋ। ਬੀਸ ਬਰਿਸ ਕੋ ਹੈ ਮਰਿ ਗਯੋ।
ਰਨਿਯਹਿ ਬਾਢਾ ਸੋਕ ਅਪਾਰਾ। ਜਾ ਤੇ ਸਭ ਬਿਸਰਾ ਘਰ ਬਾਰਾ। ੩।

ਤਹ ਇਕ ਪੂਤ ਸਾਹ ਕੋ ਆਯੋ। ਤੇਜਵਾਨ ਦੁਤਿ ਕੋ ਜਨੁ ਜਾਯੋ।
ਜੈਸੋ ਤਿਹ ਸੁਤ ਕੋ ਥੋ ਰੂਪਾ। ਤੈਸੋ ਈ ਤਿਹ ਲਗਤ ਸਰੂਪਾ। ੪।

ਜਬ ਰਾਨੀ ਸੋ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰਾ। ਲਾਜ ਸਾਜ ਤਜ ਹਿੰਦੈ ਬਿਚਾਰਾ।
ਯਾ ਸੋ ਕਾਮ ਭੋਗ ਅਬ ਕਰਿਯੈ। ਨਾਤਰ ਮਾਰ ਛੁਰਕਿਆ ਮਰਿਯੈ। ੫।

ਜਬ ਵਹੁ ਕੁਅਰ ਰਾਹ ਤਿਹ ਆਵੈ। ਚੰਚਲ ਦੇਖਨ ਕੋ ਤਿਹ ਜਾਵੈ।
ਇਕ ਦਿਨ ਤਾ ਕੇ ਨਾਥ ਨਿਹਾਰੀ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੋ ਤਿਹ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ। ੬।

ਕਿਹ ਨਿਮਿਤਿ ਇਹ ਠਾ ਤੂ ਆਈ। ਹੇਰਿ ਰਹੀ ਕਿਹ ਕਹ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਈ।
ਤਬ ਰਾਨੀ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰੋ। ਸੁਨਹੁ ਨਿਪਤਿ ਤੁਮ ਬਚਨ ਹਮਾਰੋ। ੭।

ਜਸ ਤਵ ਸੁਤ ਸੁਰ ਲੋਕ ਸਿਧਾਯੋ। ਸੋ ਧਰਿ ਰੂਪ ਦੁਤਿਯ ਜਨੁ ਆਯੋ।
ਤਿਹ ਤੁਮ ਮੁਰਿ ਢਿਗ ਸੇਜ ਸੁਵਾਵੋ। ਹਮਰੇ ਚਿਤ ਕੋ ਤਾਪ ਮਿਟਾਵੋ। ੮।

ਜਦ ਇਸਤਰੀ ਸਮਝਦੀ ਕਿ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ, ਤਦ ਉਸ ਨਾਲ ਖੂਬ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਭੰਗ ਅਤੇ ਅਫੀਮ ਖੁਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰੀ (ਇਸਤਰੀ) ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਤਕ ਰਤੀ-ਕੀੜਾ ਕਰਦੀ।੨੮।

ਉਸ (ਇਸਤਰੀ ਨੇ) ਭੋਗ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਕੰਮ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ (ਆਪਣੇ) ਉਪਰ ਇਕ ਤੁਲਾਈ ਪਾ ਲਈ। ਰਾਜਾ ਬੈਠਾ ਮੁਕੀਆਂ ਮਾਰਦਾ (ਭਾਵੇਂ ਮੁਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰਦਾ) ਅਤੇ ਉਹ (ਮੁਠੀ ਤੁਲਾਈ ਦੇ) ਅੰਦਰ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਦਾ।੨੯।

ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭੇਦ ਨ ਪਾਣ ਦਿੱਤਾ। (ਰਾਜਾ) ਪਵਾਂਦ ਵਲ ਬੈਠ ਕੇ ਮੁਕੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਅਤੇ ਉਧਰ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਯਾਰ ਰਮਣ ਕਰਦਾ।੩੦।

ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਛਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਯਾਰ ਨੇ (ਰਾਜੇ ਦੇ) ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕੀਤਾ। ਮੂਰਖ (ਰਾਜੇ) ਨੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਠਗਿਆ ਗਿਆ।੩੧।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੪ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੪। ੫੬੨੦। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਚੰਚਲ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚੰਚਲ ਦੇ (ਦੇਈ) ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਨ ਦੇਵ ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਦੇਵ-ਕੁਮਾਰੀ ਸੀ।੧।

ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਬਖਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੇਵ ਵੀ ਵੇਖ ਕੇ ਲਲਚਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜੋਬਨ ਅਤੇ ਸਜ ਧਜ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। (ਇੰਜ ਪ੍ਰੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਕਾਮ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।੨।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ, (ਜੋ) ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਰਾਣੀ ਦਾ ਦੁਖ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਘਰ ਬਾਰ ਭੁਲ ਗਿਆ।੩।

ਉਥੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਆਇਆ। (ਉਹ ਇਤਨਾ) ਤੇਜਵਾਨ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਮਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਲਗਦਾ ਸੀ।੪।

ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਲਾਜ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੁਣ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਛੁਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ।੫।

ਜਦ ਉਹ ਕੁਮਾਰ ਰਾਹ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਤਦ ਰਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਜਾਂਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ (ਵੇਖਦੇ ਹੋਇਆਂ) ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ।੬।

ਕਿਸ ਕਰ ਕੇ ਤੂੰ ਇਥੇ ਆਈ ਹੈਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਤਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--ਹੇ ਰਾਜਨ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ।੭।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰਿਆ ਹੈ, ਇਹ (ਕੁਮਾਰ) ਮਾਨੋ ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸੇਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਵਾਓ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਓ।੮।

ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ। ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਇ ਆਪੁ ਲੈ ਆਯੋ।
ਨਿਪੁ ਪੁਨਿ ਤਿਹ ਭਰੁਆਪਨ ਕਰਿਯੋ। ਭਲੋ ਬੁਰੋ ਨ ਬਿਚਾਰਿ ਬਿਚਰਿਯੋ। ੯।

ਭਰੁਆ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਹ ਕਰਿਯੋ। ਚਾਰਿ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਰਿਯੋ।
ਦੂਤੀ ਪਠਵਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਬਚੀ। ਭੂਪਤਿ ਕੀ ਦੂਤੀ ਕਰਿ ਰਚੀ। ੧੦।

ਤਾਹਿ ਸੇਜ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸੁਵਾਵੈ। ਭਲੋ ਭਲੋ ਭੋਜਨ ਤਿਹ ਖੁਵਾਵੈ।
ਕਹੈ ਸੁ ਸੁਤ ਮੁਰ ਕੀ ਅਨੁਹਾਰਾ। ਤਾ ਤੇ ਯਾ ਸੰਗ ਹਮਰੋ ਪ੍ਰਯਾਰਾ। ੧੧।

ਜੋ ਤ੍ਰਿਯ ਤਾ ਕੋ ਭੋਜ ਖੁਵਾਰੈ। ਰਾਨੀ ਝਝਕਿ ਤਾਹਿ ਤ੍ਰਿਯ ਡਾਰੈ।
ਇਹ ਮੇਰੇ ਸੁਤ ਕੀ ਅਨੁਹਾਰਾ। ਭਲੋ ਭਲੋ ਚਹਿਯਤ ਤਿਹ ਖਾਰਾ। ੧੨।

ਨਿਕਟਿ ਆਪਨੇ ਤਾਹਿ ਸੁਵਾਵੈ। ਤਿਹ ਢਿਗ ਅਪਨੀ ਸੇਜ ਬਿਛਾਵੈ।
ਜਬ ਤਾ ਸੰਗ ਨਿਪਤਿ ਸੈ ਜਾਵੈ। ਤਬ ਤ੍ਰਿਯ ਤਾ ਸੰਗ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ। ੧੩।
ਕਸਿ ਕਸਿ ਰਮੈ ਜਾਰ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਦਲਿ ਮਲਿ ਤਾਹਿ ਕਰੈ ਸਰਬੰਗਾ।
ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਨ ਭੋਗ ਕਮਾਈ। ਸੋਇ ਰਹੈ ਤ੍ਰੇ ਹੀ ਲਪਟਾਈ। ੧੪।

ਇਕ ਦਿਨ ਗਈ ਜਾਰ ਪਹਿ ਰਾਨੀ। ਸੋਵਤ ਜਗਾ ਨਿਪਤਿ ਅਭਿਮਾਨੀ।
ਮੁਖ ਚੁੰਬਨ ਤਿਹ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ। ਪ੍ਰਿਗ ਪ੍ਰਿਗ ਬਚ ਹੈ ਕੋਪ ਉਚਾਰਾ। ੧੫।

ਦੌਹਰਾ

ਮੈ ਇਹ ਬੋਲੀ ਪੂਤ ਕਹਿ ਯਾ ਸੰਗ ਅਤਿ ਮੁਰ ਪ੍ਰਯਾਰ।
ਤਾ ਤੇ ਮੁਖ ਚੁੰਬਤ ਹੁਤੀ ਸੁਤ ਕੀ ਜਨੁ ਅਨੁਸਾਰ। ੧੬।

ਚੌਪਈ

ਨਿਪੁ ਕੇ ਸਾਚ ਇਹੈ ਜਿਯ ਆਈ। ਪੂਤ ਜਾਨਿ ਚੁੰਬਨ ਮੁਖ ਧਾਈ।
ਕੋਪ ਜੁ ਬਢਾ ਹੁਤਾ ਤਜਿ ਦੀਨਾ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਛੁ ਨਹਿ ਚੀਨਾ। ੧੭।

ਦੌਹਰਾ

ਇਹ ਛਲ ਬੰਗਸ ਰਾਇ ਕਹ ਰਾਖਾ ਅਪਨੇ ਧਾਮ।
ਦਿਨ ਕਹ ਪੂਤ ਉਚਾਰਈ ਨਿਸਿ ਕਹ ਭੋਗੈ ਬਾਮ। ੧੮। ੧।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੌ ਪਚਾਨਵੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੫। ੫੬੩੮। ਅਫਸ੍ਰੀ।

ਮੂਰਖ (ਰਾਜੇ) ਨੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਯੁਵਕ ਨੂੰ ਆਪ ਬੁਲਾ ਲਿਆਇਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪ ਦਲਾਲੀ ('ਭਰੁਆਪਨ') ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨ ਕੀਤਾ।੯।

(ਉਸ ਨੇ) ਦਲਾਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਠੀਕ ਗਲਤ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨ ਕੀਤਾ। ਰਾਣੀ ਦੂਤੀ ਭੇਜ ਕੇ (ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ) ਬਚ ਗਈ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੂਤੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।੧੦।

ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੇਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਵਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਖਵਾਉਂਦੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ (ਇਸ ਦੀ) ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਵਰਗੀ ਨੁਹਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।੧੧।

ਜੇ (ਹੋਰ ਕੋਈ) ਇਸਤਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਖਵਾਉਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਝਿੜਕ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਵਰਗੀ ਹੈ, (ਇਸ ਲਈ) ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।੧੨।

ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸਵਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣੀ ਸੇਜ ਵਿਛਾਉਂਦੀ। ਜਦ ਉਸ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਸੋਂ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਉਸ (ਕੁਮਾਰ) ਨਾਲ ਕਾਮ-ਭੋਗ ਕਰਦੀ।੧੩।

(ਉਹ) ਕਸ ਕਸ ਕੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਿਧ ਦਿੰਦੀ। (ਉਸ ਨਾਲ) ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਭੋਗ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਪਟੀ ਹੋਈ ਨਾਲ ਸੁਤੀ ਰਹਿੰਦੀ।੧੪।

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਣੀ ਯਾਰ ਕੋਲ ਗਈ, ਤਦ ਸੁਤਾ ਹੋਇਆ ਅਭਿਮਾਨੀ ਰਾਜਾ ਵੀ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮਦੇ ਹੋਇਆਂ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ 'ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਿਯ' ਕਹਿਣ ਲਗਾ।੧੫।

ਦੌਹਰਾ

(ਰਾਣੀ) ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਕੇ ਚੁੰਮਿਆ ਹੈ।੧੬।

ਚੌਪਈ

ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਆਈ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਸਮਝ ਕੇ (ਉਸ ਦਾ) ਮੂੰਹ ਚੁੰਮਣ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। (ਰਾਜੇ ਨੂੰ) ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, (ਉਸ ਨੂੰ) ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। (ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ) ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੁਝ ਨ ਸਮਝਿਆ।੧੭।

ਦੌਹਰਾ

ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਬੰਗਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਖਿਆ। (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਦਿਨ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੋਗ ਕਰਦੀ ਸੀ।੧੮।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੫ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੫। ੫੬੩੮। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਬੰਗਸ ਸੈਨ ਬੰਗਸੀ ਰਾਜਾ। ਸਦਨੁ ਭਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਸਾਜਾ।
ਬੰਗਸ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਰਾਨੀ। ਜਿਹ ਲਖਿ ਨਾਰਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਰਿਸਾਨੀ। ੧।

ਤਹਾ ਬਸਤ ਇਕ ਸਾਹ ਦੁਲਾਰੀ। ਰੂਪਮਾਨ ਗਤਿਮਾਨ ਉਜਿਯਾਰੀ।
ਤਹਿ ਮੰਗਲਾ ਦੇਈ ਨਾਮਾ। ਜਾ ਸਮ ਨਹੀ ਕਾਮ ਕੀ ਕਾਮਾ। ੨।

ਤਹ ਇਕ ਆਇ ਗਯੋ ਬਨਿਜਾਰਾ। ਮੋਤਿਨ ਲਾਦੇ ਉਸਟ ਹਜਾਰਾ।
ਔਰ ਦਰਬੁ ਕੀ ਤੋਟਿ ਨ ਕੋਈ। ਲਖੈ ਸੁ ਹਰਤ ਰੀਝਿ ਕਰਿ ਸੋਈ। ੩।

ਅਤਿਲ

ਜਬੈ ਮੰਗਲਾ ਦੇਵਿ ਸੁ ਸਾਹੁ ਨਿਹਾਰਿਯੋ।
ਇਹੈ ਆਪਨੇ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਤੁਰਿ ਬਿਚਾਰਿਯੋ।
ਕਰਤ ਭਈ ਮਿਜਮਾਨੀ ਸਦਨ ਬੁਲਾਇ ਕੈ।
ਹੋ ਭ੍ਰਾਤ ਤਵਨ ਕੇ ਆਯੋ ਦਿਯੋ ਉਡਾਇ ਕੈ। ੪।

ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਬਨਾਇ ਕੈ।
ਤਰਹ ਤਰਹ ਕੇ ਆਨੇ ਅਮਲ ਛਿਨਾਇ ਕੈ।
ਆਨਿ ਤਵਨ ਢਿਗ ਰਾਖੇ ਕੰਚਨ ਥਾਰ ਭਰਿ।
ਹੋ ਸਾਤ ਬਾਰ ਮਦਿਯਨ ਤੇ ਮਦਹਿ ਚੁਆਇ ਕਰਿ। ੫।

ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਿਯੋ ਤਿਨ ਭੋਜਨ ਬਿਜਿਯਾ ਪਾਨ ਕਰਿ।
ਬਹੁਰਿ ਪਿਯੋ ਮਦ ਬਡੇ ਬਡੇ ਪ੍ਰਯਾਲਾਨ ਭਰਿ।
ਜਬ ਰਸ ਮਸ ਭੇ ਤਰੁਨਿ ਤਬੈ ਐਸੋ ਕੀਯੋ।
ਹੋ ਪਕਰਿ ਭੁਜਾ ਤੇ ਸਾਹੁ ਸੇਜ ਉਪਰਿ ਲੀਯੋ। ੬।

ਤਾ ਸੋ ਕਹਾ ਕਿ ਆਉ ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੈ।
ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਨ ਤਾਪ ਮਦਨ ਕੋ ਹਮ ਹਰੈ।
ਮੈ ਤਰੁਨੀ ਤੈ ਤਰੁਨ ਕਹਾ ਚਕਿਚਿਤ ਰਹਿਯੋ।
ਹੋ ਹਮ ਤੁਮ ਰਮਹਿ ਸੁ ਆਜੁ ਚੰਚਲਾ ਅਸ ਕਹਿਯੋ। ੭।

ਚੌਪਈ

ਸਾਹੁ ਤਵਨ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਮਾਨੀ। ਅਧਿਕ ਮੰਗਲਾ ਭਈ ਖਿਸਾਨੀ।
ਅਧਿਕ ਕੋਪ ਕਰਿ ਹੇਤੁ ਬਿਸਾਰਾ। ਅਰਧਾ ਅਰਧ ਚੀਰ ਤਿਹ ਡਾਰਾ। ੮।

ਲੂਟਿ ਲਯੋ ਤਾ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਧਨ। ਘੋਰ ਅਪ੍ਰਾਧ ਕਿਯੋ ਪਾਪੀ ਇਨ।
ਯਾ ਕਹ ਚੀਰਿ ਮਤ ਗਜ ਡਾਰਾ। ਕਿਨਹੂੰ ਪੁਰਖ ਨ ਕਰੀ ਨਿਵਾਰਾ। ੯।

ਚੌਪਈ

ਬੰਗਸ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਬੰਗਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਸਾਜ-ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਬੰਗਸ ਦੇ (ਦੇਈ) ਨਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ (ਭਾਵ[] ਈਰਖਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ)।੧।

ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਰੂਪਵਾਨ, ਚੰਚਲ ਅਤੇ ਉਜਲੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੰਗਲਾ ਦੇਈ ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗੀ ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤਰੀ (ਰਤੀ) ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।੨।

ਉਥੇ ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ ਆ ਗਿਆ (ਜਿਸ ਨੇ) ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਊਠ ਲਏ ਹੋਏ ਸਨ। (ਉਸ ਨੂੰ) ਹੋਰ ਵੀ ਧਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। (ਜੋ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ) ਵੇਖਦੀ, ਉਹੀ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।੩।

ਅਠਿਠ

ਜਦ ਮੰਗਲਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ਾਹ (ਸੌਦਾਗਰ) ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ (ਤਾਂ) ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਚਤੁਰ (ਇਸਤਰੀ ਨੇ) ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਮਿਜ਼ਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ (ਖ਼ਬਰ) ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਆਇਆ ਹੈ।੪।

(ਉਸ ਲਈ) ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਭੋਜਨ ਬਣਵਾਏ ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਛਣਵਾ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਸੋਨੇ ਦੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਖੇ। ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵਾਰ ਕਲਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਢਵਾਇਆ ਗਿਆ।੫।

ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪਿਆਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ। ਜਦ (ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ) ਰਸਾਂ ਨੇ ਮਸਤਾ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ (ਉਸ) ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਸੋਜ ਉਪਰ ਲ[] ਲਿਆ।੬।

ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਆਓ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੀਏ। ਵਖ ਵਖ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕਾਮ ਦੇ ਤਾਪ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਕਰੀਏ। ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ--ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹੈਂ, (ਫਿਰ) ਹੈਰਾਨ ਕਿਉਂ ਹੈਂ, (ਆ) ਅਜ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਰਮਣ ਕਰੀਏ।੭।

ਚੌਪਈ

ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨ ਮੰਨੀ। (ਇਸ ਤੇ) ਮੰਗਲਾ ਬਹੁਤ ਖਿੜ ਗਈ। (ਉਸ ਨੇ) ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧੇ ਅਧ ਚੀਰ ਸੁਟਿਆ।੮।

ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਲੁਟ ਲਿਆ (ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ) ਇਸ ਪਾਪੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ) ਇਸ ਨੂੰ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨੇ ਚੀਰਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਵੀ ਹਾਥੀ ('ਕਰੀ') ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ।੯।

ਵਾਰਸ ਭਈ ਆਪੁ ਤਾ ਕੀ ਤਿਯ। ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਈ ਮਾਰਿ ਤਾ ਕੇ ਜਿਯ।
ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੂੰ ਬਿਚਾਰਾ। ਭੋਗ ਨ ਕਿਯਾ ਤਿਸੈ ਕੋ ਮਾਰਾ। ੧੦।

ਦੋਹਰਾ

ਇਹ ਛਲ ਮਾਰਾ ਤਾਹਿ ਕੋ ਜੋ ਨ ਰਮਾ ਤਿਹ ਸੰਗ।
ਸੁ ਕਬਿ ਸ੍ਰਯਾਮ ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ। ੧੧। ੧।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੋ ਫ਼ਯਾਨਵੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੬। ੫੬੪੯। ਅਫ਼ਜ਼ੀ।

ਚੌਪਈ

ਬਿਜੈ ਸੂਰ ਖੜੀ ਇਕ ਰਹੈ। ਸਿਧ ਪਾਲ ਤਾ ਕਹ ਜਗ ਕਹੈ।
ਸਮਸਦੀਨ ਦਿਲੀਸ ਦਿਵਾਨਾ। ਜਾਨਤ ਸਕਲ ਰਾਵ ਅਰੁ ਰਾਨਾ। ੧।

ਲਛਿਮਨ ਸੈਨ ਧਾਮ ਸੁਤ ਸੁਭ ਮਤਿ। ਬਜ੍ਰ ਸੈਨ ਦੂਸਰੇ ਬਿਕਟ ਮਤਿ।
ਸਕੁਚ ਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੇ। ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਸਮ ਨਹਿ ਜਾ ਕੇ। ੨।

ਸਮਸਦੀਨ ਦਿਲੀਸ ਜੁਵਾਨਾ। ਮਾਨਤ ਆਨਿ ਦੇਸ ਜਿਹ ਨਾਨਾ।
ਏਕ ਦਿਵਸ ਵਹੁ ਗਯੋ ਸਿਕਾਰਾ। ਜਾ ਦਿਸ ਹੁਤੀ ਕੇਹਰੀ ਬਾਰਾ। ੩।

ਤਹੀ ਦਿਲੀਸ ਆਪੁ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਜਹਾ ਸਿੰਘਨੀ ਚਿਤਵਤ ਭਯੋ।
ਸਿਧ ਪਾਲ ਲੀਏ ਅਪਨੇ ਸੰਗਾ। ਔਰ ਲੀਏ ਅਨਗਨ ਚਤੁਰੰਗਾ। ੪।

ਤਾ ਪਰ ਕਰੀ ਝੁਕਾਵਤ ਭਯੋ। ਕੇਹਰਿ ਸਮੈ ਜਨਮ ਤਬ ਲਯੋ।
ਅਰਧ ਰਹਾਤਨ ਮਾਤ ਕੁਖੂਤਰ। ਅਰਧਹ ਨਾਕਰ ਗਜ ਮਸਤਕ ਪਰ। ੫।

ਤਹ ਇਕ ਭਾਟ ਕੌਤਕ ਅਸ ਲਹਾ। ਹਜਰਤਿ ਸੁਨਤ ਦੋਹਰਾ ਕਹਾ।
ਸੁ ਮੈ ਕਹਤ ਹੋ ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਯਾਰੋ। ਜੋ ਤਿਨ ਸਾਹ ਨ ਚਿਤ ਤੇ ਟਾਰੇ।੬।

ਦੋਹਰਾ

ਸਿੰਘ ਸਾਪੁਰਸ ਪਦਮਿਨੀ ਇਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਭਾਉ।
ਜੁਯੋ ਜੁਯੋ ਦੁਖ ਗਾੜੋ ਪਰੈ ਤੁਯੋ ਤੁਯੋ ਆਗੇ ਪਾਉ। ੭।

ਚੌਪਈ

ਭਾਟ ਜਬੈ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਹਜਰਤਿ ਬਚਨ ਸੁਵਨ ਇਹ ਧਾਰਾ।
ਜਬ ਅਪਨੇ ਮਹਲਨ ਮਹਿ ਆਯੋ। ਸਿਧ ਪਾਲ ਕਹ ਬੋਲ ਪਠਾਯੋ। ੮।

(ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਆਪ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਸ ਬਣ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨੋ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ('ਮਾਤ੍ਰਾ') ਲੈ ਲਈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ। (ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ) ਭੋਗ ਕਰਨਾ ਨ ਮੰਨਿਆ, (ਇਸ ਲਈ) ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ੧੦।

ਦੌਹਰਾ

ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉਸ ਨਾਲ ਨ ਰਮਿਆ। ਕਵੀ ਸਿਆਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤਦ ਹੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ੧੧।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੯ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੯। ੫੬੪੯। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਇਕ ਬਿਜੈ ਸੂਰ ਨਾਂ ਖੜੀ (ਛੜੀ) ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਸਿਧ ਪਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। (ਉਹ) ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਮਸਦੀਨ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਰਾਣੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ੧।

(ਉਸ ਦੇ) ਘਰ ਲਛਿਮਨ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੁਭ ਮਤਿ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬਜ਼ ਸੈਨ ਨਾਂ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਭੈੜੀ ਮਤਿ ਵਾਲਾ (ਪੁੱਤਰ) ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਕੂਚ ਮਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਨਰੀ ਜਾਂ ਨਾਗਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ੨।

ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਮਸਦੀਨ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਉਸ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉਤੇ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਬਾਰ (ਜੰਗਲ) ਸੀ। (ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ੇਰਨੀ ਵੇਖੀ)। ੩।

ਉਥੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਚਲ ਕੇ ਗਿਆ ਜਿਥੇ (ਉਸ ਨੇ) ਸ਼ੇਰਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਚੌਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਅਣਗਿਣਤ ਸੈਨਿਕ ਵੀ ਲੈ ਲਏ। ੪।

(ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ) ਹਾਥੀ ('ਕਰੀ') ਨੂੰ ਉਸ (ਸ਼ੇਰਨੀ) ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ (ਸ਼ੇਰਨੀ ਦੀ ਕੁਖ ਵਿਚੋਂ) ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। (ਉਹ ਅਜੇ) ਅੱਧਾ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਨਾਖੁਨ (ਗਡ ਦਿੱਤੇ)। ੫।

ਉਥੇ ਇਕ ਭਾਟ ਨੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੁਣਾਣ ਲਈ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਕਿਹਾ। ਹੇ ਪਿਆਰੇ! ਮੈਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਦੇ ਚਿਤ ਤੋਂ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ। ੬।

ਦੌਹਰਾ

ਸ਼ੇਰ, ਸੱਚਾ ਪੁਰਸ਼ ('ਸਾਪੁਰਸ') ਅਤੇ ਪਦਮਿਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹੀ ਸੁਭਾ ਹੈ। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ) ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਦਮ ਅਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ੭।

ਚੌਪਈ

ਜਦ ਭਾਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਿਆ ਅਤੇ (ਤਦ) ਇਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਸੁਣਿਆ। ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੱਹਲਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾ ਲਿਆ। ੮।

ਤਾ ਸੇ ਇਹ ਬਿਧਿ ਨਾਥ ਬਖਾਨਾ। ਤੈ ਹੈ ਮੋਰ ਵਜੀਰ ਸੁਯਾਨਾ।
ਅਬ ਕਛੁ ਅਸ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਉਪਾਈ। ਜਾ ਤੇ ਮਿਲੈ ਪਦਮਿਨਿ ਆਈ। ੯।

ਸਿਧ ਪਾਲ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਸੁਨ ਹਜਰਤਿ ਜੂ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ।
ਸਭ ਅਪਨੀ ਤੁਮ ਸੈਨ ਬੁਲਾਵੇ। ਮੋਹਿ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਪਠਾਵੇ। ੧੦।

ਜੋ ਤੁਮਰੀ ਆਗੁਯਾ ਕਹ ਪਾਉ। ਅਮਿਤ ਸੈਨ ਲੈ ਤਹਾ ਸਿਧਾਉ।
ਖੜਗ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਮਚੈਹੋ। ਜੁਯੋ ਤੁਯੋ ਕੈ ਪਦਮਿਨਿ ਲੈ ਐਹੋ। ੧੧।

ਯੋ ਕਹਿ ਗਯੋ ਧਾਮ ਜਬ ਰਾਜਾ। ਬਾਜਤ ਭਾਤ ਅਨੇਕਨ ਬਾਜਾ।
ਬੈਰੀ ਹੁਤੋ ਤਹਾ ਇਕ ਤਾ ਕੋ। ਭੇਦ ਕਹਾ ਹਜਰਤਿ ਪੈ ਵਾ ਕੋ। ੧੨।

ਏਕ ਧਾਮ ਦੁਹਿਤਾ ਹੈ ਯਾ ਕੋ। ਪਰੀ ਪਦਮਿਨਿ ਤੁਲਿ ਨ ਤਾ ਕੋ।
ਪਠੈ ਮਨੁਛ ਤਿਹ ਹੋਰਿ ਮੰਗਾਵਹੁ। ਤਿਹ ਪਾਛੇ ਪਦਮਿਨਿ ਖੁਜਾਵਹੁ। ੧੩।

ਹਜਰਤਿ ਸੁਨਤ ਜਬੈ ਸੇ ਭਯੋ। ਤਤ ਛਿਨ ਦੂਤੀ ਤਹਾ ਪਠਯੋ।
ਚਤੁਰਿ ਚਿਤੇਰੀ ਰੂਪ ਉਜਿਯਾਰੀ। ਬਿਸੁਕਰਮਾ ਕੀ ਜਾਨ ਕੁਮਾਰੀ। ੧੪।

ਇਕ ਚਤੁਰਾ ਅਰੁ ਦੁਤਿਯ ਚਿਤੇਰੀ। ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਦੁਤਿਯ ਮਦਨ ਜਨ ਕੇਰੀ।
ਗੋਰ ਬਰਨ ਅਰੁ ਖਾਏ ਪਾਨਾ। ਜਾਨੁਕ ਚਤਾ ਚੰਦ ਅਸਮਾਨਾ। ੧੫।

ਤਾ ਕੇ ਧਾਮ ਚਿਤੇਰਨਿ ਗਈ। ਲਿਖਿ ਲੁਯਾਵਤ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਤਿਹ ਭਈ।
ਜਬ ਲੈ ਕਰਿ ਕਰ ਸਾਹ ਨਿਹਾਰੀ। ਜਾਨੁਕ ਤਾਨਿ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰੀ। ੧੬।

ਸਭ ਸੁਧਿ ਗਈ ਮਤ ਹੈ ਝੁੰਮਾ। ਘਾਇ ਲਗੇ ਘਾਯਲ ਜਨੁ ਘੁੰਮਾ।
ਤਨ ਕੀ ਰਹੀ ਨ ਤਨਿਕ ਸੰਭਾਰਾ। ਜਨੁ ਡਸਿ ਗਯੋ ਨਾਗ ਕੋਂਡਿਯਾਰਾ। ੧੭।

ਇਕ ਦਿਨ ਕਰੀ ਸਾਹ ਮਿਜਮਾਨੀ। ਸਭ ਪੁਰ ਨਾਰਿ ਧਾਮ ਮਹਿ ਆਨੀ।
ਸਿਧ ਪਾਲ ਕੀ ਸੁਤਾ ਜਬਾਈ। ਸਕਲ ਦੀਪ ਜੁਯੋ ਸਭਾ ਸੁਹਾਈ। ੧੮।

ਛਿਦ੍ਰ ਬੀਚ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ। ਹਜਰਤਿ ਭਯੋ ਤਬੈ ਮਤਵਾਰਾ।
ਮਨ ਤਰੁਨੀ ਕੇ ਰੂਪ ਬਿਕਾਨੁਯੋ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੋ ਤਨੁ ਰਹਿਯੋ ਪਛਾਨੁਯੋ। ੧੯।

ਹਜਰਤਿ ਸਕਲ ਪਠਾਨ ਬੁਲਾਏ। ਸਿਧ ਪਾਲ ਕੈ ਧਾਮ ਪਠਾਏ।
ਕੈ ਅਪਨੀ ਦੁਹਿਤਾ ਮੁਹਿ ਦੀਜੈ। ਨਾਤਰ ਮੀਚ ਮੁੰਡ ਪਰ ਲੀਜੈ। ੨੦।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ— ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਿਆਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਉਪਾ ਕਰ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਦਮਿਨੀ (ਇਸਤਰੀ) ਆ ਮਿਲੇ।੯।

ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--ਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਬੁਲਾਓ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਭੇਜੋ।੧੦।

ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਆਗਿਆ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾਵਾਂ। ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਵਿਚ (ਜਾ ਕੇ) ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਵਾਂ (ਭਾਵ— ਖੁੱਧ ਕਰਾਂ) ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਪਦਮਿਨੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਾਂ।੧੧।

ਜਦ ਰਾਜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜਣ ਲਗੇ। ਉਥੇ ਉਸ (ਸਿਧ ਪਾਲ) ਦਾ ਇਕ ਵੈਰੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਸ (ਸਿਧ ਪਾਲ) ਦਾ ਭੇਦ ਦਸ ਦਿੱਤਾ।੧੨।

ਇਸ (ਸਿਧ ਪਾਲ) ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪਰੀ ਅਤੇ ਪਦਮਿਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਵੇਖੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪਦਮਿਨੀ (ਦੀ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਤੋਂ) ਖੋਜ ਕਰਵਾਓ।੧੩।

ਜਦ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣ ਲਿਆ, (ਤਦ) ਤੁਰਤ ਦੂਤੀ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। (ਉਹ ਦੂਤੀ) ਚਤੁਰ, ਚਿਤੋਰੀ (ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ) ਅਤੇ ਉਜਲੇ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੋਵੇ।੧੪।

ਇਕ ਉਹ ਚਾਲਾਕ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਚਿਤੋਰੀ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਕਾਮ ਦੀ ਹੀ ਦੂਜੀ ਮੂਰਤੀ ਹੋਵੇ। (ਉਸ ਦਾ) ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਨ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। (ਇੰਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ।੧੫।

(ਉਹ) ਚਿਤੋਰੀ (ਦੂਤੀ) ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਚਿਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਈ। ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚਿਤਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। (ਇੰਜ ਲਗਿਆ) ਮਾਨੋ (ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ) ਕਸ ਕੇ ਕਟਾਰ ਮਾਰੀ ਹੋਵੇ।੧੬।

(ਉਸ ਦੀ) ਸਭ ਸੁਧ ਬੁਧ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਝੁੰਮਣ ਲਗਾ। (ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਘਾਉ ਲਗਣ ਤੇ ਘਾਇਲ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਨ ਰਹੀ। ਮਾਨੋ ਕੋਢੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੱਪ ਡੰਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।੧੭।

ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਿਜਮਾਨੀ (ਪ੍ਰੀਤੀ-ਭੋਜਨ) ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੱਹਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜਦ ਆਈ, (ਤਾਂ ਇੰਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ) ਮਾਨੋ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੀਪਕ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।੧੮।

ਇਕ ਮੋਰੀ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ) ਵੇਖਿਆ, ਤਦ ਹੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮਤਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। (ਉਸ ਦਾ) ਮਨ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਉਤੇ ਹੀ ਵਿਕ ਗਿਆ ਅਤੇ (ਇਹ) ਸਮਝੋ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਲੋਥ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਿਆ।੧੯।

ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਬੁਲਾ ਲਏ ਅਤੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਕਿ) ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੌਤ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆਈ ਸਮਝੋ।੨੦।

ਸਕਲ ਪਠਾਨ ਤਵਨ ਕੇ ਗਏ। ਹਜਰਤਿ ਕਹੀ ਸੁ ਭਾਖਤ ਭਏ।
ਸਿਧ ਪਾਲ ਧੰਨ ਭਾਗ ਤਿਹਾਰੇ। ਗ੍ਰਿਹ ਆਵਹਿਗੇ ਸਾਹ ਸਵਾਰੇ। ੨੧।

ਸਿਧ ਪਾਲ ਐਸੇ ਜਬ ਸੁਨਾ। ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਤ ਹੈ ਮਸਤਕ ਧੁਨਾ।
ਦੈਵ ਕਵਨ ਗਤਿ ਕਰੀ ਹਮਾਰੀ। ਗ੍ਰਿਹ ਅਸਿ ਉਪਜੀ ਸੁਤਾ ਦੁਖਾਰੀ। ੨੨।

ਜੋ ਨਹਿ ਦੇਤ ਤੁ ਬਿਗਰਤ ਕਾਜਾ। ਜਾਤ ਦੇਏ ਛਤ੍ਰਿਨ ਕੀ ਲਾਜਾ।
ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਤੁਰਕ ਘਰ ਮਾਹੀ। ਅਬ ਲਗਿ ਗੀ ਛਤ੍ਰਾਨੀ ਨਾਹੀ। ੨੩।

ਛਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਅਬ ਲਗੇ ਨ ਭਈ। ਦੁਹਿਤਾ ਕਾਢਿ ਤੁਰਕ ਕਹ ਦਈ।
ਰਜਪੂਤਨ ਕੇ ਹੋਤਹ ਆਈ। ਪੁਤ੍ਰੀ ਧਾਮ ਮਲੇਛ ਪਠਾਈ। ੨੪।

ਹਾਡਨ ਏਕ ਦੂਸਰਨ ਖਤ੍ਰੀ। ਤੁਰਕਨ ਕਹ ਇਨ ਦਈ ਨ ਪੁਤ੍ਰੀ।
ਜੋ ਛਤ੍ਰੀ ਅਸ ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ। ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਦੇਹ ਜੁਤ ਜਾਵੈ। ੨੫।

ਜੋ ਨਰ ਤੁਰਕਹਿ ਦੇਤ ਦੁਲਾਰੀ। ਪ੍ਰਿਗ ਪ੍ਰਿਗ ਜਗ ਤਿਹ ਕਰਤ ਉਚਾਰੀ।
ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਤਾਹਿ ਕੇ ਜੈਹੈ। ਛਤ੍ਰੀ ਸੁਤਾ ਤੁਰਕ ਕਹ ਦੈਹੈ। ੨੬।

ਹਾਡਿਯਨ ਸੁਤਾ ਤੁਰਕਿ ਨਹਿ ਦਈ। ਛਤ੍ਰਾਨੀ ਤੁਰਕਨੀ ਨ ਭਈ।
ਕਛ ਰਜਪੂਤਨ ਲਾਜ ਗਵਾਈ। ਰਾਨੀ ਤੇ ਬੇਗਮਾ ਕਹਾਈ। ੨੭।

ਅਬ ਮੈ ਧਰੈ ਇਹੋ ਨਿਜੁ ਬੁਧਾ। ਮੰਡੋ ਬੀਰ ਖੇਤ ਮਹਿ ਕ੍ਰਧਾ।
ਪਹਿਰਿ ਕੋਚ ਕਰਿ ਖੜਗ ਸੰਭਾਰੋ। ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਆਜੁ ਪਖਰਿਯਾ ਮਾਰੋ। ੨੮।

ਤਬ ਕੰਨ੍ਯਾ ਨਿਜੁ ਪਿਤਾ ਹਕਾਰਾ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਤਾ ਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਾ।
ਤਾਤ ਤਨਿਕ ਚਿੰਤਾ ਨਹਿ ਕਰੀਯੈ। ਸਨਮੁਖ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੋ ਲਰੀਯੈ। ੨੯।

ਅਤਿਲ

ਬੋਲ ਸਦਾ ਬਿਰ ਰਹੈ ਦਿਵਸਰੇ ਜਾਇ ਹੈ।
ਕਰੇ ਕਰਮ ਛਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਚਾਰਣ ਗਾਇ ਹੈ।
ਤਾਤ ਨ ਮੋ ਕੇ ਦੀਜੈ ਆਹਵ ਕੀਜਿਯੈ।
ਹੋ ਦਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੁਹੂੰ ਜਗ ਮੈ ਜਸ ਲੀਜਿਯੈ। ੩੦।

ਖੜਗ ਹਾਥ ਜਿਨਿ ਤਜਹੁ ਖੜਗਧਾਰਾ ਸਹੋ।
ਭਾਜਿ ਨ ਚਲਿਯਹੁ ਤਾਤ ਮੰਡਿ ਰਨ ਕੋ ਰਹੋ।
ਪਠੇ ਪਖਰਿਯਾ ਹਨਿਯਹੁ ਬਿਸਿਖ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਿ।
ਹੋ ਮਾਰਿ ਅਰਿਨ ਕੋ ਮਰਿਯਹੁ ਹਮਹਿ ਸੰਘਾਰਿ ਕਰਿ। ੩੧।

ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਉਸ ਦੇ (ਘਰ) ਗਏ। ਜੇ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ (ਗੱਲ) ਕਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੇ ਸਿਧ ਪਾਲ! ਤੇਰੇ ਧੰਨਭਾਗ ਹਨ (ਕਿਉਂਕਿ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆਵੇਗੀ।੨੧।

ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਜਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ। (ਤਦ) ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਧੁਨਿਆ। (ਸੋਚਣ ਲਗਾ ਕਿ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਅਜਿਹੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ।੨੨।

ਜੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ (ਅਰਥਾਤ [] ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। ਜੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਛੁੱਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਜ ਲਗਦੀ ਹੈ। (ਕਿਉਂਕਿ) ਮੁਗਲ, ਪਠਾਣ ਜਾਂ ਤੁਰਕ ਦੇ ਘਰ ਅਜੇ ਤਕ (ਕੋਈ) ਛੁੱਤਰੀ ਨਹੀਂ ਗਈ।੨੩।

ਛੁੱਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ (ਘਰੋਂ) ਕਢ ਕੇ ਪੁੱਤਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛਾਂ (ਦੇ ਘਰ) ਭੇਜਿਆ ਹੈ।੨੪।

(ਪਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹਾਡੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਛੁੱਤਰੀਆਂ ਨੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਛੁੱਤਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, (ਤਾਂ) ਉਹ ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।੨੫।

ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਤ 'ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਿਯ' ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ (ਛੁੱਤਰੀ) ਦਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ (ਦੇਵੇਂ) ਜਾਣਗੇ ਜੇ ਛੁੱਤਰੀ ਤੁਰਕ ਨੂੰ (ਆਪਣੀ) ਪੁੱਤਰੀ ਦੇਵੇਗਾ।੨੬।

ਹਾਡੀਆਂ ਨੇ (ਅਜੇ ਤਕ) ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ (ਕੋਈ) ਛੁੱਤਰੀ ਤੁਰਕਣੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕੁਝ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ ਲਾਜ ਗਵਾਈ ਹੈ ਅਤੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ) ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਗਮਾਂ ਅਖਵਾਈਆਂ ਹਨ।੨੭।

ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਵਾਂਗ ਰਣ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਮਚਾਵਾਂ। ਕਵਚ ਪਾ ਕੇ ਖੜਗ ਸੰਭਾਲਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂ।੨੮।

ਤਦ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। (ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ []) ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਲੜੋ।੨੯।

ਅਭਿਲ

ਦਿਨ ਬੀਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬੋਲ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਛੁੱਤਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰਣ (ਭਾਟ) ਲੋਕ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ (ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ) ਨ ਦਿਓ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਕਰੋ। ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚਲਾਉਣਾ ਦੇਵੇਂ ਕਾਰਜ ਕਰ ਕੇ ਜਗ ਵਿਚ ਜਸ ਖਟੋ (ਅਰਥਾਤ [] ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਦਾਨ ਕਰ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਸ ਲਵੋ)।੩੦।

ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਨ ਛੱਡੋ ਅਤੇ ਖੜਗ ਦੀ ਧਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਣ (ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰਖੋ)। ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ਡਟੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਭਜ ਕੇ ਨ ਜਾਓ। ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਜਵਾਨ ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਤੇ (ਫਿਰ) ਮੈਨੂੰ ਸੰਘਾਰ ਕੇ ਆਪ ਵੀ ਮਰ ਜਾਓ।੩੧।

ਚੌਪਈ

ਸੁਨਹੁ ਪਿਤਾ ਇਕ ਕਰਹੁ ਉਪਾਈ। ਸਮਸਦੀਨ ਕਹ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਈ।
ਜਬ ਆਵੇ ਤਬ ਪਕਰਿ ਸੰਘਰਿਯਹੁ। ਬਹੁਰੋ ਨਿਕਸਿ ਜੁਧ ਕੋ ਕਰਿਯਹੁ। ੩੨।

ਸਿਧ ਪਾਲ ਤਬ ਐਸ ਬਿਚਾਰੀ। ਭਲੀ ਬਾਤ ਇਨ ਸੁਤਾ ਉਚਾਰੀ।
ਅੰਤਹਪੁਰ ਤੇ ਬਾਹਿਰ ਆਯੋ। ਬੋਲਿ ਪਠਾਨਨ ਐਸ ਜਤਾਯੋ। ੩੩।
ਏ ਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਬਡੇ ਬਨਾਏ। ਹਮ ਤੁਮ ਸੇ ਇਨ ਕੇ ਪਗ ਲਾਏ।
ਜੋ ਇਨ ਕਹਾ ਵਹੈ ਮਨ ਮਾਨਾ। ਸਿਰ ਪਰ ਹੁਕਮ ਸਾਹ ਕੇ ਆਨਾ। ੩੪।

ਤਬ ਮਿਲਿ ਖਾਨ ਸਾਹ ਕੇ ਗਏ। ਅਤਿ ਹੀ ਹਿਦੈ ਅਨੰਦਿਤ ਭਏ।
ਤੁਰਕਹਿ ਛਤ੍ਰਿਨ ਸੁਤਾ ਨ ਦਈ। ਹਸਿ ਹੈ ਇਨੈ ਭਲੀ ਇਹ ਭਈ। ੩੫।

ਦੁਹਿਤਾ ਇਤੈ ਪਿਤਹਿ ਸਮੁਝਾਵੈ। ਛਤ੍ਰੀ ਜਨਮੁ ਫੇਰਿ ਨਹਿ ਆਵੈ।
ਅਬ ਲੋ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨ ਪਈ। ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਛਤ੍ਰਾਨੀ ਗਈ। ੩੬।
ਤਾ ਤੇ ਮੋਹਿ ਨ ਦੀਜੈ ਤਾਤਾ। ਮੰਡਹੁ ਜੁਧ ਹੋਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਤਾ।
ਚਲਿ ਹੈ ਕਥਾ ਸਦਾ ਜਗ ਮਾਹੀ। ਪ੍ਰਾਤ ਪਠਾਨ ਕਿ ਛਤ੍ਰੀ ਨਾਹੀ। ੩੭।

ਪਹਿਰਹੁ ਕੋਚ ਬਜਾਇ ਨਗਾਰੇ। ਪੀ ਪੀ ਅਮਲ ਹੋਹੁ ਮਤਵਾਰੇ।
ਪ੍ਰਾਤ ਮਚਤ ਹੈ ਜੁਧ ਅਪਾਰਾ। ਹੈ ਹੈ ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਬਿਕਰਾਰਾ। ੩੮।
ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੰਗ ਹੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ। ਸਭ ਹੀ ਕਰਹੁ ਕੇਸਰੀ ਜਾਮਾ।
ਟਾਂਕਿ ਆਫੂਐ ਤੁਰੈ ਨਚਾਵੈ। ਸਾਂਗ ਝਲਕਤੀ ਹਾਥ ਫਿਰਾਵੈ। ੩੯।
ਪ੍ਰਥਮ ਤ੍ਰਯਾਗਿ ਪ੍ਰਾਨਨ ਕੀ ਆਸਾ। ਬਾਹਹੁ ਖੜਗ ਸਕਲ ਤਜਿ ਤ੍ਰਾਸਾ।
ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਚੜਾਵੈ। ਰੇਤੀ ਮਾਂਝ ਚਰਿਤ੍ਰੁ ਦਿਖਾਵੈ। ੪੦।
ਹਜਰਤਿ ਜੋਰਿ ਤਹਾ ਦਲ ਆਯੋ। ਸਕਲ ਬ੍ਰਯਾਹ ਕੇ ਸਾਜ ਬਨਾਯੋ।
ਸਿਧ ਪਾਲ ਕੇ ਜਬ ਘਰਿ ਆਏ। ਪੁਨਿ ਕੰਨ੍ਯਾ ਅਸ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ। ੪੧।

ਅਤਿਲ

ਗ੍ਰਿਹ ਆਵੈ ਜੋ ਸਤ੍ਰੁ ਨ ਤਾਹਿ ਸੰਘਰਿਯੈ।
ਧਾਮ ਗਏ ਇਹੁ ਮਾਰਹੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਬਿਚਾਰਿਯੈ।
ਲਛਿਮਨ ਪੁਤ੍ਰਹਿ ਡਾਰਿ ਡੋਰਿ ਦਿਯ ਤ੍ਰਿਯ ਉਚਰਿ।
ਹੋ ਸੰਗ ਸਤ ਸੈ ਖਤਿਰੇਟਾ ਗਯੋ ਤ੍ਰਿਯ ਭੇਸ ਧਰਿ। ੪੨।

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਸੁਣੋ, (ਮੈਂ) ਇਕ ਉਪਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਮਸਦੀਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ। ਜਦ (ਉਹ) ਆਵੇ ਤਦ ਪਕੜ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ। ਫਿਰ ਨਿਕਲ ਕੇ (ਵੈਰੀ ਨਾਲ) ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ।੩੨।

ਤਦ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੇਟੀ ਨੇ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਦਸੀ ਹੈ। ਉਹ ਰਣਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ।੩੩।

ਇਹ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲੋਗ) ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਲਪਿੰਦਾ ਹਾਂ।੩੪।

ਤਦ ਪਠਾਣ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਗਏ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਛੜੀਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਪੁੱਤਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ (ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ) ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। (ਅਰਥਾਤ--ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਸੀ ਕਰਾਂਗੇ)।੩੫।

ਇਧਰ ਪੁੱਤਰੀ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣ ਲਗੀ ਕਿ ਛੜੀ ਜਨਮ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਹੁਣ ਤਕ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ (ਘਰ) ਛੜਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ।੩੬।

ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਵਾਲੇ) ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਯੁੱਧ ਰਚਾ ਦਿਓ। ਇਹ ਕਥਾ ਸਦਾ ਜਗ ਵਿਚ ਚਲੇਗੀ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਜਾਂ ਪਠਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਛੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।੩੭।

ਕਵਚ ਪਾ ਕੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਓ ਅਤੇ ਅਮਲ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਮਤਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਅਪਾਰ ਯੁੱਧ ਮਚੇਗਾ ਜੋ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਾਹ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।੩੮।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕੇਸਰੀ ਬਾਣੇ ਧਾਰ ਲਵੋ। ਅਫੀਮ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਚਾਓ ਅਤੇ ਝਲਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬਰਫੀਆਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਘੁਮਾਓ।੩੯।

ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਡਰ ਛੱਡ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਓ। ਪੋਸਤ, ਭੰਗ ਅਤੇ ਅਫੀਮ ਚੜ੍ਹਾਓ ਅਤੇ ਰੇਤਲੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ (ਆਪਣੇ) ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਖਾਓ।੪੦।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫੌਜ ਜੋੜ ਕੇ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਜ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ (ਉਹ ਸਾਰੇ) ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਕੰਨਿਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਸੁਣਾਏ।੪੧।

ਅਤਿਲ

ਘਰ ਵਿਚ ਜੇ ਵੈਰੀ ਵੀ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। (ਫਿਰ) ਇਹ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਘਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੱਛਮਣ ਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਡੋਲੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸੱਤ ਸੌ ਛੜੀ ਸੂਰਮੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਗਏ।੪੨।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਤੇ ਜਾਤ ਧਾਮ ਤੇ ਭਏ। ਤਬ ਤਾ ਕੇ ਮੰਦਰ ਮੇਂ ਅਏ।
 ਲੁਬਧਮਾਨ ਹੈਂ ਹਾਥ ਚਲਾਯੋ। ਲਛਿਮਨ ਕਾਢਿ ਕਟਾਰੀ ਘਾਯੋ। ੪੩।

ਤਾਕਹ ਐਸ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰਾ। ਬਹੁਰਿ ਨ ਹਜਰਤਿ ਬੈਨ ਉਚਾਰਾ।
 ਤਾਕਹ ਮਾਰਿ ਭੇਸ ਨਰ ਧਾਰੋ। ਲੋਗਨ ਮਹਿ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰੋ। ੪੪।

ਮੋਹਿ ਅਮਲ ਕੇ ਕਾਜ ਪਠਾਵਾ। ਤੁਮ ਤਨ ਇਹ ਬਿਧਿ ਆਪੁ ਕਹਾਵਾ।
 ਧਾਮ ਆਵਨੇ ਕੋਈ ਨ ਪਾਵੈ। ਜੋ ਆਵੈ ਸੋ ਜਾਨ ਗਵਾਵੈ। ੪੫।

ਇਹ ਛਲ ਲਾਘਿ ਡਵਢੀਯਨ ਆਯੋ। ਚੋਬਦਾਰ ਨਹਿ ਕਿਨੀ ਹਟਾਯੋ।
 ਜਬ ਹੀ ਕੁਮਕ ਆਪਨੀ ਗਯੋ। ਤਬ ਹੀ ਅਮਿਤ ਕੁਲਹਲ ਭਯੋ। ੪੬।

ਬਾਜੈ ਲਗੇ ਤਹਾ ਸਦਿਯਾਨੇ। ਬਾਜਤ ਤਿਹੂੰ ਭਵਨ ਮਹਿ ਜਾਨੇ।
 ਵੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਚੰਗ ਨਗਾਰੇ। ਮੰਦਲ ਤੂਰ ਉਪੰਗ ਅਪਾਰੇ। ੪੭।

ਦੋਹਰਾ

ਬਜੈ ਦਮਾਮਾ ਜਬ ਲਗੇ ਸੁਨਿ ਮਾਰੂ ਧੁਨਿ ਕਾਨ।
 ਖਾਨ ਖਵੀਨ ਜਿਤੇ ਹੁਤੇ ਟੂਟਿ ਪਰੇ ਤਹ ਆਨਿ। ੪੮।

ਚੌਪਈ

ਐਸੋ ਕਵਨ ਦ੍ਰੈਖਨੀ ਜਾਯੋ। ਜਿਨੈ ਜੁਝਉਆ ਇਹਾ ਬਜਾਯੋ।
 ਐਸਾ ਭਯੋ ਕਵਨ ਮਤਵਾਲਾ। ਜਹ ਮੂਰਖ ਨਹਿ ਸੂਝਤ ਚਾਲਾ। ੪੯।

ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਾਖਿ ਖਾਨ ਸਭ ਧਾਏ। ਬਾਧੇ ਚੁੰਗ ਚੋਪ ਤਨ ਆਏ।
 ਸਮਸਦੀਨ ਲਛਿਮਨ ਜਹ ਘਾਯੋ। ਤਿਹ ਠਾ ਸਕਲ ਸੈਨ ਮਿਲਿ ਆਯੋ। ੫੦।

ਲੋਦੀ ਸੂਰ ਨਯਾਜੀ ਚਲੇ। ਲੀਨੇ ਸੰਗ ਸੂਰਮਾ ਭਲੇ ।
 ਦਾਓਜਈ ਰੁਹੇਲੇ ਆਏ। ਆਫਰੀਦਿਯਨ ਤੁਰੈ ਨਚਾਏ। ੫੧।

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਵਨ ਖੇਲ ਪਠਾਨ ਤਹ ਸਭੈ ਪਰੇ ਅਰਿਰਾਇ।
 ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਬਾਨਾ ਬਧੇ ਗਨਨਾ ਗਨੀ ਨ ਜਾਇ। ੫੨।

ਚੌਪਈ

ਪਖਰਿਯਾਰੇ ਦ੍ਵਾਰਨ ਨਹਿ ਮਾਵੈ। ਜਹਾ ਤਹਾ ਭਟ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵੈ।
 ਬਾਨਨ ਕੀ ਆਪੀ ਤਹ ਆਈ। ਹਾਥ ਪਸਾਰਾ ਲਖਾ ਨ ਜਾਈ। ੫੩।

ਚੌਪਈ

ਜਦ ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਤਦ ਉਸ ਦੇ ਮਹਲ ਵਿਚ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਤਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਲੋਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਲੱਛਮਣ ਨੇ ਕਟਾਰ ਕਢ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ੪੩।

ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਟਾਰ ਮਾਰੀ ਕਿ ਫਿਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਮੂੰਹੋਂ) ਬੋਲ ਹੀ ਨ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--। ੪੪।

(ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ) ਮੈਨੂੰ ਅਮਲ (ਲਿਆਉਣ ਦੇ) ਕੰਮ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਤਿ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਆਪ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਨ ਆਵੇ। ਜੇ ਆਏਗਾ, ਉਹ ਜਾਨ ਗਵਾਏਗਾ। ੪੫।

ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਉਹ ਡੋਊਢੀ ਤੋਂ ਲੰਘ ਆਇਆ। (ਉਸ ਨੂੰ) ਕਿਸੇ ਚੋਬਦਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਹੀ (ਉਹ) ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਕ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਤਦੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ੪੬।

ਉਥੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜਣ ਲਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਲਗੀ। ਢੋਲ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਮੁਚੰਗ, ਨਗਾਰੇ, ਮੰਦਲ, ਤੁਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪੰਗ ਵਜਣ ਲਗੇ। ੪੭।

ਦੌਹਰਾ

ਜਦੋਂ ਦਮਾਮੇ ਵਜਣ ਲਗੇ ਅਤੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਮਾਰੂ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਖਾਨ ਅਤੇ ਖਵੀਨ ਸਨ, ਉਥੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਆ ਪਏ। ੪੮।

ਚੌਪਈ

ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਦ੍ਰੈਸ਼ਣ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਥੇ ਜੁਝਾਰੂ ਦਮਾਮਾ ਵਜਾਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ੪੯।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਭਜਦੇ ਆਏ ਅਤੇ ਟੋਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚਾਓ ਨਾਲ (ਭਰੇ ਹੋਏ) ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਆਏ। ਸ਼ਮਸਦੀਨ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਲੱਛਮਣ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਮਿਲ ਕੇ ਆ ਗਈ। ੫੦।

ਲੋਦੀ, ਸੂਰ (ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤਿ), ਨਿਆਜ਼ੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਪਏ। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਦਾਓਜ਼ਈ ('ਦਾਊਦਜ਼ਈ'--ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖ), ਰੁਹੋਲੇ, ਅਫ਼ੀਰਦੀ (ਪਠਾਣਾਂ) ਨੇ ਵੀ (ਆਪਣੇ) ਘੋੜੇ ਨਚਾਏ। ੫੧।

ਦੌਹਰਾ

ਬਾਵਨ ਖੋਲ ਪਠਾਣ (ਬਵੰਜਾ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਪਠਾਣ) ਸਾਰੇ ਉਥੇ ਅਰੜਾ ਕੇ ਪੈ ਗਏ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਬਾਣੇ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ੫੨।

ਚੌਪਈ

ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੂਰਮੇ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਘੋੜੇ ਨਚਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਜਿਹੀ ਆ ਗਈ, (ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ) ਹੱਥ ਪਸਾਰਿਆਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ੫੩।

ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੋਰ ਨਗਰ ਮੈ ਪਯੋ। ਜਨੁ ਰਵਿ ਉਲਟਿ ਪਲਟ ਹੂੰ ਗਯੋ।
ਜੈਸੇ ਜਲਧਿ ਬਾਰਿ ਪਰਹਰੈ। ਉਛਰਿ ਉਛਰਿ ਮਛਰੀ ਜੁਯੋ ਮਰੈ। ੫੪।

ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਨਾਵ ਨਦੀ ਕੀ ਧਾਰਾ। ਬਹੀ ਜਾਤ ਕੇਉ ਨਹਿ ਰਖਵਾਰਾ।
ਤੈਸੀ ਦਸਾ ਨਗਰ ਕੀ ਭਈ। ਜਨੁ ਬਿਨੁ ਸਕੁ ਸਚੀ ਹੂੰ ਗਈ। ੫੫।

ਦੋਹਰਾ

ਇਹਿ ਦਿਸਿ ਸਭ ਛਤ੍ਰੀ ਚੜੇ ਉਹਿ ਦਿਸਿ ਚੜੇ ਪਠਾਨ।
ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ਚਿਤ ਦੈ ਸਭੈ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਨਿਦਾਨ। ੫੬।

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ

ਜਬੈ ਜੋਰਿ ਬਾਨਾ ਅਨੀ ਖਾਨ ਆਏ। ਇਤੈ ਛੋਭਿ ਛਤ੍ਰੀ ਸਭੈ ਬੀਰ ਧਾਏ।
ਚਲੇ ਬਾਨ ਐਸੇ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਭਾਰੇ। ਲਗੈ ਅੰਗ ਜਾ ਕੇ ਨ ਜਾਹੀ ਨਿਕਾਰੇ। ੫੭।

ਤਬੈ ਲਛਿਮਨ ਕੁਮਾਰ ਜੂ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ। ਹਨੇ ਖਾਨ ਬਾਨੀ ਸਭੈ ਸਸਤ੍ਰੁ ਲੈ ਕੈ।
ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ ਪਰੇ ਬੀਰ ਐਸੇ। ਬਿਰਾ ਜੈ ਕਟੇ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਕੇਤੁ ਜੈਸੇ। ੫੮।

ਪੀਏ ਜਾਨੁ ਭੰਗੈ ਮਲੰਗੈ ਪਰੇ ਹੈ। ਕਹੂੰ ਕੋਟਿ ਸੋਡੀਨ ਸੀਸੈ ਝਰੇ ਹੈ।
ਕਹੂੰ ਉਸਟ ਮਾਰੇ ਸੁ ਲੈ ਭੂਮਿ ਤੋਪੈ। ਕਹੂੰ ਖੇਤ ਖਾਂਡੇ ਲਸੈ ਨਗਨ ਧੋਪੈ। ੫੯।

ਕਹੂੰ ਬਾਨ ਕਾਟੇ ਪਰੇ ਭੂਮਿ ਐਸੇ। ਬੁਯੋ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸਾਨੈ ਕਢੇ ਈਖ ਜੈਸੇ।
ਕਹੂੰ ਲਹਿਲਹੈ ਪੇਟ ਮੈ ਯੋ ਕਟਾਰੀ। ਮਨੋ ਮਛ ਸੋਹੈ ਬਧੇ ਬੀਚ ਜਾਰੀ। ੬੦।

ਕਿਤੈ ਪੇਟ ਪਾਟੇ ਪਰੇ ਖੇਤ ਬਾਜੀ। ਕਹੂੰ ਮਤ ਦੰਤੀ ਫਿਰੈ ਛੁਛ ਤਾਜੀ।
ਕਹੂੰ ਮੁੰਡ ਮਾਲੀ ਪੁਐ ਮੁੰਡ ਮਾਲਾ। ਕਹੂੰ ਭੂਤ ਔ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚੈ ਬਿਤਾਲਾ। ੬੧।

ਕਹੂੰ ਦੈਤ ਕਾਢੇ ਫਿਰੈ ਦਾਤ ਭਾਰੇ। ਬਮੈ ਸ਼ੋਨ ਕੇਤੇ ਪਰੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ।
ਕਹੂੰ ਤਾਜਿ ਡਾਰੇ ਜਿਰਹ ਖੋਲ ਐਸੇ। ਬਗੇ ਬਯੋਤ ਭਾਰੇ ਸਮੈ ਸੀਤ ਜੈਸੇ। ੬੨।

ਤਹਾ ਬਾਜ ਹਾਬੀਨ ਕੀ ਸ਼ੋਨ ਧਾਰੈ। ਪਰੈ ਜੁਯੋ ਫੁਹਾਰਾਨਹੂੰ ਕੀ ਫੁਹਾਰੈ।
ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ ਸੋ ਜਾਨ ਦੂਜੇ ਭਯੋ ਹੈ। ਜਹਾ ਕੋਟਿ ਸੂਰਾਨ ਸੂਰਾ ਖਯੋ ਹੈ। ੬੩।

ਤਹਾ ਕੋਟਿ ਸੋਡੀਨ ਕੇ ਸੁੰਡ ਕਾਟੇ। ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ਗਿਰੇ ਕੇਤੁ ਫਾਟੇ।
ਕਹੂੰ ਖੇਤ ਨਾਚੈ ਪਠੇ ਪਖਰਿਯਾਰੇ। ਕਹੂੰ ਮਾਰੂ ਬਾਜੈ ਉਠੈ ਨਾਦ ਭਾਰੇ। ੬੪।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਪੈ ਗਿਆ। (ਇੰਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਲਗਾ) ਮਾਨੋ ਸੂਰਜ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਉਲਟਦਾ ਹੋਵੇ (ਭਾਵ ਜਵਾਰਭਾਟਾ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ) ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛਲੀਆਂ ਉਛਲ ਉਛਲ ਕੇ ਮਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ।੫੪।

ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਨੌਕਾ ਰੁੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰਖਵਾਲਾ ਨ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਗਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ। (ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਸਚੀ ਇੰਦਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ।੫੫।

ਦੌਹਰਾ

ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਸਭ ਛੁੜੀ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਠਾਣ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਹੇ ਸੰਤੋ! ਸਾਰੇ ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਰਾਬੇ ਦਾ) ਅੰਤ ਹੋਇਆ।੫੬।

ਭਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ

ਜਦ ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ (ਕਮਾਨਾਂ ਨਾਲ) ਜੋੜ ਕੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਆਈ ਤਾਂ ਇਧਰੋਂ ਸਾਰੇ ਛੁੜੀ ਸੂਰਮੇ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਆਏ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਭਾਰੇ ਤੀਰ ਚਲੇ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਲਗੇ, (ਫਿਰ) ਕੱਢੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ।੫੭।

ਤਦ ਲੱਛਮਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਖੀ ('ਬਾਨੀ') ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਯੁੱਧ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਦਰ ਦੇ ਝੰਡੇ ਕਟੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹੋਣ।੫੮।

(ਯੁੱਧ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗ ਰਹੇ ਸਨ) ਮਾਨੋ ਮਲੰਗ ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਪਏ ਹੋਣ। ਕਿਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਡਿਗੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਉਠ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਪਰਚੇ ਹੋਏ ਦਿਖਦੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਰਣ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨੰਗੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਸਨ।੫੯।

ਕਿਤੇ ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਕਟੇ ਹੋਏ (ਸੂਰਮੇ) ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਇੰਜ ਪਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਬੀਜਣ ਲਈ ਗੰਨੇ (ਦੇ ਟੋਟੇ) ਕਢੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਕਟਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਮੱਛਲੀ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।੬੦।

ਕਿਤੇ ਯੁੱਧ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਪੇਟਾਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਸਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਖਣੇ ਘੋੜੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਸ਼ਿਵ ('ਮੂੰਡ ਮਾਲੀ') ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਰੇ ਚਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਭੂਤ, ਪ੍ਰੇਤ ਅਤੇ ਬੈਤਾਲ ਨਚ ਰਹੇ ਸਨ।੬੧।

ਕਿਤੇ ਦੈਂਤ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦੰਦ ਕਢੀ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਯੁੱਧ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ (ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਿਚੋਂ) ਲਹੂ ਵਗ ਚਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਤਾਜ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਕਵਚ ਅਤੇ ਖੋਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਗੇ ਪਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ (ਦਰਜ਼ੀ ਨੇ) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਪੜੇ ਵਿਉਂਤ ਕੇ ਸੁਟੇ ਹਨ।੬੨।

ਉਥੇ ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ) ਜਿਵੇਂ ਫੁਹਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫੁਹਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। (ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਦੂਜੀ ਪਰਲੋ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹੋਣ।੬੩।

ਉਥੇ ਕਰੋੜਾਂ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਢਾਂ ਕਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਪਏ ਸਨ (ਅਤੇ ਕਿਤੇ) ਫਟੇ ਹੋਏ ਝੰਡੇ ਡਿਗੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਜਵਾਨ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ (ਘੋੜੇ) ਨਚਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਮਾਰੂ ਨਗਾਰੇ ਵਜ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਨਾਦ ਉਠ ਚਿਹਾ ਸੀ।੬੪।

ਕਹੂੰ ਸੰਖ ਭੇਰੀ ਤਹਾ ਨਾਦ ਬਾਜੈ। ਹਸੈ ਗਰਜਿ ਠੋਕੈ ਭੁਜਾ ਭੂਪ ਗਾਜੈ।
ਨਗਾਰੇ ਨਫੀਰੀ ਬਜੈ ਝਾਝ ਭਾਰੀ। ਹਠੇ ਰੋਸ ਕੈ ਕੈ ਤਹਾ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ। ੬੫।

ਕਹੂੰ ਭੀਮ ਭੇਰੀ ਬਜੈ ਰਾਗ ਮਾਰੂ। ਨਫੀਰੀ ਕਹੂੰ ਨਾਇ ਨਾਦੈ ਨਗਾਰੂ।
ਕਹੂੰ ਬੇਨੁ ਔ ਬੀਨ ਬਾਜੈ ਸੁਰੰਗਾ। ਰੁਚੰਗਾ ਮ੍ਰਿਦੰਗਾ ਉਪੰਗਾ ਮੁਚੰਗਾ। ੬੬।

ਝਰੋਖਾ ਤਰੇ ਜੋ ਮਚੀ ਮਾਰਿ ਐਸੀ। ਭਈ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾਨ ਕੀ ਹੈ ਨ ਤੈਸੀ।
ਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਔ ਰਾਵਨੈ ਜੁਧ ਐਸੇ। ਕਿਯੋ ਭੀ ਮਹਾਭਾਰਥੈ ਮੈ ਸੁ ਤੈਸੇ। ੬੭।

ਤਹਾ ਬੀਰ ਕੇਤੇ ਖਰੇ ਗਾਲੂ ਮਾਰੈ। ਕਿਤੇ ਬਾਨ ਛੋਡੈ ਕਿਤੇ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰੈ।
ਕਿਤੇ ਨਾਰ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਸਾਜ ਲੈਕੈ। ਚਲੈ ਛੋਰਿ ਬਾਜੀ ਹਠੀ ਭਾਜ ਕੈਕੈ। ੬੮।

ਕਿਤੇ ਖਾਨ ਖੇਦੇ ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ। ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਮੈ ਖਿੰਗ ਖੜੀ ਲਤਾਰੇ।
ਜਹਾ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਹਠੀ ਪੂਤ ਘਾਏ। ਤਹੀ ਗੋਲ ਬਾਧੇ ਚਲੇ ਸਿਧ ਆਏ। ੬੯।

ਜਬੈ ਸਿਧ ਪਾਲੈ ਪਠਾਨੋ ਨਿਹਾਰਾ। ਕਿਨੀ ਹਾਥ ਲੈ ਨ ਹਥਯਾਰੈ ਸੰਭਾਰਾ।
ਕਿਤੇ ਭਾਜਿ ਚਲੇ ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ। ਪੁਰਾਨੇ ਪਲਾਸੀ ਮਨੋ ਬਾਇ ਡਾਰੇ। ੭੦।

ਹਠੇ ਜੇ ਜੁਝੇ ਸੇ ਸਭੈ ਖੇਤ ਮਾਰੇ। ਕਿਤੇ ਖੇਦਿ ਕੈ ਕੋਟ ਕੇ ਮਧਿ ਡਾਰੇ।
ਕਿਤੇ ਬਾਧਿ ਲੈ ਕੈ ਕਿਤੇ ਛੋਰਿ ਦੀਨੇ। ਕਿਤੇ ਜਾਨ ਮਾਰੇ ਕਿਤੇ ਰਾਖਿ ਲੀਨੇ। ੭੧।

ਤਿਸੀ ਕੋ ਹਨਾ ਖਗ ਜੋਨੇ ਉਚਾਯੋ। ਸੋਈ ਜੀਵ ਬਾਚਾ ਜੁਈ ਭਾਜਿ ਆਯੋ।
ਕਹਾ ਲੋ ਗਨਾਊ ਭਯੋ ਜੁਧ ਭਾਰੀ। ਲਖੇ ਲੋਹ ਮਾਚਾ ਕੁਪੇ ਛਤ੍ਰ ਧਾਰੀ। ੭੨।

ਕਿਤੇ ਨਾਦ ਨਾਦੈ ਕਿਤੇ ਨਾਦ ਪੂਰੈ। ਕਿਤੇ ਜ੍ਹਾਨ ਜੁਝੈ ਬਰੈ ਹੋਰਿ ਸੂਰੈ।
ਕਿਤੇ ਆਨਿ ਕੈ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਚਲਾਵੈ। ਕਿਤੇ ਆਨਿ ਗਾਜੈ ਕਿਤੇ ਭਾਜਿ ਜਾਵੈ। ੭੩।

ਜਬੈ ਸਿਧ ਪਾਲੈ ਸਭੈ ਖਾਨ ਮਾਰੇ। ਲਏ ਛੀਨ ਕੈ ਤਾਜ ਬਾਜੀ ਨਗਾਰੇ।
ਹੁਤੇ ਦੂਰਿ ਬਾਸੀ ਕਿਤੇ ਖਾਨ ਘਾਏ। ਘਿਰਿਯੋ ਸਿਧ ਪਾਲੈ ਕਰੀ ਮਤ ਨ੍ਰਯਾਏ। ੭੪।

ਜਿਤੇ ਖਾਨ ਭਾਜੇ ਤਿਤੇ ਫੋਰਿ ਢੂਕੇ। ਚਹੂੰ ਓਰ ਗਾਜੈ ਹਠੀ ਸਿਧ ਜੂ ਕੇ।
ਕਹਾ ਜਾਇਗੋ ਛਤ੍ਰਿ ਜਾਨੇ ਨ ਦੈਹੈ। ਇਹੀ ਛੇਤ੍ਰ ਮੈ ਛਿਪੁ ਤਹਿ ਅਜੁ ਛੈਹੈ। ੭੫।

ਉਥੇ ਕਿਤੇ ਸੰਖਾਂ ਅਤੇ ਭੇਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਰਾਜੇ (ਸੂਰਮੇ) ਭੁਜਾਵਾਂ ਠੋਕ ਕੇ ਗਜ ਅਤੇ ਹਸ ਰਹੇ ਸਨ। (ਕਿਤੇ) ਵੱਡੇ ਨਗਾਰੇ, ਨਫੀਰੀਆਂ, ਝਾਂਝਾਂ ਵਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਰੋਹ ਵਿਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਡਟੇ ਪਏ ਸਨ।੬੫।

ਕਿਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਭੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਨਫੀਰੀਆਂ, ਸ਼ਹਿਨਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਬੇਨਾਂ ਅਤੇ ਬੀਨਾਂ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਰੁਚੰਗ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਉਪੰਗ, ਅਤੇ ਮੁਚੰਗ ਵਜ ਰਹੇ ਸਨ।੬੬।

ਝਰੋਖੇ ਹੇਠਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਯੁੱਧ ਰਾਮ ਅਤੇ ਰਾਵਣ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਅਰਥਾਤਰ ਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਭੀਮ ਨੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ)।੬੭।

ਉਥੇ ਕਈ ਸੂਰਮੇ ਖੜੋਤੇ ਹੋਏ ਬੜਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਬਾਣ ਛਡ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਕੇ ਹਠੀ ਸੂਰਮੇ ਘੋੜੇ ਛਡ ਕੇ ਭਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।੬੮।

ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪਠਾਣ ਖਦੇੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਯੁੱਧ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਘੋੜਿਆਂ ਨੇ ਲਿਤਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਥੇ ਬਾਂਕੇ ਹਠੀ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਗੋਲ ਘੇਰੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿਧ ਪਾਲ (ਆਪ) ਆ ਗਏ।੬੯।

ਜਦੋਂ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੂੰ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਨ ਸੰਭਾਲ ਸਕਿਆ। ਕਿਤਨੇ ਭਜ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। (ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਹਵਾ ਨੇ ਪਲਾਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬ੍ਰਿਛ ਡਿਗਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ।੭੦।

ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਹਠੀ ਸੂਰਮੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਰਣ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਖਦੇੜ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਛਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਤਨੇ ਜਾਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।੭੧।

ਜਿਸ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਚੁਕੀ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹੀ ਜੀਉਂਦਾ ਬਚਿਆ ਜੋ ਭਜ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਬਖਾਨ ਕਰਾਂ, ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਲੋਹਾ ਖੜਕਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਗਏ।੭੨।

ਕਿਤੇ ਨਾਦ (ਨਰਸਿੰਘ) ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਨਾਦ (ਸੰਖ) ਪੂਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਜਵਾਨ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ (ਹੂਰਾਂ) ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਵਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਤੇ (ਸੂਰਮੇ) ਆ ਆ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਆ ਕੇ ਗਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਭਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।੭੩।

ਜਦ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਜ, ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਨਗਾਰੇ ਖੋਹ ਲਏ। (ਫਿਰ) ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪਠਾਣ ਉਥੇ ਆ ਗਏ। ਸਿਧ ਪਾਲ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ (ਚੌਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ) ਘਿਰ ਗਿਆ।੭੪।

ਜਿਤਨੇ ਪਠਾਣ ਭਜੇ ਸਨ, ਇਤਨੇ ਹੋਰ ਆ ਢੁਕੇ ਅਤੇ ਹਠੀ ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੇ ਚੌਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਗਜਣ ਲਗੇ (ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ--) ਹੇ ਛਤ੍ਰੀ! ਕਿਥੇ ਜਾਓਗੇ, (ਤੁਹਾਨੂੰ) ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਸੇ ਰਣ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ('ਛਿਪ੍ਰ') ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਾਂਗੇ।੭੫।

ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਐਸੇ ਭਰਿਯੋ ਕੋਪ ਸੂਰੋ। ਸਭੇ ਸਸਤ੍ਰੁ ਸੌਡੀ ਮਹਾ ਲੋਹ ਪੂਰੋ।
ਦਯੋ ਸੈਨ ਕੋ ਆਇਸੈ ਆਪੁ ਹੀ ਯੋ। ਕਪੀ ਬਾਹਨੀ ਕੋ ਕਹਿਯੋ ਰਾਮ ਜੀ ਯੋ। ੭੬।

ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਸੈਨਾ ਚਲੀ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ। ਸਭੇ ਸਸਤ੍ਰੁ ਅਸਤ੍ਰਾਨ ਕੋ ਹਾਥ ਲੈ ਕੈ।
ਜਿਤੇ ਖਾਨ ਆਏ ਤਿਤੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ। ਕਿਤੇ ਖੇਦਿ ਕੈ ਕੋਟਿ ਕੀ ਓਟ ਡਾਰੇ। ੭੭।

ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਬਾਨੈਤ ਬਾਜੀ ਪਲਟੈ। ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਬਾਨੀਨ ਸੋ ਆਨਿ ਜੁਟੈ।
ਕਿਤੇ ਖਗ ਲੈ ਖਿੰਗ ਖੜੀ ਉਮੰਗੈ। ਜਹਾ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਜਗੇ ਜੋਰ ਜੰਗੈ। ੭੮।

ਘੁਰੈ ਘੋਰ ਬਾਦਿਤ੍ਰੁ ਮਾਰੂ ਨਗਾਰੇ। ਮਚੇ ਆਨਿ ਕੈ ਕੈ ਮਹਾ ਭੂਪ ਭਾਰੇ।
ਖੁਲੇ ਖਗ ਖੜੀ ਉਠੇ ਭਾਤਿ ਐਸੀ। ਮਨੋ ਬਹਨਿ ਜ਼ਾਲਾ ਪੁਲੈ ਕਾਲ ਜੈਸੀ। ੭੯।

ਕਹੂੰ ਟੀਕ ਕਾਟੇ ਗਿਰੇ ਟੋਪ ਟੂਟੇ। ਕਹੂੰ ਤਾਜ ਧਾਰੀ ਪਰੇ ਬਰਮ ਛੂਟੇ।
ਕਹੂੰ ਚਰਮ ਕਾਟੇ ਪਰੇ ਖੇਤ ਐਸੇ। ਕਹੂੰ ਚੋਰ ਸੋਹੈ ਮਨੋ ਹੰਸ ਜੈਸੇ। ੮੦।

ਕਹੂੰ ਕੇਤੁ ਕਾਟੇ ਲਸੇ ਭੂਮ ਐਸੇ। ਮਨੋ ਬਾਯ ਤੋਰੇ ਮਹਾ ਬਿਛੁਛ ਜੈਸੇ।
ਕਹੂੰ ਅਰਧ ਕਾਟੇ ਤੁਰੰਗੈ ਝਰੇ ਹੈ। ਕਹੂੰ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੈ ਮਤੰਗੇ ਪਰੇ ਹੈ। ੮੧।

ਕਿਤੇ ਡੋਬ ਡੂਬੇ ਗਿਰੇ ਘੁੰਮ ਘੁੰਮੈ। ਗਜੈ ਰਾਜ ਬਾਜੀ ਹਨੇ ਭੂਮਿ ਝੁੰਮੈ।
ਕਿਤੇ ਉਠਿ ਭਾਜੇ ਦੁਰੇ ਬੁਟ ਮਾਹੀ। ਲਗੈ ਘਾਵ ਪੀਠੈ ਕਢੇ ਮੁੰਡ ਨਾਹੀ। ੮੨।

ਕਿਤ੍ਰਯੋ ਕੇਸੁ ਫਾਸੇ ਦੁਮੇ ਜਾਤ ਜੋਰੈ। ਹਹਾ ਮੋਹਿ ਛਾਡੈ ਕਹੈ ਸਤ੍ਰੁ ਭੋਰੈ।
ਨਿਕਾਰੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਨ ਪਾਛੈ ਨਿਹਾਰੈ। ਭਜੇ ਜਾਹਿ ਕਾਜੀ ਨ ਬਾਜੀ ਸੰਭਾਰੈ। ੮੩।

ਕਿਤੇ ਖਾਨ ਤੋਰੇ ਨ ਘੋਰੇ ਸੰਭਾਰੈ। ਕਿਤੇ ਛੋਰਿ ਜੋਰੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਭੇਸ ਧਾਰੈ।
ਕਿਤੈ ਦੈ ਅਕੋਰੈ ਨਿਹੋਰੈ ਤਿਸੀ ਕੋ। ਲਏ ਹਾਥ ਮੈ ਤੇਗ ਦੇਖੈ ਜਿਸੀ ਕੋ। ੮੪।

ਕਿਤੇ ਜੀਵ ਲੈ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸਿਧਾਏ। ਕਿਤੇ ਚੁੰਗ ਬਾਧੈ ਚਲੈ ਖੇਤ ਆਏ।
ਕਿਤ੍ਰਯੋ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋਮੇ ਰਨਹਿ ਜ਼ਾਲ ਮਾਹੀ। ਮਰੈ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੈ ਭਜੈ ਪੈ ਗੁਨਾ ਹੀ। ੮੫।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਰਮਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸੁਸਜਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਨਿਪੁਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ੭੬।

(ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੇ) ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਪਈ। ਜੋ ਵੀ ਪਠਾਣ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਣ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ। ੭੭।

ਕਿਤੇ ਬਾਣ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਘੋੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਉਲਟੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਜੁਟ ਗਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਛੁੱਟੀ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਚਾਂਦੇ ਹੋਏ (ਉਥੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ) ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ੭੮।

(ਕਿਤੇ) ਵੱਡੇ ਮਾਰੂ ਨਗਾਰੇ ਘੋਰ ਧੁਨੀ ਨਾਲ ਵਜ ਰਹੇ ਸਨ (ਅਤੇ ਕਿਤੇ) ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਆ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੂਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਪਰਲੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਵਗ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ੭੯।

ਕਿਤੇ (ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਹੇ ਦੇ) ਟਿਕੇ ਕਟੇ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਟੋਪ ਡਿਗੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਤਾਜਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਵਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਕਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਢਾਲਾਂ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਚੋਰਾਂ (ਡਿਗੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ) ਮਾਨੋ ਹੰਸ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹੋਣ। ੮੦।

ਕਿਤੇ ਕਟੇ ਹੋਏ ਝੰਡੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬ੍ਰਿਛ ਤੋੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸੁਟ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ। ਕਿਤੇ ਅੱਧੇ ਕਟੇ ਹੋਏ ਘੋੜੇ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਹਾਥੀ ਪਏ ਸਨ। ੮੧।

ਕਿਤਨੇ ਹੀ (ਲਹੂ ਦੇ) ਛਪੜਾਂ ਵਿਚ ਡੁਬੇ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਘੁੰਮੇਰੀਆਂ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਡਿਗੇ ਪਏ ਸਨ। (ਕਿਤੇ) ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਰਾਜ-ਘੋੜੇ ਭੁਆਟਣੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਮਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤਨੇ ਉਠ ਕੇ ਭਜ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕੇ ਸਨ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ) ਪਿਠਾਂ ਉਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਲਗੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿਰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਢਦੇ ਸਨ। ੮੨।

ਕਈਆਂ ਦੇ ਵਾਲ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਭਜਦੇ ਹੋਇਆਂ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਨਾਲ ਉਲਝ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵੈਰੀ (ਦੁਆਰਾ ਪਕੜੇ ਜਾਣ ਦੇ) ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਛਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਕਢਦੇ ਸਨ। ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਕਢ ਕੇ ਵੀ ਪਿਛੇ ਵਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਲੋਗ ਭਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸਨ। ੮੩।

ਕਿਤੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਸੁਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ (ਉਹ) ਘੋੜੇ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤਨੇ ਆਪਣੇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ('ਜੋਰੇ') ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ('ਅਕੋਰੈ') ਦੇ ਕੇ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ੮੪।

ਕਿਤਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਭਜ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਟੋਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ (ਆਪਣੇ) ਪ੍ਰਾਣ ਹੋਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ (ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ) ਭਜਣ ਨੂੰ ਗੁਨਾਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ਜੂਝ ਮਰੇ ਸਨ। ੮੫।

ਤਹਾ ਲੈ ਅਪਛਾਨ ਕੇਤੇ ਬਰੇ ਹੈ। ਜਿਤੇ ਸਾਮ੍ਹੇ ਜੁਧ ਕੈ ਕੈ ਮਰੇ ਹੈ।
ਕਿਤੇ ਨਰਕ ਬਾਸੀ ਤਿਸੀ ਕਾਲ ਹੂਏ। ਜਿਤੇ ਸੂਮ ਸੋਫੀ ਭਜੇ ਜਾਤ ਮੂਏ। ੮੬।

ਕਿਤੇ ਭੀਰੂ ਜੋਧਾ ਮਰੇ ਬਾਜ ਮਾਰੇ। ਗਿਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਕੈ ਕੈ ਬਿਨਾ ਬਾਨ ਡਾਰੇ।
ਕਿਤ੍ਰਯੋ ਅਗਮਨੈ ਆਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਦੀਨੇ। ਕਿਤ੍ਰਯੋ ਦੇਵ ਕੇ ਲੋਕ ਕੇ ਪੰਥ ਲੀਨੇ। ੮੭।

ਜਿਤੇ ਸੂਮ ਸੋਫੀ ਭਜੇ ਜਾਤ ਮਾਰੇ। ਤਿਤੇ ਭੂਮਿ ਭੋਗੈ ਨਹੀ ਬੰਨਿ ਜਾਰੇ।
ਭਈ ਭੀਰ ਗਾਢੀ ਮਚਿਯੋ ਜੁਧ ਭਾਰੀ। ਲਖੀ ਬੀਰ ਠਾਢੇ ਕਪੈ ਦੇਹ ਸਾਰੀ। ੮੮।

ਜਹਾ ਸਿਧ ਪਾਲੈ ਘਨੇ ਸਤ੍ਰ ਕੂਟੇ। ਤਹਾ ਦੇਖਿ ਜੋਧਾਨ ਤੈ ਕੋਟਿ ਛੂਟੇ।
ਚਲੇ ਭਾਜਿ ਕੈ ਨ ਹਥ੍ਯਾਰੈ ਸੰਭਾਰਿਯੋ। ਲਖੈ ਸਮਸਦੀਨੈ ਪਰਿਯੋ ਭੁੰਮਿ ਮਾਰਿਯੋ। ੮੯।

ਤਹਾ ਭਾਟ ਢਾਢੀ ਖਰੇ ਗੀਤ ਗਾਵੈ। ਸੁਨਾਵੈ ਪ੍ਰਭੈ ਬੈਰ ਬਿੰਦੈ ਤੁਸਾਵੈ।
ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਬਾਜੈ ਨਫੀਰੀ ਨਗਾਰੇ। ਹਸੈ ਗਰਜਿ ਠੋਕੈ ਭੁਜਾ ਭੂਪ ਭਾਰੇ। ੯੦।

ਜਬੈ ਖਾਨ ਜੂਝੈ ਸਭੈ ਖੇਤ ਮਾਹੀ। ਬਡੇ ਐਠਿਯਾਰੇ ਬਚਿਯੋ ਏਕ ਨਾਹੀ।
ਲਈ ਛੀਨਿ ਦਿਲੀ ਦਿਲੀਸੈ ਸੰਘਾਰਿਯੋ। ਤਬੈ ਆਪਨੇ ਸੀਸ ਪੈ ਛੜ ਢਾਰਿਯੋ। ੯੧।

ਜਬੈ ਸਿਧ ਪਾਲੈ ਘਨੀ ਸੈਨ ਕੂਟੀ। ਬਚੈ ਪ੍ਰਾਨ ਲੈ ਕੈ ਚਹੂੰ ਓਰ ਫੂਟੀ।
ਲਈ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਿਰੈ ਛੜ ਢਾਰਿਯੋ। ਪਰਿਯੋ ਪਾਸੁ ਬਾਚ੍ਯੋ ਅਰਿਯੋ ਸੋ ਸੰਘਾਰਿਯੋ। ੯੨।

ਲਈ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹਿੰਦੈ ਯੋ ਬਿਚਾਰਾ। ਕਰਿਯੋ ਕਾਜ ਨੀਕੋ ਨ ਸਾਹੈ ਸੰਘਾਰਾ।
ਜਗ੍ਯੋ ਰੈਨਿ ਸਾਰੀ ਧਰਿਯੋ ਧ੍ਯਾਨ ਤਾ ਕੋ। ਦਿਯੋ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਮਿਲੈ ਪ੍ਰਾਤ ਵਾ ਕੋ। ੯੩।

ਕਸਾਈਨ ਕੋ ਦਾਸ ਤਹ ਏਕ ਆਯੋ। ਨਦੀ ਡਾਰਬੇ ਓੜਰੀ ਲੈ ਸਿਧਾਯੋ।
ਗਹਿਯੋ ਜਾਹਿ ਤਾ ਕੋ ਦਈ ਪਾਤਿਸਾਹੀ। ਧਰਿਯੋ ਜੈਨ ਆਲਾਵਦੀ ਨਾਮ ਤਾਹੀ। ੯੪।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਹੀ ਰਾਜ ਤਵਨ ਕਹ ਦਯੋ। ਸੁਤਾ ਸਹਿਤ ਬਨ ਮਾਰਗ ਲਯੋ।
ਬਦ੍ਰਕਾਸਿ ਮਹਿ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਵੇਸਾ। ਦੁਹਿਤਾ ਸਹਿਤ ਅਤਿਥ ਕੇ ਭੇਸਾ। ੯੫।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਬਹੁ ਤਹ ਤਪਸਾ ਕਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਜਗ ਮਾਇ।
ਬਰੰਬ੍ਰੁਹਿ ਤਾ ਸੋ ਕਹਿਯੋ ਜੋ ਤੁਹਿ ਸੁਤਾ ਸੁਹਾਇ। ੯੬।

ਜਿਹੜੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਅਪੱਛਰਾਵਾਂ ਨੇ ਵਰ ਲਿਆ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਜਿਤਨੇ ਸ਼ੂਮ ਸੋਫੀ (ਨਸ਼ਾ ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਸਨ, (ਉਹ) ਭਜਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ।੮੬।

ਕਈ ਡਰਪੋਕ ਯੋਧੇ ਬਿਨਾ ਮਾਰਿਆਂ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆਂ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਡਿਗ ਪਏ। ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਅਗੇ ਵਧ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦਾ ਰਾਹ ਪਕੜਿਆ।੮੭।

ਜਿਤਨੇ ਸ਼ੂਮ ਸੋਫੀ ਭਜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, (ਉਹ) ਮਾਰੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੂਮੀ ਨੇ ਹੀ ਖਾਇਆ (ਭਾਵੇਂ ਕਾਵਾਂ-ਗਿੱਧਾਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ) (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਯੁੱਧ ਮਚਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਖੜੋਤਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ (ਡਰਪੋਕਾਂ ਦੀ) ਸਾਰੀ ਦੇਹ ਕੰਬਦੀ ਸੀ।੮੮।

ਜਿਥੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਵੱਢੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਦੇ ਹੋਇਆਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। (ਉਹ) ਭਜਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ, (ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸ਼ਮਸਦੀਨ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਡਿਗਿਆ ਵੇਖਿਆ।੮੯।

ਉਥੇ ਭਾਟ ਅਤੇ ਢਾਢੀ ਖੜੋ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਆਮੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਝੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਰਣਸਿੰਘੇ, ਨਫੀਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਭੁਜਾਵਾਂ ਠੋਕ ਕੇ ਗਜਦੇ ਅਤੇ ਹਸਦੇ ਸਨ।੯੦।

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਹੈਕੜਬਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਨ ਬਚਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ (ਉਸ ਤੋਂ) ਦਿੱਲੀ (ਦੀ ਹਕੂਮਤ) ਖੋਹ ਲਈ। ਤਦ (ਉਸ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਛਤ੍ਰ ਝੁਲਾ ਦਿੱਤਾ।੯੧।

ਜਦੋਂ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਬਚੀ (ਸੈਨਾ) ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾ ਕੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਖਿੰਡ ਗਈ। (ਦੀਵਾਨ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ) ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲੈ ਲਈ (ਅਤੇ ਆਪਣੇ) ਸਿਰ ਉਤੇ ਛਤ੍ਰ ਝੁਲਵਾ ਲਿਆ। ਜੋ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਬਚ ਗਿਆ। ਜੋ ਅੜਿਆ, ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।੯੨।

ਉਸ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। (ਕਿ) ਜੋ ਵੀ ਸਵੇਰੇ ਮਿਲ ਪਏ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।੯੩।

ਉਥੇ ਸਵੇਰੇ ਇਕ ਕਸਾਈ ਦਾ ਨੌਕਰ ਆ ਗਿਆ। (ਜੋ) ਨਦੀ ਵਿਚ ਓਝਰੀ ਲੈ ਕੇ ਸੁਣਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਪਕੜਿਆ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜੈਨ-ਆਲਾਵਦੀ ਰਖ ਦਿੱਤਾ।੯੪।

ਚੌਪਈ

ਜਦ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ ਪੁੱਤਰੀ ਸਮੇਤ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪਕੜਿਆ।
‘ਬਦਕਾਸਿ’ (ਬਦਰੀ ਨਾਥ) ਵਿਚ ਪੁੱਤਰੀ ਸਮੇਤ ਸਾਧ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।੯੫।

ਦੌਹਰਾ

ਜਦ (ਉਸ ਨੇ) ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ (ਤਾਂ) ਜਗਤ ਮਾਤਾ (ਦੇਵੀ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-- ਹੇ ਪੁੱਤਰੀ! ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਰ ਮੰਗ ਲੈ ('ਬਰੰਬੁਰ')।੯੬।

ਚੌਪਈ

ਮੈਯਾ ਇਹੈ ਦਾਨੁ ਮੁਹਿ ਦੀਜੈ। ਰਛਾ ਆਪੁ ਹਮਾਰੀ ਕੀਜੈ।
ਛਤ੍ਰਾਨੀ ਗ੍ਰਿਹਿ ਤੁਰਕ ਨ ਜਾਇ। ਮੁਹਿ ਬਰ ਦੇਹੁ ਇਹੇ ਜਗ ਮਾਇ। ੯੭।
ਚਰਨਨ ਰਹੈ ਤਿਹਾਰੈ ਚਿਤਾ। ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਹੋਇ ਅਨਗਨਤ ਬਿਤਾ।
ਸਤ੍ਰੁ ਨ ਜੀਤਿ ਹਮੈ ਕੋਈ ਜਾਇ। ਤੁਮ ਮਹਿ ਰਹੈ ਮੋਰ ਮਨ ਮਾਇ। ੯੮।

ਜਗ ਮਾਠੈ ਐਸੇ ਬਰੁ ਦੀਯੋ। ਤਿਨ ਕਹ ਰਾਜ ਅਸਾਮ ਕੋ ਕੀਯੋ।
ਅਬ ਲਗਿ ਰਾਜ ਤਹਾ ਤੈ ਕਰੈ। ਦਿਲੀਪਤਿ ਕੀ ਕਾਨਿ ਨ ਧਰੈ। ੯੯।

ਜਿਨ ਕਹ ਰਾਜ ਭਵਾਨੀ ਦੀਯੋ। ਤਿਨ ਤੇ ਛੀਨਿ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਲੀਯੋ।
ਅਬ ਲੋ ਕਰਤ ਤਹਾ ਕੋ ਰਾਜਾ। ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭ ਹੀ ਘਰ ਸਾਜਾ। ੧੦੦।

ਪ੍ਰਥਮ ਦਿਲਿਸ ਸੋ ਪਿਤਾ ਜੁਝਾਯੋ। ਪੁਨਿ ਦੇਬੀ ਤੇ ਅਸ ਬਰ ਪਾਯੋ।
ਅੰਗ ਦੇਸ ਕੇ ਭਏ ਨ੍ਰਿਪਾਰਾ। ਇਹ ਛਲ ਅਬਲਾ ਧਰਮ ਉਬਾਰਾ। ੧੦੧। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋ ਸੌ ਸਤਾਨਵੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੭। ੫੭੫੦। ਅਫਜ਼ੀ।*

ਚੌਪਈ

ਸੁਨਿਯਤ ਏਕ ਸਾਹ ਕੀ ਦਾਰਾ। ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ ਅਪਾਰਾ।
ਝਲਮਿਲ ਦੇ ਤਿਹ ਨਾਮ ਭਨਿਜੈ। ਕੋ ਦੂਸਰ ਪਟਤਰ ਤਿਹ ਦਿਜੈ। ੧।

ਰੂਪ ਕੇਤੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਤਹਾ। ਰੂਪਮਾਨ ਅਰੁ ਸੂਰਾ ਮਹਾ।
ਬਰਹਰ ਕੰਪੈ ਸਤ੍ਰੁ ਜਾ ਕੇ ਡਰ। ਪ੍ਰਗਟ ਭਯੋ ਜਨੁ ਦੁਤਿਯ ਨਿਸਾਕਰ। ੨।

ਏਕ ਸਪੁਤ ਪੂਤ ਤਿਨ ਜਯੋ। ਜਾ ਸੋ ਔਰ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਭਯੋ।
ਝਲਮਿਲ ਦੇ ਤਾ ਕੋ ਲਖਿ ਗਈ। ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਬਵਰੀ ਸੀ ਭਈ। ੩।

ਵਾ ਸੋ ਬਾਧਾ ਅਧਿਕ ਸਨੇਹਾ। ਦ੍ਰੈ ਤੇ ਕਰੀ ਏਕ ਜਨੁ ਦੇਹਾ।
ਔਰ ਉਪਾਉ ਨ ਚਲਿਯੋ ਚਲਾਯੋ। ਤਬ ਅਬਲਾ ਨਰ ਭੇਸ ਬਨਾਯੋ। ੪।

ਦੌਹਰਾ

ਧਰਿ ਕਰਿ ਭੇਸ ਕਰੋਲ ਕੋ ਗਈ ਤਵਨ ਕੇ ਧਾਮ।
ਸਭ ਕੋ ਨਰ ਜਾਨੇ ਤਿਸੈ ਕੋਈ ਨ ਜਾਨੈ ਬਾਮ। ੫।

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਮਾਤਾ! ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਵਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਆਪ ਮੇਰੀ ਰਛਿਆ ਕਰੋ। 'ਕਦੇ ਛਤ੍ਰਾਣੀ
ਤੁਰਕ ਦੇ ਘਰ ਨ ਜਾਵੇ'--ਹੇ ਜਗਮਾਤਾ! ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਵਰ ਦਿਓ।੯੭।

(ਮੇਰਾ) ਚਿਤ (ਹਰ ਵੇਲੇ) ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ
ਧਨ-ਦੌਲਤ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਜਿਤ ਕੇ ਨ ਜਾਏ ਅਤੇ ਹੇ ਮਾਤਾ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਦਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਹੇ।੯੮।

ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾ
ਦਿੱਤਾ। (ਉਹ) ਹੁਣ ਤਕ ਉਥੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪਰਵਾਹ
ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।੯੯।

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਵਾਨੀ ਨੇ (ਖੁਦ) ਰਾਜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਖੋਹ ਨਹੀਂ
ਸਕਦਾ। (ਉਹ) ਹੁਣ ਤਕ ਉਥੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਹੀ ਰਿਧੀਆਂ
ਸਿਧੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।੧੦੦।

ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲੜਾਇਆ। ਫਿਰ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਇਹ ਵਰ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। (ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ) 'ਅੰਗ ਦੇਸ' (ਆਸਾਮ) ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਛਲ
ਨਾਲ (ਉਸ) ਅਬਲਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਚਾ ਲਿਆ।੧੦੧।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੭ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੭। ੫੭੫੦। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੁਣੀਂਦੀ ਸੀ (ਜੋ) ਬਹੁਤ ਰੂਪਵਾਨ ਅਤੇ ਗੁਣਵਾਨ ਸੀ।
ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਝਿਲਮਿਲ ਦੇ (ਦੇਈ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਕਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ
ਕੀਤੀ ਜਾਏ। (ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ)।੧।

ਉਥੇ ਰੂਪ ਕੇਤੁ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਰੂਪਵਾਨ ਅਤੇ ਸੂਰਮਾ ਸੀ। ਜਿਸ
ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਵੈਰੀ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦੇ ਸਨ। (ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਦੂਜਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪੈਦਾ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।੨।

ਉਸ ਦੇ (ਘਰ) ਇਕ ਸੁਪੁੱਤਰ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੋਰ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਝਿਲਮਿਲ ਦੇਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ। ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਦੀਵਾਨੀ ਜਿਹੀ ਹੋ
ਗਈ।੩।

ਉਸ ਨਾਲ (ਉਸ ਨੇ) ਬਹੁਤ ਸਨੇਹ ਵਧਾ ਲਿਆ, ਮਾਨੋ ਦੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸ਼ਰੀਰ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ (ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਣ ਦਾ) ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਪਾ ਨ ਚਲਿਆ, ਤਦ ਅਬਲਾ
ਨੇ ਮਰਦ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾਇਆ।੪।

ਦੌਹਰਾ

(ਉਹ) ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਾ ਭੋਸ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਮਰਦ ਹੀ
ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।੫।

ਚੌਪਈ

ਕੁਅਰਹਿ ਰੋਜ ਸਿਕਾਰ ਖਿਲਾਵੈ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਨ ਮ੍ਰਿਗਹਿ ਹਨਾਵੈ।
ਇਕਲੀ ਫਿਰੈ ਸਜਨ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਪਹਿਰੇ ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਕਹ ਅੰਗਾ। ੬।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਦਨ ਨ ਜਾਤ ਸੁ ਭਈ। ਪਿਤ ਤਨ ਕਹੀ ਸੁਤਾ ਮਰਿ ਗਈ।
ਅਪਨੀ ਠਵਰ ਬਕਰਿਯਹਿ ਜਾਰਾ। ਦੂਸਰ ਪੁਰਖ ਨ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਾ। ੭।

ਸਾਹ ਲਹਿਯੋ ਦੁਹਿਤਾ ਮਰ ਗਈ। ਯੋ ਨਹੀ ਲਖਿਯੋ ਕਰੋਲਨ ਭਈ।
ਸੰਗ ਨਿਤ ਲੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਕੋ ਜਾਵੈ। ਬਨ ਉਪਬਨ ਭੀਤਰ ਭ੍ਰਮਿ ਆਵੈ। ੮।

ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਇਹ ਭਾਤਿ ਬਿਤਾਯੋ। ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਕਹ ਬਹੁ ਬਿਰਮਾਯੋ।
ਸੋ ਤਾ ਕਹ ਨਹਿ ਨਾਰਿ ਪਛਾਨੈ। ਭਲੋ ਕਰੋਲ ਤਾਹਿ ਕਰਿ ਮਾਨੈ। ੯।

ਇਕ ਦਿਨ ਗਏ ਗਹਿਰ ਬਨ ਦੋਊ। ਸਾਥੀ ਦੁਤਿਯ ਨ ਪਹੁਚਾ ਕੋਊ।
ਅਥਯੋ ਦਿਵਸ ਰਜਨੀ ਹੈ ਆਈ। ਏਕ ਬ੍ਰਿਛ ਤਰ ਬਸੇ ਬਨਾਈ। ੧੦।

ਤਹ ਇਕ ਆਯੋ ਸਿੰਘ ਅਪਾਰਾ। ਕਾਢੇ ਦਾਂਤ ਬਡੇ ਬਿਕਰਾਰਾ।
ਤਾਹਿ ਨਿਰਖਿ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਡਰ ਪਾਯੋ। ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਤਿਹ ਧੀਰ ਬੰਧਾਯੋ। ੧੧।
ਤਬ ਤਿਹ ਤਾਕਿ ਤੁਪਕ ਸੋ ਮਾਰਿਯੋ। ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਦੇਖਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰਿਯੋ।
ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਅਸ ਬਚਨ ਉਚਾਰੋ। ਮਾਗਹੁ ਜੋ ਜਿਯ ਰੁਚਤ ਤਿਹਾਰੋ। ੧੨।

ਤਬ ਤਿਨ ਤਾ ਸੋ ਬ੍ਰਿਥਾ ਉਚਾਰੀ। ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਮੈ ਸਾਹ ਦੁਲਾਰੀ।
ਤੋ ਸੋ ਮੋਰਿ ਲਗਨਿ ਲਗ ਗਈ। ਤਾ ਤੇ ਭੇਸ ਧਰਤ ਇਹ ਭਈ। ੧੩।

ਅਬ ਤੁਮ ਹਮਰੇ ਸਾਥ ਬਿਹਾਰੋ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਿ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਮੁਹਿ ਬਾਰੋ।
ਜਸ ਮੁਰਿ ਲਗਨ ਤੁਮੁ ਪਰ ਲਾਗੀ। ਤਸ ਤੁਮ ਹੋਹੁ ਮੋਰ ਅਨੁਰਾਗੀ। ੧੪।

ਆਨੰਦ ਭਯੋ ਕੁਅਰ ਕੇ ਚੀਤਾ। ਜਨੁ ਕਰਿ ਮਿਲੀ ਰਾਮ ਕਹ ਸੀਤਾ।
ਭੋਜਨ ਜਾਨੁ ਛੁਧਾਤਰੁ ਪਾਈ। ਜਨੁ ਨਲ ਮਿਲੀ ਦਮਾਵਤਿ ਆਈ। ੧੫।

ਉਹੀ ਬ੍ਰਿਛ ਤਰ ਤਾ ਕੋ ਭਜਾ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਆਸਨ ਕਹ ਸਜਾ।
ਤਾਹਿ ਸਿੰਘ ਕੇ ਚਰਮ ਨਿਕਾਰੀ। ਭੋਗ ਕਰੇ ਤਾ ਪਰ ਨਰ ਨਾਰੀ। ੧੬।

ਤਾ ਕੋ ਨਾਮ ਅਪਛਰਾ ਧਰਾ। ਕਹੀ ਕਿ ਰੀਝਿ ਮੋਹਿ ਇਹ ਬਰਾ।
ਇਹ ਛਲ ਤਾਹਿ ਨਾਰਿ ਕਰਿ ਲ੍ਯਾਯੋ। ਰੂਪ ਕੇਤੁ ਪਿਤੁ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ। ੧੭।

ਚੌਪਈ

ਉਹ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖਿਡਾਉਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ (ਉਸ ਤੋਂ) ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਗ (ਜੰਗਲੀ ਪਸ਼ੂ) ਮਰਵਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਰੀਰ ਉਤੇ ਮਰਦਾਵਾਂ ਭੇਸ ਪਾ ਕੇ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਫਿਰਦੀ ਸੀ।੬।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਘਰ ਨੂੰ ਨ ਪਰਤੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਖਵਾ ਭੋਜਿਆ ਕਿ (ਤੁਹਾਡੀ) ਪੁੱਤਰੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਬਕਰੀ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਭੇਦ ਨ ਸਮਝਿਆ।੭।

ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਪੁੱਤਰੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ। (ਪਰ ਉਸ ਨੇ) ਇਹ ਨ ਸਮਝਿਆ (ਕਿ ਪੁੱਤਰੀ) ਸ਼ਿਕਾਰਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। (ਉਹ) ਰੋਜ਼ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਬਨ, ਉਪਬਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੀ।੮।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ।੯।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਸੰਘਣੇ ਬਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। (ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ) ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਨ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠਾਂ (ਥਾਂ) ਬਣਾ ਕੇ ਠਹਿਰ ਗਏ।੧੦।

ਉਥੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਭਿਆਨਕ ਦੰਦ ਕਢੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਡਰ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਬੰਨ੍ਹਾਇਆ।੧੧।

ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ (ਸ਼ਿਕਾਰਨ ਨੇ) ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਸੰਘਾਰ ਦਿੱਤਾ। (ਤਦ) ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ-- (ਹੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ!) ਜੇ ਤੇਰੇ ਜੀ ਆਏ, ਮੰਗ ਲਵੋ।੧੨।

ਤਦ ਉਸ (ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਣੀ ਲੜਕੀ) ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਬਿਰਥਾ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਹੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ! ਮੈਂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।੧੩।

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਓ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਜਾਓ।੧੪।

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਾਨੋ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸੀਤਾ ਮਿਲ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮਾਨੋ ਭੁਖੇ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮਾਨੋ ਨਲ ਨੂੰ ਦਮਯੰਤੀ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਪਈ ਹੋਵੇ।੧੫।

ਉਸ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਆਸਣ ਸਜਾਏ। ਉਸੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖਲ੍ਹ ਉਤਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਇਸਤਰੀ ਮਰਦ (ਦੋਹਾਂ) ਭੋਗ ਕੀਤਾ।੧੬।

(ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ) ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਪੱਛਰਾ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਧੁੰਮਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਪਿਤਾ ਰੂਪ ਕੇਤੁ ਕੁਝ ਵੀ ਭੇਦ ਨ ਪਾ ਸਕਿਆ।੧੭।

ਦੌਹਰਾ

ਇਹ ਛਲ ਤਾ ਕੋ ਬ੍ਰਯਾਹਿ ਕੈ ਲੈ ਆਯੋ ਨਿਜੁ ਧਾਮ।
 ਲੋਕ ਅਪਛਰਾ ਤਿਹ ਲਖੈ ਕੋਊ ਨ ਜਾਨੈ ਬਾਮ। ੧੮।
 ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਬਰਾ ਕਰੋਲ ਹੈ ਭਈ ਅਨਾਥ ਸਨਾਥ।
 ਸਭਹੂੰ ਸਿਰ ਰਾਨੀ ਭਈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਛਲ ਕੇ ਸਾਥ। ੧੯। ੧।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋ ਸੌ ਅਠਾਨਵੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
 ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੮। ੫੭੬੯। ਅਫਸ੍ਰੀ।

ਚੌਪਈ

ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ ਇਕ ਰਹਤ ਭੂਪਾਲਾ। ਅਮਿਤ ਪ੍ਰਭਾ ਜਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਬਾਲਾ।
 ਤਾ ਸੀ ਦੂਸਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਨਾਹੀ। ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਨਿਰਖਿ ਲਜਾਹੀ। ੧।

ਸਾਹਿਕ ਹੁਤੇ ਅਧਿਕ ਧਨਵਾਨਾ। ਜਾ ਸੋ ਧਨੀ ਨ ਜਗ ਮੈ ਆਨਾ।
 ਅਛਲ ਦੇਇ ਦੁਹਿਤ ਤਾ ਕੇ ਘਰ। ਰਹਤ ਪੰਡਿਤਾ ਸਭ ਮਤਿ ਹਰਿ ਕਰਿ। ੨।

ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ ਕੋ ਹੁਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਇਕ। ਪੜਾ ਬ੍ਰਯਾਕਰਨ ਅਰੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨਿਕ।
 ਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਨ ਕਹਬੇ ਆਵੈ। ਲਿਖਤ ਉਖ ਲਿਖਨੀ ਹੈ ਜਾਵੈ। ੩।

ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਅਰ ਅਖੇਟਕ ਗਯੋ। ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਕੋ ਨਿਰਖਤ ਭਯੋ।
 ਵਾ ਕੀ ਲਗੀ ਲਗਨ ਇਹ ਸੰਗਾ। ਮਗਨ ਭਈ ਤਰੁਨੀ ਸਰਬੰਗਾ। ੪।

ਚਤੁਰਿ ਦੂਤਿ ਇਕ ਤਹਾ ਪਠਾਈ। ਕਹਿਯਹੁ ਐਸ ਕੁਅਰ ਕਹ ਜਾਈ।
 ਏਕ ਦਿਵਸ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਵਹੁ। ਸਾਥ ਹਮਾਰੇ ਭੋਗ ਮਚਾਵਹੁ। ੫।

ਤਬ ਵਹੁ ਸਖੀ ਕੁਅਰ ਪਹਿ ਆਈ। ਕਹੀ ਕੁਅਰਿ ਸੋ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਈ।
 ਬਿਹਸਿ ਸਾਜਨ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰੀ। ਕਹਿਯਹੁ ਜਾਇ ਐਸ ਤੁਮ ਪ੍ਰਯਾਰੀ। ੬।

ਇਕ ਅਵਧੂਤ ਸੁ ਛੜ ਨ੍ਰਿਪਾਰਾ। ਸੁਨਿਯਤ ਬਸਤ ਸਮੁਦ ਕੇ ਪਾਰਾ।
 ਹੈ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਹ। ਅਵਰ ਨ ਘੜੀ ਬਿਧਾਤਾ ਸਮ ਜਿਹ। ੭।

ਪ੍ਰਥਮ ਤੂ ਤਿਸੈ ਮੋਹਿ ਮਿਲਾਵੈ। ਤਾ ਪਾਛੇ ਮੋ ਸੋ ਪਤਿ ਪਾਵੈ।
 ਯੋ ਜੋ ਕੋਟਿ ਉਪਾਵ ਬਨੈ ਹੈ। ਤੋ ਮੋ ਸੋ ਨਹਿ ਭੋਗਨ ਪੈਰੈ। ੮।

ਯੋ ਹੀ ਸਖੀ ਜਾਇ ਤਿਹ ਕਹੀ। ਮਨ ਬਚ ਕੁਅਰਿ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਰਹੀ।
 ਚਿਤ ਮੋ ਅਨਿਕ ਚਟਪਟੀ ਲਾਗੀ। ਤਾ ਤੇ ਨੀਦ ਭੂਖ ਸਭ ਭਾਗੀ। ੯।

ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਜਾਯੋ ਨਹਿ ਜਾਵੈ। ਤਉ ਕੁਅਰਿ ਕੋ ਸਾਤਿ ਨ ਆਵੈ।
 ਸਾਜ ਤਹਾ ਚਲਿਬੇ ਕੇ ਕਰਾ। ਤੀਰਥ ਜਾਤ ਹੋ ਪਿਤਹਿ ਉਚਰਾ। ੧੦।

ਦੌਹਰਾ

ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਸਭ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੱਛਰਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਨ ਮੰਨਦਾ।੧੮। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਨਾਥ ਤੋਂ ਸਨਾਥ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛਲ ਨਾਲ ਉਹ ਸਭ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਰਾਣੀ (ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਤਿਸਠਿਤ) ਹੋਈ।੧੯।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੮ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ।੨੯੮। ੫੭੬੯। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਅਮਿਤ ਪ੍ਰਭਾ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗੀ ਜਗ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। (ਉਸ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਕੇ ਨਰੀ ਅਤੇ ਨਾਗਨੀ ਲਜਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।੧।

(ਉਥੇ) ਇਕ ਬਹੁਤ ਧਨਵਾਨ ਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਅਛਲ ਦੇਈ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ। (ਉਹ) ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਚੁਰਾਈ ਰਖਦੀ ਸੀ (ਅਰਥਾਤ-ਬਹੁਤ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸੀ)।੨।

ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ ਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। (ਉਹ) ਵਿਆਕਰਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਲਿਖੀਏ ਤਾਂ ਗੰਨੇ ਜਿੰਨੀ ਲੰਬੀ ਕਲਮ (ਘਿਸ ਕੇ ਸਾਧਾਰਨ) ਕਲਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।੩।

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਲਗਨ ਇਸ ਨਾਲ ਲਗ ਗਈ ਅਤੇ (ਉਹ) ਲੜਕੀ ਤਨੇ ਮਨੋ ਉਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਈ।੪।

ਇਕ ਚਤੁਰ ਦੂਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਕੰਵਰ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੋ--। ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਓ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰੋ।੫।

ਤਦ ਉਹ ਦੂਤੀ ਕੰਵਰ ਕੋਲ ਆਈ ਅਤੇ (ਜੋ) ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਿਤਰ ਨੇ ਹਸ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਪਿਆਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੀਂ।੬।

ਇਕ ਅਵਧੂਤ ਛਤ੍ਰਪਤੀ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ ਨਾਂ ਦੀ (ਇਕ) ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।੭।

ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ। ਉਂਜ ਜੇ ਤੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਉਪਾ ਕਰ ਲਏਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਮਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਂਗੀ।੮।

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। (ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ) ਕੁਮਾਰੀ ਮਨ ਅਤੇ ਬਚਨ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨੀ ਹੋਣ ਲਗੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਨੀਂਦਰ ਭੁਖ ਸਭ ਚਲੀ ਗਈ।੯।

(ਜਦ ਤਕ) ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਤਦ ਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। (ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ) ਉਥੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਜਾਣਾ ਦਸਿਆ।੧੦।

ਸਾਜ ਬਾਜ ਸਭ ਕੀਆ ਤੁਯਾਰਾ। ਤਹ ਹੈ ਚਲੀ ਬਾਜ ਅਸਵਾਰਾ।
ਸੇਤਬੰਧ ਰਾਮੇਸ਼ੂਰ ਗਈ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਤ ਭਈ। ੧੧।

ਤਾ ਤੇ ਹੈ ਜਹਾਜ ਅਸਵਾਰਾ। ਗਈ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਮਝਾਰਾ।
ਜਹ ਤਿਹ ਸੁਨਾ ਰਾਜ ਕੇ ਧਾਮਾ। ਜਾਤ ਭਈ ਤਹ ਹੀ ਕੋ ਬਾਮਾ। ੧੨।

ਤਹ ਗੀ ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਕੇ ਕਰਿ ਕੈ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੇ ਭੂਖਨ ਧਰਿ ਕੈ।
ਜਬ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ ਤਿਹ ਹੇਰਾ। ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਜਾਨ੍ਯੋ ਕਹੂੰ ਕੇਰਾ। ੧੩।

ਨਿਰਖਤ ਕੁਅਰਿ ਮਦਨ ਬਸਿ ਭਈ। ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਿਹਬਲ ਹੈ ਗਈ।
ਚਿਤ ਮਹਿ ਕਹਾ ਇਸੀ ਕਹ ਬਰਿ ਹੋ। ਨਾਤਰ ਘਾਇ ਕਟਾਰੀ ਮਰਿ ਹੋ। ੧੪।

ਦੇਖੈ ਲਗੀ ਸੀਸ ਨਿਹੁਰਾਈ। ਤਿਹ ਤੁਯ ਘਾਤ ਇਹੈ ਕਰ ਆਈ।
ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਜਾਤ ਤਹ ਭਈ। ਸਿੰਘਨਿ ਜਾਨੁ ਮ੍ਰਿਗੀ ਗਹਿ ਲਈ। ੧੫।

ਝਟਕਿ ਝਰੋਖਾ ਤੇ ਗਹਿ ਲਈ। ਬਾਧਤ ਸਾਥ ਪ੍ਰਿਸਟ ਕੇ ਭਈ।
ਹਾਹਾ ਭਾਖਿ ਲੋਗ ਪਚਿ ਸਹਾਰੇ। ਰਾਖਿ ਨ ਸਕੇ ਤਾਹਿ ਰਖਵਾਰੇ। ੧੬।

ਬਾਧਿ ਪ੍ਰਿਸਟਿ ਤਿਹ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਯੋ। ਏਕੈ ਬਾਨ ਮਿਲਾ ਸੋ ਘਾਯੋ।
ਤਾਕਹ ਜੀਤਿ ਧਾਮ ਲੈ ਆਈ। ਸਖੀ ਕੁਅਰ ਕੇ ਧਾਮ ਪਠਾਈ। ੧੭।

ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਾ ਕਾਜ ਮੈ ਕਿਯਾ। ਅਪਨੋ ਬੋਲ ਨਿਬਾਹੁ ਪਿਯਾ।
ਪ੍ਰਥਮ ਬ੍ਰਾਹਿ ਮੋਕੋ ਲੈ ਜਾਵੋ। ਤਾ ਪਾਛੇ ਯਾ ਕਹ ਤੁਮ ਪਾਵੋ। ੧੮।

ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਤਬ ਹੀ ਤਹ ਆਯੋ। ਤਾ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੈ ਬ੍ਰਾਹੁ ਕਰਾਯੋ।
ਬਹੁਰੋ ਬ੍ਰਾਹਿ ਤਾਹਿ ਲੈ ਗਯੋ। ਅਸਿ ਚਰਿਤੁ ਚੰਚਲਾ ਦਿਖਯੋ। ੧੯।

ਪ੍ਰਥਮਹਿ ਪਾਰ ਸਮੁੰਦ ਕੈ ਗਈ। ਰਾਜ ਸੁਤਹਿ ਹਰਿ ਲ੍ਯਾਵਤ ਭਈ।
ਬਹੁਰੋ ਮਨ ਭਾਵਤ ਪਤਿ ਕਰਿਯੋ। ਤੁਯਾ ਚਰਿਤੁ ਨ ਜਾਤ ਬਿਚਰਿਯੋ। ੨੦। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤੁ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤੁਯਾ ਚਰਿਤੁ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋ ਸੋ ਨੰਯਾਨਵੇ ਚਰਿਤੁ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੨੯੯। ੫੭੮੯। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਸੀਸਸਾਰ ਕੇਤੁ ਇਕ ਰਾਜਾ। ਜਾ ਸੋ ਬਿਧਿ ਦੂਸਰ ਨ ਸਾਜਾ।
ਸੀਸੈ ਸਾਰ ਦੇਇ ਤਿਹ ਰਾਨੀ। ਜਾ ਸਮ ਦੂਸਰ ਹੈ ਨ ਬਖਾਨੀ। ੧।

ਤਾ ਸੋ ਅਧਿਕ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਾ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਹੈ ਤਰੁਨਿ ਮੈ ਚੀਤਾ।
ਕਿਤਕ ਦਿਨਨ ਰਾਨੀ ਮਰਿ ਗਈ। ਰਾਜਾ ਕੀ ਉਦਾਸ ਮਤਿ ਭਈ। ੨।

ਸਾਜ਼ ਬਾਜ਼ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਪਈ। (ਉਹ) ਸੇਤਬੰਧ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਗੀ। ੧੧।

ਉਥੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਮਹੱਲ ਸੁਣਿਆ, ਉਧਰ ਨੂੰ ਹੀ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਚਲੀ ਗਈ। ੧੨।

ਉਥੇ ਉਹ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਗਈ। ਜਦ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ (ਦੇਸ਼) ਦਾ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸਮਝਿਆ। ੧੩।

ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਿਤ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਇਸੇ ਨੂੰ ਵਰਾਂਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਟਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ। ੧੪।

ਉਹ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲਗੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਗਈ। ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਦੌੜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰਨੀ ਨੇ ਹਿਰਨੀ ਪਕੜ ਲਈ ਹੋਵੇ। ੧੫।

(ਉਸ ਨੂੰ) ਝਰੋਖੇ ਤੋਂ ਝਟਕਾ ਦੇ ਕੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਿਠ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਲੋਗ ਹਾਹਾਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਥਕ ਗਏ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਖਵਾਲਾ ਬਚਾ ਨ ਸਕਿਆ। ੧੬।

ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਠ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ (ਇਸਤਰੀ ਨੇ) ਘੋੜਾ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ। (ਜੋ) ਟਕਰਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੋ ਬਾਣ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਈ। ਫਿਰ ਸਖੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ੧੭।

(ਅਤੇ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ--)) ਜੋ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਿਯ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਓ, ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ੧੮।

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤਦ ਹੀ ਉਥੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਇਆ। ਫਿਰ ਉਸ (ਅਵਧੂਤ ਕੰਨਿਆ) ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ। ੧੯।

ਪਹਿਲਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਰ ਗਈ ਅਤੇ (ਉਥੋਂ) ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਭਜਾ ਲਿਆਈ। ਫਿਰ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਤੁੰਡੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ੨੦।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੁੰਡੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੨੯੯ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੨੯੯। ੫੭੮੯। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਸੀਸਸਾਰ ਕੇਤੁ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਸਾਜਿਆ ਸੀ। ਸੀਸੈ ਸਾਰ ਦੇਈ ਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ੧।

ਉਸ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਰਾਤ ਦਿਨ (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ (ਉਸ ਦੇ) ਚਿਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਰਾਣੀ ਮਰ ਗਈ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ੨।

ਅਵਰ ਨਾਰਿ ਕੀ ਓਰ ਨ ਹੋਰੈ। ਭੂਲ ਨ ਜਾਤ ਕਿਸੀ ਕੇ ਡੋਰੈ।
ਨਾਰੀ ਔਰ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਨਾਥ ਮਿਲੇ ਬਿਨੁ ਮੈਨ ਸੰਤਾਵੈ। ੩।

ਮਿਲਿ ਬੈਠੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸਭ ਰਾਨੀ। ਆਪੁ ਬਿਧੈ ਮਿਲਿ ਕਰਤ ਕਹਾਨੀ।
ਇਹ ਜੜ ਪਤਿ ਮਤਿ ਕਿਨ ਹਰਿ ਲਈ। ਕਹਾ ਭਯੋ ਰਾਨੀ ਮਰਿ ਗਈ। ੪।

ਏਤੋ ਸੋਕ ਕਿਯੋ ਜਾ ਕੋ ਇਹ। ਮਤਿ ਹਰਿ ਲਈ ਕਹਾ ਯਾ ਕੀ ਤਿਹ।
ਚੂ ਹੈ ਤ੍ਰਿਯਾ ਨ੍ਰਿਪਨ ਕੇ ਘਨੀ। ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਚਹਿਯਤ ਧਨੀ। ੫।

ਸਖੀ ਏਕ ਸ੍ਰਯਾਨੀ ਤਹ ਅਹੀ। ਤਿਹ ਇਹ ਭਾਤਿ ਬਿਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹੀ।
ਮੈ ਨ੍ਰਿਪ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਸੋਕ ਮਿਟੈ ਹੋ। ਬਹੁਰਿ ਤਿਹਾਰੇ ਸਾਥ ਮਿਲੈ ਹੋ। ੬।
ਜਾਰਿਕ ਪਕਰਿ ਕੋਠਰੀ ਰਾਖਾ। ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸੁਨਤ ਐਸ ਬਿਧਿ ਭਾਖਾ।
ਪ੍ਰਿਯਾ ਇਹ ਮੂੜ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਜੀਆ। ਜਿਹ ਅਬਿਬੇਕ ਬਿਬੇਕ ਨ ਕੀਆ। ੭।

ਜੁ ਤ੍ਰਿਯਾ ਔਰ ਸੋ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ। ਬਾਤਨ ਸਾਥ ਪਤਿਹਿ ਉਰਝਾਵੈ।
ਨ੍ਰਿਪ ਜੁ ਕੋਠਰੀ ਛੋਰਿ ਨਿਹਾਰੈ। ਸਾਚ ਝੂਠ ਤਬ ਆਪੁ ਬਿਚਾਰੈ। ੮।

ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸ੍ਰਵਨਨ ਧੁਨਿ ਇਹ ਪਰੀ। ਤੁਰਤੁ ਕੁਠਰੀਯਾ ਜਾਇ ਉਘਰੀ।
ਹੋਰਾ ਜਬ ਵਹੁ ਮਨੁਛ ਬਨਾਈ। ਤਬ ਐਸੇ ਤਿਹ ਕਹਾ ਰਿਸਾਈ। ੯।

ਇਤੋ ਸੋਕ ਹਮ ਕੀਯੋ ਨਿਕਾਜਾ। ਇਹ ਨ ਲਹਤ ਥੋ ਐਸ ਨਿਲਾਜਾ।
ਅਬ ਮੈ ਰਨਿਯਨ ਅਵਰ ਬਿਹਾਰੋ। ਰਾਨੀ ਮਰੀ ਨ ਫੇਰਿ ਚਿਤਾਰੋ। ੧੦।

ਔਰ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਹਾਰਾ। ਵਾ ਰਾਨੀ ਕਹ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਬਿਸਾਰਾ।
ਇਹ ਛਲ ਤ੍ਰਿਯਨ ਨਰਿੰਦ੍ਰਹਿ ਛਰਾ। ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤੁ ਅਤਿਭੁਤ ਇਹ ਕਰਾ। ੧੧। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੦੧ ੫੮੦੦੧ ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਇਛਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੁਨਾ। ਇਛ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਬਹੁ ਗੁਨਾ।
ਇਸਟ ਮਤੀ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਨਾਰੀ। ਇਸਟ ਦੇਵਕਾ ਰਹਤ ਦੁਲਾਰੀ। ੧।

ਅਜੈ ਸੈਨ ਖਤਰੇਟਾ ਤਹਾ। ਆਵਤ ਭਯੋ ਧਾਮ ਤ੍ਰਿਯ ਜਹਾ।
ਰਾਣੀ ਤਾ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਾ। ਗਿਰੀ ਧਰਨਿ ਜਨੁ ਲਗਿਯੋ ਕਟਾਰਾ। ੨।

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਵਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਭੁਲ ਕੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਡੇਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਥ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਕਾਮ ਸਤਾਉਂਦਾ ਸੀ।੩।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗੀਆਂ। ਇਸ ਮੁਰਖ ਪਤੀ ਦੀ ਅਕਲ (ਪਤਾ ਨਹੀਂ) ਕਿਸ ਨੇ ਹਰ ਲਈ ਹੈ। ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਰਾਣੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ।੪।

ਉਸ ਦਾ ਇਸ (ਰਾਜੇ) ਨੇ ਇਤਨਾ ਦੁਖ ਮੰਨਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਕਲ ਹੀ ਖੋਹ ਲਈ ਹੈ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਬਸ) ਪਤੀ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।੫।

ਉਥੇ ਇਕ ਸਿਆਣੀ ਸਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਸ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗੀ--। ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਇਸਤਰੀ ਵਾਲਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਫਿਰ ਮਿਲਾ ਦੇਵਾਂਗੀ।੬।

(ਉਸ ਨੇ) ਇਕ ਯਾਰ ਫੜ ਕੇ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--। ਇਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਜੀਣ ਨੂੰ ਧਿੱਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਅਵਿਵੇਕ ਵਿਚ (ਅੰਤਰ) ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।੭।

ਜੇ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰੇ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਰਿਝਾਵੇ। (ਜੇ) ਰਾਜਾ (ਆਪ ਉਸ ਦੀ) ਕੋਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਸਚ ਬੂਠ ਦਾ ਆਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵੇ।੮।

(ਜਦ) ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ ਤਾਂ ਤੁਰਤ ਜਾ ਕੇ ਕੋਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਜਦ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ (ਰਾਜੇ ਨੇ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--।੯।

ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਦੁਖ ਵਿਅਰਥ ਦਾ ਮੰਨਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ (ਕਿ ਉਹ) ਇਤਨੀ ਨਿਰਲਜ਼ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਮਰ ਗਈ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।੧੦।

ਰਾਜਾ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰਨ ਲਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛਲ ਲਿਆ। ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਅਨੋਖਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ।੧੧।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੦ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ।੩੦੦। ੫੮੦੦। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਇਛਾਵਤੀ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। (ਉਸ ਦਾ) ਰਾਜਾ ਇਛ ਸੈਨ ਬਹੁਤ ਗੁਣਵਾਨ ਸੀ। ਇਸਟ ਮਤੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ। ਇਸਟ ਦੇਵਕਾ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਪੁੱਤਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।੧।

ਉਥੇ ਅਜੈ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਖਤਰੇਟਾ ਸੀ। (ਉਹ) ਉਥੇ ਆਇਆ ਜਿਥੇ ਇਸਤਰੀ (ਰਾਣੀ) ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿਗ ਪਈ, ਮਾਨੋ ਕਟਾਰ ਲਗੀ ਹੋਵੇ।੨।

ਉੜਦਾ ਬੇਗ ਨਿਪੁੰਸਕ ਬਨੇ। ਪਠੈ ਦਏ ਰਾਨੀ ਤਹ ਘਨੇ।
ਗਹਿ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਲੈ ਗਏ ਤਹਾ। ਤਰਨੀ ਪੰਥ ਬਿਲੋਕਤ ਜਹਾ। ੩।
ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ ਸੋ ਰਾਨੀ ਕਰਿ। ਪੌਢੇ ਦੋਊ ਜਾਇ ਪਲਘਾ ਪਰ।
ਤਬ ਲਗਿ ਆਇ ਨਿਪਤਿ ਤਹ ਗਏ। ਸੋਵਤ ਦੁਹੂੰ ਬਿਲੋਕਤ ਭਏ। ੪।
ਭਰਭਰਾਇ ਤ੍ਰਿਯ ਜਗੀ ਦੁਖਾਤੁਰ। ਡਾਰਿ ਦਯੋ ਦੁਪਟਾ ਪਤਿ ਮੁਖ ਪਰ।
ਜਬ ਲੋ ਕਰਤ ਦੂਰਿ ਨਿਪ ਭਯੋ। ਤਬ ਲੋ ਜਾਰਿ ਭਾਜਿ ਕਰਿ ਗਯੋ। ੫।
ਦੁਪਟਾ ਦੂਰਿ ਕਰਾ ਨਿਪ ਜਬੈ। ਪਕਰ ਲਿਯੋ ਰਾਨੀ ਕਹ ਤਬੈ।
ਕਹਾ ਗਯੋ ਵਹੁ ਜੁ ਮੈ ਨਿਹਾਰਾ। ਬਿਨੁ ਨ ਕਹੈ ਭ੍ਰਮ ਮਿਟੈ ਹਮਾਰਾ। ੬।

ਪ੍ਰਥਮੈ ਜਾਨ ਮਾਫ ਮੁਰ ਕੀਜੈ। ਬਹੁਰੋ ਬਾਤ ਸਾਚ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ।
ਬਚਨੁ ਦੇਹੁ ਮੇਰੇ ਜੋ ਹਾਥਾ। ਬਹੁਰਿ ਲੇਹੁ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਨਾਥਾ। ੭।
ਭੈਂਗੇ ਨੇਤ੍ਰੁ ਤੋਰਿ ਬਿਧਿ ਕਰੇ। ਇਕ ਤੈ ਜਾਤ ਦੋਇ ਲਖ ਪਰੇ।
ਤੁਮ ਕਹ ਕਛੁ ਝਾਵਰੋ ਆਯੋ। ਮੁਹਿ ਕੋ ਦਿਖਿ ਲਖਿ ਕਰਿ ਦੈ ਪਾਯੋ। ੮।
ਨਿਪੁ ਸੁਨਿ ਬਚਨ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਰਹਾ। ਤ੍ਰਿਯ ਸੋ ਬਹੁਰਿ ਬਚਨ ਨਹਿ ਕਹਾ।
ਮੁਖ ਮੂੰਦੇ ਘਰ ਕੋ ਫਿਰਿ ਆਯੋ। ਕਰਮ ਰੇਖ ਕਹ ਦੋਸ ਲਗਾਯੋ। ੯। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਥਮਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੧। ੫੮੦੯। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਸੋਰਠ ਸੈਨ ਏਕ ਭੂਪਾਲਾ। ਤੇਜਵਾਨ ਬਲਵਾਨ ਛਿਤਾਲਾ।
ਸੋਰਠ ਦੇ ਤਾ ਕੈ ਘਰ ਰਾਨੀ। ਸੁੰਦਰ ਸਕਲ ਭਵਨ ਮਹਿ ਜਾਨੀ। ੧।
ਛਤ੍ਰ ਸੈਨ ਤਹ ਸਾਹ ਭਨਿਜੈ। ਛਤ੍ਰ ਦੇਇ ਇਕ ਸੁਤਾ ਕਹਿਜੈ।
ਭੂਤ ਭਵਾਨ ਭਵਿਖਯ ਮਝਾਰੀ। ਭਈ ਨ ਹੈ ਹੈ ਨ ਕੁਮਾਰੀ। ੨।
ਜਬ ਵਹੁ ਤਰੁਨਿ ਚੰਚਲਾ ਭਈ। ਲਰਿਕਾਪਨ ਕੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਗਈ।
ਛਤਿਯਾ ਕੁਚਨ ਤਬੈ ਉਠਿ ਆਏ। ਮਦਨ ਭਰਤਿਯਾ ਭਰਤ ਭਰਾਏ। ੩।
ਅਭਰਨ ਸੈਨ ਕੁਅਰ ਤਿਨ ਲਹਾ। ਤੇਜਵਾਨ ਕਛੁ ਜਾਤ ਨ ਕਹਾ।
ਲਾਗੀ ਲਗਨ ਛੂਟਿ ਨਹਿ ਗਈ। ਸੁਕ ਨਲਨੀ ਕੀ ਸੀ ਗਤਿ ਭਈ। ੪।

ਤਾ ਸੋ ਲਗੀ ਲਗਨ ਬਹੁ ਭਾਤਾ। ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਬਰਨ ਸੁਨਾਊ ਬਾਤਾ।
ਨਿਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਤਾ ਕਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵੈ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਰੁਚਿ ਮਾਨ ਕਮਾਵੈ। ੫।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਉੜਦਾ ਬੇਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। (ਉਹ ਖੁਸਰੇ) ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਰਾਣੀ (ਉਸ ਦਾ) ਰਸਤਾ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ।੩।

ਉਸ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਾਮ-ਭੋਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਲੰਘ ਉਤੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਤਦ ਤਕ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ (ਇਕੱਠਾ) ਸੁਤਿਆਂ ਵੇਖ ਲਿਆ।੪।

ਇਸਤਰੀ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ਘਬਰਾ ਕੇ ਜਾਗ ਪਈ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਦੁੱਖ ਦੁੱਖ ਸੁਣ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਰਾਜੇ ਨੇ (ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ) ਹਟਾਇਆ, ਤਦ ਤਕ ਯਾਰ ਭਜ ਗਿਆ।੫।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਦ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ। (ਅਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ--) ਉਹ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਬਿਨਾ (ਸਚ) ਦਸੇ, ਮੇਰਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਟਣਾ।੬।

ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ, ਫਿਰ (ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ) ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਵੋ। (ਪਹਿਲਾਂ) ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਚਨ ਦਿਓ, ਫਿਰ ਹੇ ਨਾਥ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਲਵੋ।੭।

ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭੈਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ (ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ) ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਦਿਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਝੋਲਾ ਜਿਹਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ (ਤੁਹਾਨੂੰ) ਦੋ ਵੇਖਣ ਦਾ (ਭੁਲੇਖਾ) ਪਿਆ ਹੈ।੮।

ਰਾਜਾ (ਰਾਣੀ ਦੇ) ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨ ਕਿਹਾ। ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਲਗਾ (ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ)।੯।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੧ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੧। ੫੮੦੯। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਸੋਰਠ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ। (ਉਹ ਬਹੁਤ) ਤੇਜਵਾਨ, ਬਲਵਾਨ ਅਤੇ ਚਾਲਾਕ ('ਛਿਤਾਲਾ') ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਸੋਰਠ ਦੇ (ਦੇਈ) ਨਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ। (ਉਹ) ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।੧।

ਛਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। (ਉਸ ਦੀ) ਛਤ੍ਰ ਦੇਈ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗੀ (ਸੁੰਦਰ) ਕੁਮਾਰੀ ਭੂਤ, ਭਵਿਖ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਨ ਸੀ, ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।੨।

ਜਦ ਉਹ ਕੁੜੀ ਮੁਟਿਆਰ ('ਚੰਚਲ') ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਦੀ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਤਦ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਕੁਚ ਉਭਰ ਆਏ। (ਇੰਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਲਗਾ ਮਾਨੋ) ਸੰਚੇ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ ('ਭਰਤਿਯਾ') ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ ਸੰਚੇ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ।੩।

ਉਸ ਨੇ ਅਭਰਨ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਕੁਮਾਰ ਵੇਖਿਆ। (ਉਹ ਬਹੁਤ) ਤੇਜਵਾਨ ਸੀ ਕਿ ਬਖਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ) ਲਗਨ ਲਗ ਗਈ (ਜੋ ਛੁੜਾਇਆਂ) ਛੁਟਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੋਤੇ ਅਤੇ ਨਲਨੀ (ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਨਲਕੀ ਦੀ ਬਣੀ ਕੁੜਕੀ) ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ।੪।

ਉਸ ਨਾਲ (ਉਸ ਦੀ) ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਗਨ ਲਗ ਗਈ। (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਭਲਾ (ਮੈਂ) ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂ। (ਉਹ ਇਸਤਰੀ) ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰੁਚੀ ਪੂਰਵਕ (ਉਸ ਨਾਲ) ਸੰਯੋਗ ਕਰਦੀ ਸੀ।੫।

ਤਾ ਕੇ ਲਏ ਨਾਥ ਕਹ ਮਾਰਾ। ਤਨ ਮੈ ਰਾਡ ਭੇਸ ਕੇ ਧਾਰਾ।
ਜਬ ਗ੍ਰਿਹ ਅਪਨੇ ਜਾਰ ਬੁਲਾਯੋ। ਸਭ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਯੋ। ੬।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਰ ਬਚਨ ਅਸ ਡਰਾ। ਪ੍ਰਿਗ ਪ੍ਰਿਗ ਬਚ ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਉਚਰਾ।
ਜਿਨ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਆਪੁ ਸੰਘਰਿਯੋ। ਮੁਹਿ ਕਸ ਚਹਤ ਭਲਾਈ ਕਰਿਯੋ। ੭।

ਪਤਿ ਮਾਰਿਯੋ ਜਾ ਕੇ ਹਿਤ ਗਯੋ। ਸੋ ਭੀ ਅੰਤ ਨ ਤਾ ਕੇ ਭਯੋ।
ਐਸੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕਛੂ ਨਹੀ ਕਰਿਯੋ। ਇਹ ਰਾਖੇ ਤੇ ਭਲੇ ਸੰਘਰਿਯੋ। ੮।

ਕਰ ਮਹਿ ਕਾਢਿ ਭਗੋਤੀ ਲਈ। ਦੁਹੂੰ ਹਾਥ ਤਾ ਕੇ ਸਿਰ ਦਈ।
ਹਾਇ ਹਾਇ ਜਿਮਿ ਭੂਪ ਪੁਕਾਰੈ। ਤ੍ਰਯੋ ਤ੍ਰਯੋ ਨਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਮਾਰੈ। ੯।

ਚੈ ਦਿਨ ਭਏ ਨ ਪਤਿ ਕੇ ਮਰੈ। ਐਸੀ ਲਗੇ ਅਥੈ ਏ ਕਰੈ।
ਪ੍ਰਿਗ ਜਿਯਬੋ ਪਿਯ ਬਿਨੁ ਜਗ ਮਾਹੀ। ਜਾਰ ਚੋਰ ਜਿਹ ਹਾਥ ਚਲਾਹੀ। ੧੦।

ਮਰਿਯੋ ਨਿਰਖਿ ਤਿਹ ਸਭਨ ਉਚਾਰਾ। ਭਲਾ ਕਰਾ ਤੈ ਜਾਰ ਸੰਘਾਰਾ।
ਰਾਦਰ ਕੀ ਲਜਾ ਤੈ ਰਾਖੀ। ਧੰਨ੍ਯ ਧੰਨ੍ਯ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੂ ਭਾਖੀ। ੧੧। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੨। ੫੮੨੦। ਅਫਸ਼ੁ।*

ਚੌਪਈ

ਅਭਰਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ। ਲਜਤ ਹੋਤ ਜਿਹ ਨਿਰਖਿ ਦਿਵਾਕਰ।
ਅਭਰਨ ਦੇਇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਨਾਰੀ। ਮਥਿ ਅਭਰਨ ਜਣੁ ਸਕਲ ਨਿਕਾਰੀ। ੧।

ਰਾਨੀ ਹੁਤੀ ਮਿਤ੍ਰ ਸੇਤੀ ਰਤਿ। ਭੋਗਤ ਹੁਤੀ ਤਵਨ ਕਹ ਨਿਤਿ ਪ੍ਰਤਿ।
ਇਕ ਦਿਨ ਭੇਦ ਰਾਵ ਲਖਿ ਪਾਯੋ। ਤ੍ਰਿਯ ਕੇ ਧਾਮ ਬਿਲੋਕਨ ਆਯੋ। ੨।

ਤਹ ਤੇ ਲਯੋ ਪਕਰਿ ਇਕ ਜਾਰਾ। ਤੋਨੇ ਠੌਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਡਾਰਾ।
ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਨਿ ਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਰੀ। ਚਿਤ ਅਪਨੇ ਤੇ ਦਈ ਬਿਸਾਰੀ। ੩।

ਬੀਤਤ ਬਰਖ ਅਧਿਕ ਜਬ ਭਏ। ਰਾਨੀ ਬਹੁ ਉਪਚਾਰ ਬਨਏ।
ਰਾਜਾ ਤਾ ਕੇ ਧਾਮ ਨ ਆਯੋ। ਤਬ ਇਕ ਔਰੁਪਚਾਰ ਬਨਾਯੋ। ੪।

ਰਾਨੀ ਭੇਸ ਸੰਨ੍ਯਾਸਿਨਿ ਕੋ ਧਰਿ। ਜਾਤ ਭਈ ਤਜਿ ਧਾਮ ਨਿਕਰਿ ਕਰਿ।
ਖੇਲਤ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਅਖਿਟ ਜਬ ਆਯੋ। ਏਕ ਹਰਿਨ ਲਖਿ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਯੋ। ੫।

ਉਸ ਲਈ (ਉਸ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਉਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਜਦ (ਉਸ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਘਰ ਯਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿੱਤੀ।੬।

ਯਾਰ (ਉਸ ਦਾ) ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਡਰਿਆ ਕਿ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਿਯ' ਕਹਿਣ ਲਗਾ। (ਉਹ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਲਗਾ ਕਿ) ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ (ਭਲਾ) ਮੇਰੀ ਕੀ ਭਲਿਆਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੇਗੀ।੭।

ਜਿਸ ਲਈ ਪਤੀ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, (ਉਹ ਵੀ) ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਨ ਹੋਇਆ। (ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਲਗੀ) ਅਜਿਹੇ ਮਿਤਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਖਣ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਮਾਰ ਦੇਈਏ।੮।

ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਕਢ ਲਈ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਮਾਰੀ। ਰਾਜਾ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਪੁਕਾਰਦਾ ਗਿਆ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਇਸਤਰੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਦੀ ਗਈ।੯।

(ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਅਜੇ ਮੇਰੇ) ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ ਹਨ। ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਉਣ ਨੂੰ ਧਿੱਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਚੋਰ ਯਾਰ ਹੱਥ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਣ।੧੦।

(ਉਸ ਨੂੰ) ਮਰਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਨੇ ਕਿਹਾ--ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਯਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਰਦੇ (ਮਰਯਾਦਾ) ਦੀ ਲਾਜ ਬਚਾ ਲਈ ਹੈ। (ਸਭ) ਕਹਿਣ ਲਗੇ--ਹੇ ਪੁੱਤਰੀ! ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈ।੧੧।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੨ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੨। ੫੮੨੦। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਅਭਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਲਜਿਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਭਰਨ ਦੇਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਨੋ ਅਭਰਨ (ਗਹਿਣਿਆਂ) ਨੂੰ ਰਿਤਕ ਕੇ ਕਢਿਆ ਹੋਵੇ।੧।

ਰਾਣੀ (ਇਕ) ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭੇਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ। (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਇਆ।੨।

ਉਥੇ ਹੀ (ਰਾਣੀ ਦੇ) ਇਕ ਯਾਰ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਨ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਤੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ।੩।

ਜਦ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਕਈ ਉਪਾ ਕਰ ਲਏ। ਪਰ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਤਦ (ਉਸ ਨੇ) ਇਕ ਹੋਰ ਉਪਚਾਰ ਕੀਤਾ।੪।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਸੰਨਿਆਸਣ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਘਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਜਦ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਆਇਆ, (ਤਦ) ਇਕ ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ (ਉਸ ਪਿਛੇ) ਘੋੜਾ ਭਜਾਇਆ।੫।

ਜੋਜਨ ਕਿਤਕ ਨਗਰ ਤੇ ਗਯੋ। ਪਹੁਚਤ ਜਹ ਨ ਮਨੁਛ ਇਕ ਭਯੋ।
ਉਤਰਿਯੋ ਬਿਕਲ ਬਾਗ ਮੈ ਜਾਈ। ਰਾਨੀ ਇਕਲ ਪਹੁਚੀ ਆਈ। ੬।

ਸੰਨ੍ਯਾਸਿਨਿ ਕੇ ਭੇਸ ਬਨਾਏ। ਸੀਸ ਜਟਨ ਕੇ ਜੂਟ ਛਕਾਏ।
ਜੋ ਨਰੁ ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੈ। ਉਰਝਿ ਰਹੈ ਨਹਿ ਸੰਕ ਬਿਚਾਰੈ। ੭।

ਉਤਰਤ ਬਾਗ ਤਿਹੀ ਤ੍ਰਿਯ ਭਈ। ਉਹਿ ਰਾਜਾ ਤਨ ਭੇਟ ਹੁਈ।
ਨਿਰਖਤ ਰੂਪ ਉਰਝਿ ਨ੍ਰਿਪ ਰਹਿਯੋ। ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿਯੋ। ੮।

ਕਵਨ ਰੂਪ ਰਾਨੀ ਤੁਮ ਹੋਜੂ। ਕਿਯੋ ਅਪਛਰਾ ਸਾਚ ਕਹੋ ਜੂ।
ਕੈ ਤੁਮ ਹੋ ਰਤਿ ਪਤਿ ਕੀ ਨਾਰੀ। ਕੈ ਨਿਸਿ ਪਤਿ ਕੀ ਅਹਹੁ ਕਮਾਰੀ। ੯।
ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਨ ਚਰਚਾ ਕਰੀ। ਬੇਦ ਬ੍ਰਯਾਕਰਨ ਕੋਕ ਉਚਰੀ।
ਜਯੋ ਤ੍ਰਯੋ ਚਿਤ ਤਾ ਕੇ ਹਰਿ ਲੀਨਾ। ਬਿਨਾ ਘਾਇ ਘਾਯਲ ਪਤਿ ਕੀਨਾ। ੧੦।

ਮਗਨ ਭਯੋ ਚਿਤ ਭੀਤਰ ਭੂਪਾ। ਨਿਰਖਿ ਨਾਰਿ ਕੇ ਰੂਪ ਅਨੂਪਾ।
ਏਕ ਬਾਰ ਕਹ ਜੋ ਇਹ ਪਾਉ। ਜਨਮ ਅਨੇਕ ਲਗੇ ਬਲਿ ਜਾਉ। ੧੧।

ਨ੍ਰਿਪਹੁ ਨਾਰਿ ਕਹ ਅਧਿਕ ਰਿਝਾਯੋ। ਭਾਤਿ ਅਨਿਕ ਸੇਤੀ ਉਰਝਾਯੋ।
ਭਜੋ ਯਾਹਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ਬਿਚਾਰਿਯੋ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਤਾ ਸੋ ਬਚਨ ਉਚਾਰਿਯੋ। ੧੨।

ਹਮ ਤੁਮ ਆਉ ਰਮੈ ਮਿਲਿ ਦੇਉ। ਔਰ ਨ ਲਖਤ ਹਮੈ ਹਯਾ ਕੇਉ।
ਕ੍ਰਯੋ ਤਰੁਨਾਪਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਗਵਾਵਤ। ਰਾਨੀ ਹੈ ਕ੍ਰਯੋ ਨ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵਤ। ੧੩।

ਅਸ ਤਨ ਸੁੰਦਰਿ ਪੂਰਿ ਨ ਲਾਵਹੋ। ਜੋਬਨ ਜਾਲ ਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਗਵਾਵਹੁ।
ਬਿਰਥਾਪਨੋ ਆਇ ਜਬ ਜੈ ਹੈ। ਇਹ ਜ੍ਰਾਨੀ ਕਹ ਤਬ ਪਛਤੈ ਹੈ। ੧੪।

ਇਹ ਜੋਬਨ ਕੇ ਕਹਾ ਗੁਮਾਨਾ। ਜੋ ਕਾਹੂ ਪਰ ਬਿਰ ਨ ਰਹਾਨਾ।
ਆਉ ਕਰੈ ਦੇਉ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ। ਕਹਾ ਕਰਤ ਯਾ ਕੇ ਭਰਵਾਸਾ। ੧੫।

ਅਤਿਲ

ਧਨ ਜੋਬਨ ਕੇ ਕਹਾ ਗੁਮਾਨ ਨ ਕੀਜਿਯੈ।
ਸੁਖ ਹਮ ਕੋ ਦੈ ਤਰੁਨਿ ਆਪਿ ਸੁਖੁ ਲੀਜਿਯੈ।
ਬਿਰਥਾਪਨੁ ਐਹੈ ਤਰਨਾਪਨ ਜਾਇ ਹੈ।
ਹੋ ਤਬ ਇਹ ਸਮੈ ਸੰਭਾਰਿ ਅਧਿਕ ਪਛੁਤਾਇ ਹੈ। ੧੬।

ਨਗਰ ਤੋਂ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਯੋਜਨ (ਦੂਰ) ਚਲਾ ਗਿਆ। (ਉਥੇ) ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਥੇ ਇਕ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਉਤਰਿਆ। (ਉਥੇ) ਇਕਲੀ (ਸੰਨਿਆਸਣ ਬਣੀ) ਰਾਣੀ ਆ ਪਹੁੰਚੀ।੬।

ਉਸ ਨੇ ਸੰਨਿਆਸਣ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਜਟਾਵਾਂ ਦਾ ਜੁੜਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ, ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨ ਕਰਦਾ।੭।

ਉਥੇ ਹੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਵੀ ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਭੱਟ ਹੋਈ। ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਰੀ ਜਾਂ ਨਾਗਨੀ ਵਿਚੋਂ ਕੌਣ ਹੈ?।੮।

(ਪੁਛਣ ਲਗਿਆ) ਹੇ ਰਾਣੀ! ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਕੀ ਤੂੰ ਅਪੱਛਰਾਂ ਹੈਂ, ਸਚ ਦਸ। ਜਾਂ ਤੂੰ ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈਂ। ਜਾਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਕੁਮਾਰੀ ਹੈਂ?।੯।

ਉਸ ਨਾਲ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵੇਦ, ਵਿਆਕਰਨ ਅਤੇ ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ (ਰਾਣੀ ਨੇ) ਰਾਜੇ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿਤ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਘਾਓ ਦੇ (ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ) ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਘਾਇਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।੧੦।

(ਉਸ) ਨਾਰੀ ਦਾ ਅਨੂਪਮ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਮਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ। (ਵਿਚਾਰਨ ਲਗਿਆ ਕਿ) ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਜਨਮਾਂ ਤਕ ਇਸ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ।੧੧।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਝਾ ਲਿਆ। (ਉਸ ਨੇ) ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰਾਂ। (ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ) ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--।੧੨।

ਆਓ! ਮੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰਮਣ ਕਰੀਏ। ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। (ਤੂੰ ਆਪਣੀ) ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਰਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ (ਮੇਰੀ) ਸੇਜ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਦੀ।੧੩।

ਅਜਿਹੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਨ ਰੋਲੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੋਬਨ ਜਾਲ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਨ ਗਵਾਵੋ। ਜਦ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਜਵਾਨੀ ਲਈ ਤਦ ਪਛਤਾਓਗੀ।੧੪।

ਇਸ ਜੋਬਨ ਦਾ ਕੀ ਗੁਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਵੀ ਸਥਾਈ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਆਓ, ਦੋਵੇਂ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਕਰੀਏ। ਇਸ (ਜਵਾਨੀ) ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।੧੫।

ਅੰਤਲ

ਧਨ ਅਤੇ ਜੋਬਨ ਦਾ ਕਦੇ ਗੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੇ ਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀ! ਮੈਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਸੁਖ ਲੈ। ਜਵਾਨੀ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। (ਤੂੰ) ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ, (ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੇ) ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਓਗੀ।੧੬।

ਚੌਪਈ

ਪ੍ਰਥਮ ਕਹੀ ਮੇਰੀ ਜੋ ਕਰੈ। ਤਿਹ ਪਾਛੈ ਮੁਹਿ ਸਾਥ ਬਿਹਰੈ।
ਬਚਨ ਦੀਜਿਐ ਮੇਰੇ ਹਾਥਾ। ਤੋ ਮੈ ਮਾਨੋ ਬਚ ਤੋ ਨਾਥਾ। ੧੭।

ਅਤਿਲ

ਪ੍ਰਿਥਮ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਦੋਖ ਛਿਮਾਪਨ ਕੀਜਿਐ।
ਤਿਹ ਪਾਛੈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਿਪਬਰ ਲੀਜਿਐ।
ਦੋਖ ਛਿਮਾਪਨ ਕੀਨ ਬਚਨ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਤਬੈ।
ਹੋ ਸੁਨੇ ਸੰਨ੍ਯਾਸਿਨਿ ਬੈਨ ਸ੍ਰਵਨ ਭੀਤਰ ਜਬੈ। ੧੮।

ਚੌਪਈ

ਏਕ ਦਿਵਸ ਤ੍ਰਿਯ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਵੈ। ਦੁਤਿਯ ਦਿਵਸ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਜਾਵੈ।
ਰਾਨੀ ਭੇਸ ਸੰਨ੍ਯਾਸਿਨਿ ਧਰੈ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਰਾਜਾ ਤਨ ਕਰੈ। ੧੯।

ਤਿਹ ਨ੍ਰਿਪ ਦੁਤਿਯ ਨਾਰਿ ਕਰਿ ਜਾਨੈ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂੜੁ ਪਛਾਨੈ।
ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਹੀ ਲਖਿ ਪਾਵੈ। ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਅਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਵੈ। ੨੦। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਤੀਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੩। ੫੮੪੦। ਅਫਰੰਗੁ।*

ਚੌਪਈ

ਬਿਧੀ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਸੂਰੋ। ਤੇਗ ਦੇਗ ਦੁਹੰਅਨਿ ਕਰਿ ਪੂਰੋ।
ਤੇਜਵਾਨ ਦੁਤਿਵਾਨ ਅਤੁਲ ਬਲ। ਅਰਿ ਅਨੇਕ ਜੀਤੇ ਜਿਨ ਦਲਿ ਮਲਿ। ੧।

ਬਿਯੁਯ ਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੋ। ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਸਮ ਨਹਿ ਜਾ ਕੋ।
ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਤਿਹ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੈ। ਰਵਿ ਸਸਿ ਰੋਜ ਬਿਲੋਕਨ ਆਵੈ। ੨।

ਤਾ ਕੋ ਲਗਿਯੋ ਏਕ ਸੰਗ ਨੇਹਾ। ਜਯੋ ਸਾਵਨ ਕੋ ਬਚਿਸਤ ਮੇਹਾ।
ਚਤੁਰ ਕੁਅਰ ਤਿਹ ਨਾਮ ਭਨਿਜੈ। ਕਵਨ ਪੁਰਖ ਪਟਤਰ ਤਿਹ ਦਿਜੈ। ੩।

ਬਿਯੁਯਾ ਦੇਈ ਇਕ ਦਿਨ ਰਸਿ ਕੈ। ਬੋਲਿ ਲਿਯਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਹ ਕਸਿ ਕੈ।
ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮਾਯੋ। ਤਰੁਨੀ ਤਰੁਨ ਅਧਿਕ ਸੁਖ ਪਾਯੋ। ੪।

ਬਿਧੀ ਸੈਨ ਸੋ ਕਿਨਹਿ ਜਤਾਈ। ਤੋਰਿ ਸੁਤਾ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਰ ਬੁਲਾਈ।
ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਰਤ ਹੈ। ਤੇ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਨਹਿ ਨੈਕ ਡਰਤ ਹੈ। ੫।

ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਥ ਤਿਸੀ ਕੋ ਲੈ ਕੈ। ਜਾਤ ਭਯੋ ਤਹ ਅਧਿਕ ਰਿਸੈ ਕੈ।
ਬਿਯੁਯਾ ਮਤੀ ਜਬੈ ਸੁਨਿ ਪਾਈ। ਮੀਤ ਸਹਿਤ ਜਿਯ ਮੈ ਡਰ ਪਾਈ। ੬।

ਚੌਪਈ

(ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ-- ਜੇ (ਤੁਸੀਂ) ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨੋ, ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਚਨ ਦਿਓ। ਹੇ ਨਾਥ! ਤਦ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨਾਂਗੀ। ੧੭।

ਅਭਿਲਾ

ਪਹਿਲਾਂ (ਆਪਣੀ) ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਖਿਆ ਕਰ ਦਿਓ। ਹੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਰਾਜੇ! ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੈ ਲੈਣਾ। (ਰਾਜੇ ਨੇ) ਤਦ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਸੰਨਿਆਸਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ੧੮।

ਚੌਪਈ

(ਹੁਣ ਰਾਜਾ) ਇਕ ਦਿਨ (ਪਹਿਲੀ) ਰਾਣੀ ਦੇ ਘਰ ਆਂਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਸ (ਸੰਨਿਆਸਣ ਬਣੀ) ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ। ਰਾਣੀ ਸੰਨਿਆਸਣ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਦੀ। ੧੯।

ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦੂਜੀ ਇਸਤਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। (ਉਹ) ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ (ਰਾਜਾ) ਨਿੱਤ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾਉਂਦਾ ਸੀ (ਭਾਵ--ਠਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ)। ੨੦।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੀਜੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ੩੦੩ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੩। ੫੮੪੦। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਬਿਧੀ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੂਰਮਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਜੋ ਦੇਗ ਅਤੇ ਤੇਗ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁਣ ਸੀ। (ਉਹ) ਤੇਜਵਾਨ, ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਅਤੁਲ ਬਲ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਵੈਰੀ ਦਰਤ ਕੇ ਜਿਤ ਲਏ ਸਨ। ੧।

ਬਿਯੁਯ ਮਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਮਾਨ (ਕੋਈ) ਨਰੀ ਜਾਂ ਨਾਗਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸੇਜ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਵਣੀ ਸੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਰੋਜ਼ ਵੇਖਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ੨।

ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਚਤੁਰ ਕੁਮਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? (ਭਾਵ) ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ੩।

ਬਿਯੁਯਾ ਦੇਈ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ। ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ੪।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਿਧੀ ਸੈਨ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਯਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇ ਰਾਜਨ! ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਡਰਦੀ ਹੈ। ੫।

ਤਦ ਰਾਜਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਧਰ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਜਦ ਬਿਯੁਯਾ ਮਤੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, (ਤਦ) ਮਿਤਰ ਸਹਿਤ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਈ। ੬।

ਖੋਦਿ ਛਾਤ ਚੈ ਛੇਦ ਸਵਾਰੇ। ਜਿਹ ਆਵਤ ਵੈ ਰਾਹ ਬਿਚਾਰੇ।
ਤਿਹ ਮਗ ਚੈ ਬਿਸਟਾ ਦੁਹੂੰ ਕਰਾ। ਦੂਤ ਸਹਿਤ ਨਿਪ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰਾ। ੭।

ਅੰਧ ਗਏ ਚੈ ਸੂਝ ਨ ਆਯੋ। ਤਿਸੀ ਪੈਡ ਗ੍ਰਿਹਿ ਜਾਰ ਪਠਾਯੋ।
ਰਾਜਾ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਲਹਾ। ਦੁਹਿਤਾ ਕਾਮ ਕੈ ਗਈ ਕਹਾ। ੮।

ਬਿਸਟਾ ਰਹੀ ਦੁਹੂੰ ਕੇ ਲਗਿ ਕੈ। ਸੁ ਘਰ ਗਯੋ ਤਿਹ ਕੇ ਸਿਰ ਹਗਿ ਕੈ।
ਘਰੀਕ ਲਗੀ ਧੋਵਤੇ ਬਦਨਨ। ਬਹੁਰਿ ਗਏ ਦੁਹਿਤਾ ਕੈ ਸਦਨਨ। ੯।

ਤਹਾ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਪਤਿ ਨਿਹਰਾ। ਜਾਰ ਵਾਰ ਕਛੁ ਦਿਸਟਿ ਨ ਪਰਾ।
ਤਬ ਨਿਪ ਉਲਟਿ ਤਿਸੀ ਕੋ ਮਰਿਯੋ। ਬਿਸਟਾ ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਹਿ ਸਿਰ ਪਰਿਯੋ। ੧੦।

ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਤ੍ਰਿਯ ਪਿਯਹਿ ਉਬਾਰਿਯੋ। ਤਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਬਿਸਟਾ ਕੋ ਡਾਰਿਯੋ।
ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਭੂਪਤਿ ਨ ਬਿਚਾਰਾ। ਭੇਦ ਦਾਇਕਹਿ ਪਕਰਿ ਪਛਾਰਾ। ੧੧। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਚਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੪। ੫੮੫੧। ਅਫ੍ਰੰਜੀ।*

ਚੌਪਈ

ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਸਹਰ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾ। ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਪਾਲ ਰਾਜਾ ਥੋ ਤਹਾ।
ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਤਾ ਕੀ ਬਰ ਨਾਰੀ। ਕਨਕ ਅਵਟਿ ਸਾਂਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰੀ। ੧।

ਫੂਲ ਮਤੀ ਦੂਸਰਿ ਤਿਹ ਸਵਤਿਨਿ। ਜਨੁ ਤਿਹ ਹੁਤਾ ਆਖਿ ਮੈ ਸੋ ਕਨਿ।
ਤਾ ਸੋ ਤਾਹਿ ਸਿਪਰਧਾ ਰਹੈ। ਚਿਤ ਭੀਤਰ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹਿ ਕਹੈ। ੨।

ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਮਤੀ ਏਕ ਦਿਜ ਉਪਰ। ਅਟਕੀ ਰਹੈ ਅਧਿਕ ਹੀ ਚਿਤ ਕਰਿ।
ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਗ੍ਰਿਹ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੇ। ਕਾਮ ਕੇਲ ਰੁਚਿ ਮਾਨ ਮਚਾਵੈ। ੩।

ਏਕ ਨਾਰਿ ਤਿਨ ਬੋਲਿ ਪਠਾਈ। ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਦੈ ਐਸਿ ਸਿਖਾਈ।
ਜਬ ਹੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਜਾ ਸਭ ਸੋਈ। ਉਚ ਸਬਦ ਉਠਿਯਹੁ ਤਬ ਰੋਈ। ੪।

ਯੋ ਕਹਿ ਜਾਇ ਨਿਪਤਿ ਤਨ ਸੋਈ। ਆਧੀ ਰਾਤਿ ਅੰਧੇਰੀ ਹੋਈ।
ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਤ ਚੈ ਨਾਰਿ ਪੁਕਾਰੀ। ਨਿਪ ਕੇ ਪਰੀ ਕਾਨ ਧੁਨਿ ਭਾਰੀ। ੫।

ਰਾਣੀ ਲਈ ਸੰਗ ਅਪਨੇ ਕਰਿ। ਹਾਥ ਬਿਖੈ ਅਪਨੇ ਅਸ ਕੋ ਧਰਿ।
ਦੋਊ ਚਲਿ ਤੀਰ ਤਵਨ ਕੇ ਗਏ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੋ ਪੂਛਤ ਤਿਹ ਭਏ। ੬।

(ਉਸ ਨੇ) ਛਤ ਨੂੰ ਪੁਟ ਕੇ ਦੋ ਮਘੋਰੇ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ (ਭਾਵ[] ਆਉਂਦੇ ਵੇਖੇ ਸਨ)। ਉਨ੍ਹਾਂ (ਮਘੋਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ) ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਟਾ ਕੀਤਾ। (ਜੋ) ਦੂਤ ਸਮੇਤ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਪਿਆ।੨।

(ਉਹ ਦੋਵੇਂ) ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਵੇਖ ਨ ਸਕੇ। ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਦੁਆਰਾ ਯਾਰ ਨੂੰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੁਝ ਨ ਸਮਝ ਸਕਿਆ। (ਸੋਚਣ ਲਗਿਆ) ਪੁੱਤਰੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਕਿਤੇ ਗਈ ਹੈ। (ਅਰਥਾਂਤਰ--ਪੁੱਤਰੀ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਥੇ ਗਈ ਹੈ)।੮।

ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੋਹਾਂ (ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ) ਲਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹਗ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਧੋਣ ਤੇ ਇਕ ਘੜੀ ਲਗ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ (ਉਹ) ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਗਏ।੯।

ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਯਾਰ ਵਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਪਿਆ। ਤਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਲਟਾ ਉਸੇ (ਵਿਅਕਤੀ) ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਟਾ ਪਿਆ ਸੀ।੧੦।

ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਵਿਸ਼ਟਾ ਸੁਟਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਾੜਾ ਚੰਗਾ ਕੁਝ ਨ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਭੇਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪਕੜ ਕੇ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ।੧੧।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੪ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੪। ੫੮੫੧। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਜਿਥੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਪਾਲ ਨਾਂ ਦਾ (ਇਕ) ਰਾਜਾ ਸੀ। ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਰਾਣੀ ਸੀ, ਜੋ ਮਾਨੋ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਪੰਘਾਰ ਕੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।੧।

ਦੂਜੀ ਫੂਲ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਸੌਂਕਣ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਕਿਣਕਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ।੨।

ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਮਤੀ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਪਰ ਮਨੋ ਤਨੋ ਬਹੁਤ ਮੋਹਿਤ ਸੀ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਪੂਰਵਕ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੀ ਸੀ।੩।

ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਪੂਜਾ ਸੌਂ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਰੋਣ ਲਗ ਜਾਈਂ।੪।

(ਰਾਣੀ) ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਈ। ਜਦ ਅੱਧੀ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਰੋਣਾ ਧੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। (ਉਹ) ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪਈ।੫।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਚਲ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਛਣ ਲਗੇ।੬।

ਦੌਹਰਾ

ਕੋ ਹੈ ਰੀ ਤੂ ਰੋਤ ਕਯੋ ਕਹਾ ਲਗਿਯੋ ਦੁਖ ਤੋਹਿ।
ਮਾਰਤ ਹੋ ਨਹਿ ਠੋਰ ਤੁਹਿ ਸਾਚ ਬਤਾਵਹੁ ਮੋਹਿ। ੭।

ਚੌਪਈ

ਮੁਹਿ ਅਰਬਲਾ ਨਿਪਤਿ ਕੀ ਜਾਨਹੁ। ਭੂਪਤਿ ਭੋਰ ਕਾਲ ਪਹਿਚਾਨਹੁ।
ਤਾ ਤੇ ਮੈ ਰੋਵਤ ਦੁਖਿਯਾਰੀ। ਸਭੈ ਬਿਛਰਿ ਹੈ ਨਿਸੁਪਤਿ ਪ੍ਰਯਾਰੀ। ੮।

ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਬਚੈ ਨਿਪਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਪ੍ਰਾਤ ਕੀਜਿਯੈ ਸੋਈ ਬਿਧਾਨਾ।
ਤਹ ਤ੍ਰਿਯ ਕਹਿਯੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਇਕ ਕਰੈ। ਤਬ ਮਰਬੇ ਤੇ ਨਿਪਤਿ ਉਬਰੈ। ੯।

ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਦਿਜਬਰ ਕਹ ਦੇਹੁ। ਡੋਰੀ ਨਿਜੁ ਕਾਧੇ ਕਰਿ ਲੇਹੁ।
ਦਰਬ ਸਹਿਤ ਤਿਹ ਗ੍ਰਿਹਿ ਪਹੁਚਾਵੈ। ਤਬ ਨਿਪ ਨਿਕਟ ਕਾਲ ਨਹਿ ਆਵੈ। ੧੦।

ਫੂਲਿ ਦੇਇ ਜੁ ਦੁਤਿਯ ਤ੍ਰਿਯ ਘਰ ਮੈ। ਤਿਹ ਦੇਵੈ ਚੰਡਾਰਹਿ ਕਰ ਮੈ।
ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਕਹ ਗ੍ਰਿਹ ਨ ਬੁਲਾਵੈ। ਤਾ ਕੋ ਫੇਰਿ ਨ ਬਦਨ ਦਿਖਾਵੈ। ੧੧।

ਦੌਹਰਾ

ਪ੍ਰਾਤ ਆਇ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਵਹੈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਿਪ ਕੀਨ।
ਇਕ ਰਾਨੀ ਦਿਜਬਰ ਦਈ ਦੁਤਿਯ ਚੰਡਾਰਹਿ ਦੀਨ। ੧੨।
ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੇ ਮੂਢ ਨ ਸਕਿਯੋ ਬਿਚਾਰਿ।
ਦਈ ਦੋਉ ਤ੍ਰਿਯ ਪੁੰਨ੍ਯ ਕਰਿ ਜਿਯ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨਿਵਾਰ। ੧੩। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਪਾਚ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੫। ੫੮੬੪। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਬਹਤਾਇਚਿ ਕੋ ਦੇਸ ਬਸਤ ਜਹ। ਧੁੰਧ ਪਾਲ ਨਿਪ ਬਸਤ ਹੋਤ ਤਹ।
ਦੁੰਦਬ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਰਾਨੀ। ਜਾ ਕੀ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਨ ਸਕ੍ਰਾਨੀ। ੧।

ਤਹਿਕ ਸੁਲਫਨ ਰਾਇ ਬਖਨਿਯਤ। ਛਤ੍ਰੀ ਕੋ ਤਿਹ ਪੂਤ ਪ੍ਰਮਨਿਯਤ।
ਤਾ ਕੇ ਤਨ ਸੁੰਦਰਤਾ ਘਨੀ। ਮੋਰ ਬਦਨ ਤੇ ਜਾਤਿ ਨ ਭਨੀ। ੨।

ਤਾ ਸੋ ਬਧੀ ਕੁਅਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਾ। ਜੈਸੀ ਭਾਤਿ ਰਾਮ ਸੋ ਸੀਤਾ।
ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਤਿਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵੈ। ਸੰਕ ਤ੍ਰਯਾਗ ਤ੍ਰਿਯ ਭੋਗ ਮਚਾਵੈ। ੩।

ਇਕ ਦਿਨ ਖਬਰਿ ਨਿਪਤਿ ਕਹ ਭਈ। ਭੇਦੀ ਕਿਨਹਿ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਹਿ ਦਈ।
ਅਧਿਕ ਕੋਪ ਕਰਿ ਗਯੋ ਨਿਪਤਿ ਤਹ। ਭੋਗਤ ਹੁਤੀ ਜਾਹ ਕਹ ਤ੍ਰਿਯ ਜਹ। ੪।

ਦੋਹਰਾ

ਓਏ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੀਂ ਹੈਂ? ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੁਖ ਲਗਾ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਸਚ ਦਸ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਥਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ।੭।

ਚੌਪਈ

(ਇਸਤਰੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ-- ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਮਰ ਸਮਝੋ। ਰਾਜੇ ਲਈ ਸਵੇਰ ਕਾਲ ਸਮਾਨ ਸਮਝੋ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦੁਖਿਆਰੀ ਰੋ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ (ਰਾਣੀਆਂ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਵਰਗੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ) ਵਿਛੜ ਜਾਣਗੀਆਂ।੮।

ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚ ਜਾਣ, ਸਵੇਰੇ ਉਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਤਦ ਰਾਜਾ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।੯।

ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਅਤੇ ਡੋਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਚੁਕ ਲਵੋ। ਪਨ ਸਹਿਤ ਉਸ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਓ ਤਦ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ।੧੦।

ਫੂਲਿ ਦੇਈ ਨਾਂ ਦੀ ਜੋ ਦੂਜੀ ਰਾਣੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਓ। ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਨੂੰ (ਫਿਰ) ਘਰ ਨ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਉਹ ਫਿਰ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਏ।੧੧।

ਦੋਹਰਾ

ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਰਾਣੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।੧੨। ਮੂਰਖ (ਰਾਜਾ) ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ। ਮਨ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ (ਉਸ ਨੇ) ਦੋਵੇਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।੧੩।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੀਜੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੫ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੫। ੫੮੬੪। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਜਿਥੇ ਬਹੁਤਾਇਚ ਦੇਸ ਵਸਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਧੁੰਧ ਪਾਲ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੁੰਦਬ ਦੇ (ਦੇਈ) ਨਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰ ਇੰਦਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।੧।

ਉਥੇ ਇਕ ਸੁਲਫਨ ਰਾਇ ਨਾਂ ਦਾ (ਕਿਸੇ) ਛਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।੨।

ਉਸ ਨਾਲ ਕੁਮਾਰੀ (ਰਾਣੀ) ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵੱਧ ਗਈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਮ ਨਾਲ ਸੀਤਾ ਦੀ (ਪ੍ਰੀਤ) ਸੀ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾ ਲੈਂਦੀ ਅਤੇ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਕੋਲ ਕਰਦੀ।੩।

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਭੇਦੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਬਿਰਥਾ ਦਸ ਦਿੱਤੀ। ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਭੋਗ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।੪।

ਰਾਨੀ ਭੇਦ ਪਾਇ ਅਸ ਕੀਯਾ। ਬਾਧਿ ਔਧ ਸਿਹਜਾ ਤਰ ਲੀਯਾ।
ਰਾਵ ਸਹਿਤ ਉਪਰਹਿ ਬਹਿਠੀ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਨ ਹੋਇ ਇਕਠੀ। ੫।

ਰਤਿ ਮਾਨੀ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਥ ਬਨਾਈ। ਮੂਰਖ ਕੰਤ ਬਾਤ ਨਹਿ ਪਾਈ।
ਚੀਝਿ ਰਹਾ ਅਬਲਾ ਕਹ ਭਜਿ ਕੈ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਕੇ ਆਸਨ ਸਜਿ ਕੈ। ੬।

ਭੋਗ ਕਮਾਤ ਅਧਿਕ ਬਕਿ ਗਯੋ। ਸੋਵਤ ਸੇਜ ਤਿਸੀ ਪਰ ਭਯੋ।
ਜੋ ਨ੍ਰਿਚੇਸਟ ਤ੍ਰਿਯ ਪਿਯ ਲਖਿ ਪਾਯੋ। ਜਾਰਿ ਕਾਢਿ ਕਰਿ ਧਾਮ ਪਠਾਯੋ। ੭।

ਦੌਹਰਾ

ਜਾਗਿ ਖੋਜਿ ਨ੍ਰਿਪ ਘਰ ਬਕਾ ਜਾਰ ਨ ਲਹਿਯੋ ਨਿਕਾਰਿ।
ਭੇਦ ਦਿਯੋ ਜਿਹ ਜਾਨ ਤਿਹ ਬੂਠੋ ਹਨ੍ਯੋ ਗਵਾਰ। ੮। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਛੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੬। ੫੮੭੨। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਭੈਰੋ ਪਾਲ ਸੁਨਾ ਇਕ ਰਾਜਾ। ਰਾਜ ਪਾਟ ਤਾ ਹੀ ਕਹ ਛਾਜਾ।
ਚਪਲਾ ਵਤੀ ਸੁਨੀ ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯ ਬਰ। ਹੁਤੀ ਪੰਡਿਤਾ ਸਕਲ ਹੁਨਰ ਕਰਿ। ੧।

ਅਦ੍ਰੁਪਾਲ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਪਰੋਸਾ। ਦੇਗ ਤੇਗ ਕੇ ਜਾਹਿ ਭਰੋਸਾ।
ਸੁਘਨਾ ਵਤੀ ਸੁਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੀ। ਰੋਸਨ ਭਯੋ ਜੋਤਿ ਸਸਿ ਵਾ ਕੀ। ੨।

ਇਕ ਦਿਨ ਨਿਕਸਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸਿਕਾਰਾ। ਲਏ ਸ੍ਰਾਨ ਸੀਚਾਨ ਹਜਾਰਾ।
ਚੀਤਾ ਔਰ ਜਾਰਿਯਨ ਲੀਨੇ। ਸ੍ਰਯਾਹ ਗੋਸ ਨਹਿ ਜਾਹਿ ਸੁ ਚੀਨੇ। ੩।

ਲਗਰ ਝਗਰ ਜੁਰਰਾ ਅਰੁ ਬਾਜਾ। ਬਹਰੀ ਕ੍ਰਹੀ ਸਿਚਾਨ ਸਮਾਜਾ।
ਬਾਸੇ ਔਰ ਬਸੀਨੈ ਘਨੀ। ਚਿਪਕ ਧੂਤਿਯੈ ਜਾਹਿ ਨ ਗਨੀ। ੪।

ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਨ ਖੇਲ ਸਿਕਾਰਾ। ਅਧਿਕ ਮ੍ਰਿਗਨ ਕਹ ਖੇਦਿ ਪਛਾਰਾ।
ਤਬ ਲਗਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਬਰਾਹਿਕ ਆਯੋ। ਤਿਹ ਪਾਛੇ ਤਿਹ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਯੋ। ੫।

ਜਾਤ ਭਯੋ ਤਾਹੀ ਕੇ ਦੇਸਾ। ਹਾਕਿ ਤੁਰੰਗ ਪਵਨ ਕੇ ਭੋਸਾ।
ਸੁਘਨਾ ਵਤੀ ਲਖਾ ਜਬ ਤਾ ਕੋ। ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ਤਹੀ ਤੇ ਵਾ ਕੋ। ੬।

ਪੌਲਰ ਤਰ ਕਮੰਦ ਲਰਕਾਈ। ਲਯੋ ਤਿਸੋ ਤਿਹ ਪੈਡ ਚੜਾਈ।
ਕਾਮ ਭੋਗ ਅਤਿ ਰੁਚ ਕਰਿ ਮਾਨਾ। ਭੇਦ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁਖ ਨ ਜਾਨਾ। ੭।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਪਤਾ ਲਗਣ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। (ਉਸ ਨੇ ਯਾਰ ਨੂੰ) ਪਲੰਘ ('ਸਿਹਜਾ') ਹੇਠਾਂ ਪੁਠਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਰਾਜੇ ਸਹਿਤ (ਉਹ ਪਲੰਘ) ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਗਲਵਕਤੀਆਂ ਪਾਣ ਲਗੀ।੫।

ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਤੀ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ। ਮੂਰਖ ਪਤੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨ ਸਕਿਆ। (ਉਹ) ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਸਣ ਸਜਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸੰਭੋਗ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ।੬।

ਭੋਗ ਕਰ ਕੇ (ਜਦ) ਬਹੁਤ ਥਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸੇ ਸੇਜ ਉਤੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੇਸੁਧ (ਜਾਂ ਅਹਿਲ) ਵੇਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਯਾਰ ਨੂੰ ਕਢ ਕੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।੭।

ਦੌਹਰਾ

ਜਾਗ ਕੇ ਰਾਜਾ ਘਰ ਵਿਚ ਲਭ ਲਭ ਕੇ ਥਕ ਗਿਆ, ਪਰ ਯਾਰ ਨੂੰ (ਕਿਤੋਂ) ਕਢ ਨ ਸਕਿਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਭੇਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਜਾਣ ਕੇ ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।੮।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੬ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੬। ੫੮੨੨। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਭੈਰੋ ਪਾਲ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣੀਂਦਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਜ-ਪਾਟ ਸਜਦਾ ਸੀ। ਚਪਲਾ ਵਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੁਣੀਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਹੁਨਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁਣ ਸੀ।੧।

ਪੜੋਸ ਤੇ ਇਕ ਅਦੁਪਾਲ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਗ ਅਤੇ ਤੇਗ ਦਾ (ਬਹੁਤ) ਭਰੋਸਾ ਸੀ। ਸੁਘਨਾ ਵਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੋਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।੨।

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਨੂੰ ਨਿਕਲਿਆ। (ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ) ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੁੱਤੇ, ਬਾਜ਼, ਚਿਤਰੇ, ਸਿਆਹ ਗੋਸ਼ ਅਤੇ ਜਾਰਿਯ (ਮਸ਼ਾਲਚੀ) ਲੈ ਲਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।੩।

ਲਗਰ, ਝਗਰ, ਜੁਰਰਾ, ਬਾਜ਼, ਬਹਿਰੀ, ਕੂਹੀ ਆਦਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ (ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ)। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਸ਼ੇ, ਬਸੀਨ, ਚਿਪਕ, ਧੂਤੀਏ ਆਦਿ ਵੀ ਲੈ ਲਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।੪।

ਉਸ ਨੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਕੇ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਤਦ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੂਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਪਿਛੇ ਉਸ ਨੇ ਘੋੜਾ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ।੫।

ਉਹ ਹਵਾ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਉਸੇ (ਸੁਘਨਾ ਵਤੀ) ਦੇ ਦੇਸ਼ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਸੁਘਨਾ ਵਤੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਹੀ (ਉਸ ਨੇ) ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।੬।

ਮਹੱਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕਮੰਦ ਲਟਕਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ (ਉਪਰ) ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਪੂਰਵਕ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ, (ਜਿਸ ਦਾ) ਭੇਦ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਨ ਜਾਣਿਆ।੭।

ਤਬ ਤਿਹ ਪਿਤ ਯੋ ਹਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ। ਨਿਜੁ ਰਾਨੀ ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ।
ਹਮ ਤੁਮ ਆਉ ਸੁਤਾ ਕੇ ਜਾਹੀ। ਦੁਹਿਤਾ ਹੋਇ ਖੁਸੀ ਮਨ ਮਾਹੀ। ੮।

ਤਬ ਵੈ ਦੋਊ ਸੁਤਾ ਕੇ ਗਏ। ਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦ੍ਵਾਰ ਪਰ ਭਏ।
ਸੁਖਨਾ ਵਤੀ ਤਿਹ ਲਖਿ ਦੁਖ ਪਾਯੋ। ਅਧਿਕ ਅਸਰਫੀ ਕਾਢਿ ਮੰਗਾਯੋ। ੯।

ਔਰ ਅਧਿਕ ਤਿਨ ਅਤਿਬ ਬੁਲਾਏ। ਏਕ ਏਕ ਦੈ ਮੁਹਰ ਪਠਾਏ।
ਤਿਨ ਕੇ ਮਾਹਿ ਨਿਪਤਿ ਕਰ ਮੰਗਨਾ। ਦੈ ਸਤ ਮੁਹਰ ਨਿਕਾਰਿਯੋ ਅੰਗਨਾ। ੧੦।

ਮੁਰ ਪਰਵਾਰ ਲਖਯੋ ਇਨ ਰਾਜਾ। ਏਤੋ ਦਯੋ ਦਰਬ ਬਿਨੁ ਕਾਜਾ।
ਤਾ ਤੇ ਦੁਗੁਨ ਤਵਨ ਕਹ ਦਯੋ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਜਾਨਤ ਭਯੋ। ੧੧।

ਦੋਹਰਾ

ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਪਿਯ ਮਿਤ੍ਰੁ ਕੋ ਇਹ ਛਲ ਅਤਿਬ ਬਨਾਇ।
ਦੈ ਅਸਰਫੀ ਨਿਕਾਰਿਯੋ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਾ ਰਾਇ। ੧੨।
ਮਨ ਮਾਨਤ ਕੋ ਭੋਗ ਕਰਿ ਪਿਤ ਅਰੁ ਮਾਤ ਦਿਖਾਇ।
ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਕਾਵਾ ਤਿਸੈ ਕਿਨਹੁ ਨ ਗਹਿਯੋ ਬਨਾਇ। ੧੩। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਸਾਤ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੭। ੫੮੮੫। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਕੋਚ ਬਿਹਾਰ ਸਹਿਰ ਜਹ ਬਸੈ। ਅਮਰਾਵਤੀ ਪੁਰੀ ਕਹ ਹਸੈ।
ਬ੍ਰਿਥ ਕੇਤੁ ਤਿਹ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ। ਕੋ ਰਾਜਾ ਪਟਤਰ ਤਿਹ ਦਿਜੈ। ੧।

ਸ੍ਰੀ ਫੁਟ ਬੇਸਰਿ ਦੇ ਤਹ ਦਾਰਾ। ਜਿਹ ਸਮ ਦੇਵ ਨ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰਾ।
ਤਾ ਕੇ ਜਾਤ ਨ ਰੂਪ ਉਚਾਰਾ। ਦਿਵਸ ਭਯੋ ਤਾ ਤੇ ਉਜਿਯਾਰਾ। ੨।

ਹਾਜੀ ਰਾਇ ਤਹਾ ਖਤਿਰੇਟਾ। ਇਸਕ ਮੁਸਕ ਕੇ ਸਾਥ ਲਪੇਟਾ।
ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ ਉਚਾਰੀ। ਫੂਲਿ ਰਹੀ ਜਾਨੁਕ ਫੁਲਵਾਰੀ। ੩।

ਸ੍ਰੀ ਫੁਟ ਬੇਸਰਿ ਦੇ ਤਿਹ ਲਹਾ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਚਿਤ ਅਪਨੇ ਮਹਿ ਕਹਾ।
ਕੈ ਅਬ ਮਰੋ ਕਟਾਰੀ ਹਨਿ ਕੈ। ਕੈ ਇਹ ਭਜੋ ਆਜੁ ਬਨਿ ਠਨਿ ਕੈ। ੪।

ਤਦ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ (ਦੋਵੇਂ) ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਈਏ। ਪੁੱਤਰੀ (ਸਾਨੂੰ ਆਇਆ ਵੇਖ ਕੇ) ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ।੮।

ਤਦ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ (ਘਰ) ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁਘਨਾ ਵਤੀ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਈ। (ਤਦ ਉਸ ਨੇ) ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਕਢ ਕੇ ਮੰਗਵਾਈਆਂ।੯।

ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧ ਬੁਲਵਾਏ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਮੋਹਰ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗਤਾ ਬਣਾ ਕੇ (ਉਸ ਨੇ) ਸੱਤ (ਅਰਥਾਂਤਰ--ਸੌ) ਮੁਹਰਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦਿੱਤਾ।੧੦।

(ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਹੀ (ਇਸ ਨੇ) ਇਤਨਾ ਧਨ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਭਾਵ--ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ)। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਗਣਾ (ਧਨ) ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨ ਸਮਝ ਸਕਿਆ।੧੧।

ਦੌਹਰਾ

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ (ਆਪਣੇ) ਪਿਆਰੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਛਲ ਨਾਲ ਸਾਧ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ਰਫੀ ਦੇ ਕੇ ਕਢ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਇਹ ਭੇਦ ਨ ਸਮਝ ਸਕਿਆ।੧੨। ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਭੋਗ ਕਰ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ (ਯਾਰ) ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਛਲ ਕਰ ਕੇ ਕਢ ਦਿੱਤਾ (ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ) ਕੋਈ ਵੀ ਫੜ ਨ ਸਕਿਆ।੧੩।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੀਜੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੭ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੭। ੫੮੮੫। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਜਿਥੇ ਕੋਚ (ਕੂਚ) ਬਿਹਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਮਰਾਵਤੀ (ਇੰਦਰ) ਪੂਰੀ ਨੂੰ (ਵੇਖ ਕੇ) ਹਸਦਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਧ ਕੇਤੁ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਸ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੀਏ (ਅਰਥਾਤ-- ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ)।੧।

ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਫੁਟ ਬੋਸਰਿ ਦੇ (ਦੇਈ) ਸੀ ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਦੇਵ-ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰੀ (ਕੋਈ ਵੀ) ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਦਿਨ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ।੨।

ਉਥੇ ਇਕ ਹਾਜੀ ਰਾਇ ਨਾਂ ਦਾ ਖਤਰੇਟਾ ਸੀ। (ਉਹ) ਇਸ਼ਕ ਮੁਸ਼ਕ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਪਤ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਦਾ ਬਖਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਫੁਲਵਾੜੀ ਖਿੜੀ ਹੋਵੇ।੩।

ਸ੍ਰੀ ਫੁਟ ਬੋਸਰਿ ਦੇਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ-- ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਟਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਜਾਂ ਅਜ ਬਣ ਠਣ ਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਾਂਗੀ।੪।

ਦੋਹਰਾ

ਮਸਿ ਭੀਜਤ ਤਿਹ ਬਦਨ ਪਰ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸਰਬੰਗ।
ਕਨਕ ਅਵਟਿ ਸਾਂਚੇ ਢਰਿਯੋ ਲੂਟੀ ਪ੍ਰਭਾ ਅਨੰਗ। ੫।

ਚੌਪਈ

ਸੁਘਰਿ ਸਹਚਰੀ ਤਹਾ ਪਠਾਈ। ਛਲ ਸੋ ਤਾਹਿ ਤਹਾ ਲੈ ਆਈ।
ਜਬ ਤਿਹ ਹਾਥ ਚਲਾਯੋ ਰਾਨੀ। ਹਾਜੀ ਰਾਇ ਬਾਤ ਨਹਿ ਮਾਨੀ। ੬।

ਅਬਲਾ ਕੋਟਿ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਾਰੀ। ਕਯੋਹੂੰ ਨ ਭਜੀ ਤਾਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਰੀ।
ਹਾਇ ਹਾਇ ਗਿਰਿ ਭੂਮ ਉਚਾਰਾ। ਮੁਰ ਕਰੇਜ ਡਾਇਨੀ ਨਿਹਾਰਾ। ੭।

ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯ ਬਸਤ੍ਰ ਹੁਤੇ ਪਹਿਰਾਏ। ਡਾਇਨ ਸੁਨਤ ਲੋਗ ਉਠਿ ਧਾਏ।
ਜਬ ਗਹਿ ਤਾਹਿ ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਮਾਰਾ। ਤਬ ਤਿਨ ਮਨਾ ਜੁ ਤ੍ਰਿਯਾ ਉਚਾਰਾ। ੮।

ਤਬ ਲਗਿ ਤਹਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਹੂੰ ਆਯੋ। ਸੁਨਿ ਕਰੇਜ ਤ੍ਰਿਯ ਹਰਿਯੋ ਰਿਸਾਯੋ।
ਇਹ ਡਾਇਨਿ ਕਹ ਕਹਾ ਸੰਘਾਰੋ। ਕੈ ਅਬ ਹੀ ਰਾਨੀਯਹਿ ਜਿਯਾਰੋ। ੯।

ਤਬ ਤਿਨ ਦੂਰਿ ਠਾਢ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਏ। ਰਾਨੀ ਕੇ ਚੁੰਬਨ ਤਿਨ ਲੀਏ।
ਰਾਜਾ ਲਖੈ ਕਰੇਜੋ ਡਾਰੈ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨਹਿ ਮੂੜ ਬਿਚਾਰੈ। ੧੦।

ਸਭ ਤਬ ਹੀ ਲੋਗਾਨ ਹਟਾਯੋ। ਅਧਿਕ ਨਾਰਿ ਸੋ ਭੋਗ ਮਚਾਯੋ।
ਰਾਖੈ ਜੋ ਮੁਰਿ ਕਹਿ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਤੁਮ ਸੋ ਰਮੋ ਸਦਾ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ। ੧੧।

ਅਧਿਕ ਭੋਗ ਤਾ ਸੋ ਤ੍ਰਿਯ ਕਰਿ ਕੈ। ਧਾਇ ਭੇਸ ਦੈ ਦਯੋ ਨਿਕਰਿ ਕੈ।
ਭਾਖਤ ਜਾਇ ਪਤਿਹਿ ਅਸ ਭਈ। ਦੇਇ ਕਰਿਜਵਾ ਡਾਇਨਿ ਗਈ। ੧੨।

ਦਿਤ ਮੁਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਿਜਵਾ ਭਈ। ਪੁਨਿ ਵਹ ਅੰਤ੍ਰਯੁਯਾਨ ਹੈ ਗਈ।
ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਹਮਰੀ ਆਈ। ਕਯਾ ਜਨਿਯੈ ਕਿਹ ਦੇਸ ਸਿਧਾਈ। ੧੩।

ਸਤਿ ਸਤਿ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂੜ ਬਿਚਾਰਾ।
ਨਿਰਖਤ ਥੋ ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਰ ਬਜਾਈ। ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗਯੋ ਆਖਿ ਚੁਰਾਈ। ੧੪।

ਪ੍ਰਥਮ ਮਿਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਯ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ। ਕਹਿਯੋ ਨ ਕਿਯ ਤ੍ਰਿਯ ਤ੍ਰਾਸ ਦਿਖਾਯੋ।
ਬਹੁਰਿ ਭਜਾ ਇਹ ਚਰਿਤ ਲਖਾਯਾ। ਠਾਢ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਜਤ ਮੂੰਡ ਮੂੰਡਾਯਾ। ੧੫। ੧।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਥਮਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਆਠ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੭੮। ੫੯੦੦। ਅਫਜ਼ੂ।

ਦੌਹਰਾ

ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ('ਬਦਨ') ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਫੁਟ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। (ਇੰਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਾਨੋ) ਸੋਨਾ ਪੰਘਾਰ ਕੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਾਮ ਦੇਵ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਲੁਟੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।ਪ।

ਚੌਪਈ

(ਰਾਣੀ ਨੇ) ਇਕ ਸਿਆਣੀ ਸਖੀ ਉਥੇ (ਉਸ ਪਾਸ) ਭੇਜੀ। (ਉਹ) ਛਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਆਈ। ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਵਲ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ, ਤਾਂ ਹਾਜੀ ਰਾਇ ਨੇ (ਉਸ ਦੀ) ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ।੬।

ਅਬਲਾ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਯਤਨ ਕਰ ਕੇ ਹਾਰ ਗਈ, ਪਰ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਰਮਣ ਨ ਕੀਤਾ। (ਰਾਣੀ ਨੇ ਸਫਲ ਨ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ)। ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿਗ ਕੇ 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਰਨ ਲਗੀ (ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ) ਮੇਰਾ ਕਲੇਜਾ (ਇਸ) ਡਾਇਣ ਨੇ ਵੇਖਿਆ (ਅਰਥਾਤ ਕਢਿਆ) ਹੈ।੭।

ਉਸ ਨੂੰ (ਰਾਣੀ ਨੇ) ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਵਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਡਾਇਣ (ਦਾ ਨਾਂ) ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਲੋਗ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਜੋ ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।੮।

ਤਦ ਤਕ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਲੇਜਾ ਚੁਰਾ ਲਿਆ--ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਡਾਇਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ, ਜਾਂ ਇਹ ਹੁਣੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜੀਵਿਤ ਕਰ ਦੇਏ (ਭਾਵ-ਕਲੇਜਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਏ)।੯।

ਤਦ ਉਸ (ਹਾਜੀ ਰਾਇ) ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਣੀ ਦੇ ਚੁੰਬਨ ਲਏ। (ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ) ਰਾਜਾ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ (ਰਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ) ਕਲੇਜਾ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ।੧੦।

ਤਦ (ਉਸ ਨੇ) ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਕੀਤਾ। (ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ--) ਹੇ ਪ੍ਰਿਯ! ਤੂੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, (ਉਸ ਲਈ) ਮੈਂ ਸਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਮਣ (ਕਰਦੀ ਰਹਾਂਗੀ)।੧੧।

ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਕਰ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਈ ਦਾ ਭੋਸ ਕਰਾ ਕੇ ਕਢ ਦਿੱਤਾ। (ਰਾਣੀ) ਪਤੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਡਾਇਣ ਕਲੇਜਾ ਦੇ ਗਈ ਹੈ।੧੨।

ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲੇਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਈ। ਹੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਰਾਜੇ! (ਫਿਰ) ਉਹ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਕੀ ਪਤਾ, ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਵਲ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ।੧੩।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਤਦ 'ਸਤਿ ਸਤਿ' ਕਿਹਾ, ਪਰ ਮੂਰਖ ਨੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਪਛਾਣਿਆ। (ਸਭ ਦੇ) ਦੇਖਦੇ ਹੋਇਆਂ, ਯਾਰ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।੧੪।

ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾਇਆ। (ਜਦ) ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨ ਮੰਨਿਆ (ਤਦ) ਇਸਤਰੀ ਨੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਡਰਾਇਆ। ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਕਾਮ-ਕੋਲ ਕੀਤੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਖੜੇ ਖੜੋਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾਇਆ (ਭਾਵ-ਖੜੇ ਖੜੋਤੇ ਠਗਿਆ ਗਿਆ)।੧੫।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੮ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੮। ੫੯੦੦। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਕਰਨਾਟਕ ਕੇ ਦੇਸ ਬਸਤ ਜਹ। ਸ੍ਰੀ ਕਰਨਾਟਕ ਸੈਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤਹ।
ਕਰਨਾਟਕ ਦੇਈ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ। ਜਾ ਤੇ ਲਿਯ ਰਵਿ ਸਸਿ ਉਜਿਯਾਰੀ। ੧।

ਤਹ ਇਕ ਸਾਹ ਬਸਤ ਥੋ ਨੀਕੋ। ਜਾਹਿ ਨਿਰਖਿ ਸੁਖ ਉਪਜਤ ਜੀ ਕੋ।
ਤਾ ਕੇ ਸੁਤਾ ਹੁਤੀ ਇਕ ਧਾਮਾ। ਥਕਿਤ ਰਹਤ ਨਿਰਖਤ ਜਿਹਾ ਬਾਮਾ। ੨।

ਸੁਤਾ ਅਪੂਰਬ ਦੇ ਤਿਹ ਨਾਮਾ। ਜਿਹ ਸੀ ਕਹੂੰ ਕੋਊ ਨਹਿ ਬਾਮਾ।
ਏਕ ਸਾਹ ਕੇ ਸੁਤ ਕਹ ਬੁਯਾਹੀ। ਬੀਰਜ ਕੇਤੁ ਨਾਮ ਤਿਹ ਆਹੀ। ੩।

ਜਬ ਵਹੁ ਬੁਯਾਹਿ ਤਾਹਿ ਲੈ ਗਯੋ। ਨਿਜੁ ਸਦਨਨ ਲੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ।
ਏਕ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰਾ। ਜਾ ਕੀ ਸਮ ਨਹਿ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ। ੪।

ਨਿਰਖਤ ਤਾਹਿ ਲਗਨ ਤਿਹ ਲਗੀ। ਨੀਦ ਭੂਖਿ ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਭਗੀ।
ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੈ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਰੁਚਿ ਮਾਨ ਕਮਾਵੈ। ੫।

ਸੰਗ ਤਾ ਕੇ ਬਹੁ ਬਧਾ ਸਨੇਹਾ। ਰਾਂਝਨ ਔਰ ਹੀਰ ਕੋ ਜੇਹਾ।
ਬੀਰਜ ਕੇਤੁਹ ਯਾਦਿ ਨ ਲੁਯਾਵੈ। ਧਰਮ ਭ੍ਰਾਤ ਕਹਿ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੈ। ੬।

ਭੇਦ ਸਸੁਰ ਕੇ ਲੋਗ ਨ ਜਾਨੈ। ਧਰਮ ਭ੍ਰਾਤ ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯ ਪਹਿਚਾਨੈ।
ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂਰਖ ਲਹਹੀ। ਭ੍ਰਾਤਾ ਜਾਨ ਕਛੁ ਨਹਿ ਕਹਹੀ। ੭।

ਇਕ ਦਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਕੋ ਦੈ ਕੈ ਬਿਖੁ ਮਾਰਾ।
ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਸੋ ਰੋਦਨ ਕਰੈ। ਲੋਗ ਲਖਤ ਸਿਰ ਕੇਸ ਉਪਰੈ। ੮।

ਅਬ ਮੈ ਧਾਮ ਕਵਨ ਕੇ ਰਹੋ। ਮੈ ਪਿਯ ਸਬਦ ਕਵਨ ਸੋ ਕਹੋ।
ਨੁਯਾਇ ਨਹੀ ਹਰਿ ਕੇ ਘਰਿ ਭੀਤਰਿ। ਇਹ ਗਤਿ ਕਰੀ ਮੋਰਿ ਅਵਨੀ ਤਰ। ੯।

ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਦਰਬ ਸੰਗ ਕਰਿ ਲੀਨਾ। ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਸੰਗ ਪਯਾਨਾ ਕੀਨਾ।
ਧਰਮ ਭਾਇ ਜਾ ਕੋ ਕਰਿ ਭਾਖਾ। ਇਹ ਛਲ ਨਾਥ ਧਾਮ ਕਰਿ ਰਾਖਾ। ੧੦।

ਲੋਗ ਸਭੈ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਆਪੁ ਬਿਥੈ ਮਿਲਿ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰਾ।
ਕਹਾ ਕਰੈ ਇਹ ਨਾਰਿ ਬਿਚਾਰੀ। ਜਾ ਕੀ ਦੈਵ ਐਸ ਗਤਿ ਧਾਰੀ। ੧੧।

ਤਾ ਤੇ ਲੈ ਸਭ ਹੀ ਧਨ ਧਾਮਾ। ਅਪੁਨੇ ਗਈ ਭਾਇ ਕੇ ਬਾਮਾ।
ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਸਕਤ ਬਿਚਰਿ ਕੈ। ਗਈ ਜਾਰ ਕੇ ਨਾਥ ਸੰਘਰਿ ਕੈ। ੧੨। ੧।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਨੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੦੯। ੫੯੧੨। ਅਫਸ੍ਰੀ।

ਚੌਪਈ

ਜਿਥੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਦੇਸ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਕਰਨਾਟਕ ਸੈਨਾ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ (ਰਾਜ ਕਰਦਾ) ਸੀ। (ਉਸ ਦੇ) ਘਰ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇਈ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।੧।

ਉਥੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਬੇਟੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਥਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।੨।

ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਪੂਰਬ ਦੇ (ਦੇਈ) ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। (ਉਹ) ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬੀਰਜ ਕੇਤੁ ਸੀ।੩।

ਜਦ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। (ਤਾਂ) ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਵੇਖਿਆ ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।੪।

ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲਗਨ ਲਗ ਗਈ। ਨੀਂਦਰ ਭੁਖ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਸਖੀ ਭੋਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾਉਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਪੂਰਵਕ ਰਤੀ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੀ ਸੀ।੫।

ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਨੇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀਰ ਅਤੇ ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਸੀ। (ਆਪਣੇ ਪਤੀ) ਧੀਰਜ ਕੇਤੁ ਨੂੰ ਯਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ (ਦੂਜੇ ਪੁਰਸ਼) ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਭਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਸੀ।੬।

ਸੋਹਰੇ ਘਰ ਦੇ ਲੋਗ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਅਤੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਧਰਮ-ਭਰਾ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। (ਉਹ) ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। (ਉਸ ਨੂੰ) ਭਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।੭।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦਾ ਰੋਣਾ ਪਿਟਣਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁਟਿਆ।੮।

(ਕਹਿਣ ਲਗੀ) ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸ ਦੇ ਘਰ ਰਹਾਂ ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਿਯ' ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਾਂ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਘਰ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਉਸ ਨੇ) ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।੯।

ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਭਰਾ ਕਿਹਾ ਸੀ, (ਉਸ ਨੂੰ) ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਆਮੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਖ ਲਿਆ।੧੦।

ਸਭ ਲੋਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚਾਰੀ ਕੀ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।੧੧।

ਇਸ ਲਈ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਕੋਲ ਗਈ ਹੈ। (ਕੋਈ ਵੀ) ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝ ਸਕਿਆ। (ਉਹ ਇਸਤਰੀ) ਸੁਆਮੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ।੧੨।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੀਜੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੦੯ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੦੯। ੫੯੧੨। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਪੁਨਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਸੁਨਹੁ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਜੂ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ।
ਗਾਰਵ ਦੇਸ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾ। ਗੌਰ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਥੋ ਤਹਾ। ੧।

ਸ੍ਰੀ ਰਸ ਤਿਲਕ ਦੇਇ ਤਿਹ ਦਾਰਾ। ਚੰਦ੍ਰ ਲਿਯੋ ਜਾ ਤੇ ਉਜਿਯਾਰਾ।
ਸਾਮੁੰਦ੍ਰਕ ਲਛਨ ਤਾ ਮੈ ਸਬਿ। ਛਬਿ ਉਚਾਰ ਤਿਹ ਸਕੈ ਕਵਨ ਕਬਿ। ੨।

ਤਹ ਇਹ ਹੁਤੋ ਸਾਹ ਕੋ ਪੂਤਾ। ਭੂਤਲ ਕੋ ਜਾਨੁਕ ਪੁਰਹੂਤਾ।
ਅਧਿਕ ਤਰੁਨ ਕੋ ਤੇਜ ਬਿਰਾਜੈ। ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਕੋ ਮਨ ਲਾਜੈ। ੩।

ਜਬ ਰਾਨੀ ਤਿਹ ਪ੍ਰਭਾ ਨਿਹਾਰੀ। ਤਬ ਤੇ ਭਈ ਅਧਿਕ ਮਤਵਾਰੀ।
ਨਿਰਖਿ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਨੈਨ ਬਿਕਾਨੀ। ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਹੈ ਗਈ ਦਿਵਾਨੀ। ੪।

ਤਬ ਤਿਹ ਬੋਲਿ ਲੀਯੋ ਅਪਨੇ ਘਰ। ਕਾਮ ਕੇਲ ਕੀਨਾ ਅਤਿ ਰੁਚਿ ਕਰਿ।
ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਿਹ ਗਰੇ ਲਗਾਯੋ। ਅਬਲਾ ਅਧਿਕ ਹਿੰਦੈ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ। ੫।

ਤਬ ਲਗ ਆਇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤਹ ਗਯੋ। ਤਤ ਛਿਨ ਡਾਰਿ ਮਹਲ ਤੇ ਦਯੋ।
ਮਰਿ ਗਯੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਾ। ਜੇ ਜਨ ਅਰਧ ਉਰਧ ਤੇ ਪਾਰਾ। ੬।

ਆਪ ਰੋਤ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਦੇਵ ਪਕਰਿ ਕਰਿ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਪਛਾਰਾ।
ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਕਿਯੋ ਥੋ ਸੰਗਾ। ਤਾ ਤੇ ਭਯੋ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਸੁਬੰਗਾ। ੭।

ਦੌਹਰਾ

ਇਹ ਛਲ ਜਾਰ ਨਿਕਾਰਿਯੋ ਨਿਜੁ ਨਾਇਕਹਿ ਸੰਘਾਰਿ।
ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਮੂਰਖ ਕਿਛੁ ਸਕਾ ਨ ਨੈਕ ਬਿਚਾਰਿ। ੮।
ਨਿਜੁ ਨਾਇਕ ਕੋ ਮਹਲ ਤੇ ਤਿਹ ਹਿਤ ਦਿਯੋ ਗਿਰਾਇ।
ਯਾਰ ਬਚਾਯੋ ਆਪਨੋ ਨੈਕ ਨ ਰਹੀ ਲਜਾਇ। ੯।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਦਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੦। ੫੯੨੧। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਬਿਰਹ ਸੈਨ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁਜਾਨਾ। ਮਾਨਤ ਆਨਿ ਦੇਸ ਜਿਹ ਨਾਨਾ।
ਬਿਰਹ ਮੰਜਰੀ ਤਾ ਕੀ ਰਾਨੀ। ਸੁੰਦਰਿ ਭਵਨ ਚਤ੍ਰਦਸ ਜਾਨੀ। ੧।

ਤਾ ਕੈ ਧਾਮ ਏਕ ਸੁਤ ਭਯੋ। ਜਾਨਕ ਰਵਿ ਦੁਤਿਯੋ ਪ੍ਰਗਟਯੋ।
ਸੁੰਦਰਿਤਾ ਤਿਹ ਕਹੀ ਨ ਆਵੈ। ਨਿਰਖਤ ਪਲਕ ਨ ਜੋਰੀ ਜਾਵੈ। ੨।

ਚੌਪਈ

ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ-- ਹੇ ਰਾਜਨ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ (ਅਗਲਾ) ਬਚਨ ਸੁਣੋ। ਜਿਥੇ ਗਾਰਵ ਦੇਸ਼ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੌਰਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ (ਰਾਜ ਕਰਦਾ) ਸੀ।੧।

ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਰਸ ਤਿਲਕ ਦੇਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਲਈ ਸੀ। ਸਾਮੁੰਦ੍ਰਕ (ਜੋਤਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਜੋ ਲੱਛਣ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਹ) ਸਾਰੇ ਲੱਛਣ ਉਸ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਛਬੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਬਖਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।੨।

ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਇੰਦਰ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਯੁਵਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਤੇਜ਼ ਸੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ) ਨਰੀ ਅਤੇ ਨਾਗਨੀ ਦਾ ਮਨ ਲਜਿਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।੩।

ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੇਖੀ, ਤਦ ਤੋਂ (ਉਹ ਉਸ ਦੀ) ਬਹੁਤ ਮਤਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਮਿਤਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਕ ਗਈ। ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ (ਉਸ ਦੀ) ਦੀਵਾਨੀ ਹੋ ਗਈ।੪।

ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਪੂਰਵਕ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।੫।

ਤਦ ਤਕ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ। (ਰਾਣੀ ਨੇ) ਉਸੇ ਛਿਣ (ਰਾਜੇ ਨੂੰ) ਮਹੱਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ (ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ) ਭੇਦ ਨ ਸਮਝਿਆ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁਟਿਆ ਸੀ (ਉਹ ਸਚਮੁਚ ਮਰ ਗਿਆ)।੬।

ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਆਪ ਰੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਦੈਵ (ਅਥਵਾ ਦੈਂਤ) ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਸੁਟਿਆ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ (ਉਸ ਦਾ) ਸਾਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।੭।

ਦੌਹਰਾ

ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਯਾਰ ਨੂੰ ਕਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨ ਸਕਿਆ।੮। ਉਸ (ਪ੍ਰੇਮੀ) ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਹੱਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੀ ਨ ਹੋਈ।੯।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ੩੧੦ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੦/੫੯੨੧। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਬਿਰਹ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੁਜਾਨ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਈਨ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਬਿਰਹ ਮੰਜਰੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ, (ਜੋ) ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।੧।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ, ਮਾਨੋ ਦੂਜਾ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਬਖਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪਲਕਾਂ ਜੋੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ।੨।

ਤਹ ਇਕ ਤਰਨਿ ਸਾਹ ਕੀ ਜਾਈ। ਜਾ ਕੀ ਛਬਿ ਨਹਿ ਜਾਤ ਬਤਾਈ।
ਕੈ ਸਸਿ ਤੇ ਰੋਹਨਿ ਇਹ ਜਈ। ਆਗੇ ਰੂ ਹੈ ਨ ਪਾਛੇ ਭਈ। ੩।

ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਜਬ ਤਵਨ ਨਿਹਾਰਿਯੋ। ਮਦਨ ਬਾਨ ਤਨ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਿਯੋ।
ਲਗੀ ਅਟਕਿ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਛੁਟ ਗਈ। ਤਬਹਿ ਤਰੁਨਿ ਮਤਵਾਰੀ ਭਈ। ੪।

ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਨ ਦਰਬੁ ਲੁਟਾਈ। ਅਧਿਕ ਸਖਿਨ ਕਹ ਰਹੀ ਪਠਾਈ।
ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਕ੍ਰਯੋਹੁ ਨਹਿ ਆਏ। ਤਾ ਸੋ ਕਰੇ ਨ ਮਨ ਕੇ ਭਾਏ। ੫।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਤਨ ਕੁਅਰਿ ਬਹੁ ਹਾਰੀ। ਕੈਸਹੂੰ ਭਜੀ ਮਿਤ੍ਰੁ ਨਹਿ ਪ੍ਰਯਾਰੀ।
ਘਾਯਲ ਫਿਰੈ ਕੁਅਰਿ ਮਤਵਾਰੀ। ਜਾਨੁਕ ਮ੍ਰਿਗੀ ਬਿਸਿਖ ਤਨ ਮਾਰੀ। ੬।

ਰੋਵਤ ਕੁਅਰਿ ਕਬੁੰ ਉਠਿ ਗਾਵੈ। ਨਾਚਤ ਕਬਹੂੰ ਬਚਨ ਸੁਨਾਵੈ।
ਮਿਤ੍ਰੁ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ ਮੁਹਿ ਕੋਈ। ਜੋ ਮੁਖ ਮਾਗੈ ਦਯੋ ਤਿਹ ਸੋਈ। ੭।

ਏਕ ਸਖੀ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰੋ। ਸੁਨਹੁ ਮਿਤ੍ਰੁਨੀ ਬਚਨ ਹਮਾਰੋ।
ਜੋ ਤੁਹਿ ਕੋ ਤਵ ਮਿਤ੍ਰੁ ਮਿਲਾਉ। ਤਉ ਕਹਾ ਤੁਮ ਤੇ ਬਰ ਪਾਉ। ੮।

ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਜਬ ਯੋ ਸੁਨਿ ਪਾਵਾ। ਜਨੁਕ ਬਹੁਰਿ ਬਪੁ ਮੈ ਜਿਯ ਆਵਾ।
ਨਿਧਨੀ ਅਧਿਕ ਮਨਹੁ ਧਨ ਪਾਯੋ। ਜਨੁ ਕਰ ਅੰਮਿਤ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਆਯੋ। ੯।

ਜਾ ਸੋ ਲਗਨ ਕੁਅਰ ਕੀ ਹੁਤੀ। ਤਾ ਸੋ ਭੇਸ ਧਾਰਿ ਕੈ ਸੁਤੀ।
ਰਾਜ ਗ੍ਰਿਹਨ ਮੈ ਕਿਯਾ ਪਿਯਾਨਾ। ਭਾਖਤ ਭਈ ਬਚਨ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ। ੧੦।

ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਤ੍ਰਿਯ ਜੁ ਤਿਹਾਰੇ ਭਈ। ਮੈ ਤਿਨ ਤੁਮਰੇ ਧਾਮ ਪਠਈ।
ਤੁਮ ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਚਿਤ ਚੁਰਾਯੋ। ਅਬ ਚਲਿ ਕੁਅਰ ਕਰੇ ਮਨ ਭਾਯੋ। ੧੧।

ਜਬ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਈ। ਚਲਿਯੋ ਨ ਪਨਹੀ ਪਾਇ ਚੜਾਈ।
ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਜੜ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਾਰਾ। ਆਯੋ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਕੈ ਦ੍ਵਾਰਾ। ੧੨।

ਦਿਯਾ ਬੁਝਾਇ ਦਯੋ ਆਗੇ ਤ੍ਰਿਯ। ਆਵਤ ਭਯੋ ਅੰਧੇਰੇ ਘਰ ਪਿਯ।
ਚਿਤ ਅਟਕਾ ਜਾ ਸੋ ਸੋ ਜਾਨੀ। ਕਾਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤਾ ਸੋ ਕਸਿ ਠਾਨੀ। ੧੩।

ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਿ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰਿਯੋ। ਮੂਰਖ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਿਯੋ।
ਦਿਯਾ ਬੁਝਾਇ ਤ੍ਰਿਯ ਰੋਜ ਬੁਲਾਵੈ। ਕਾਮ ਕੇਲ ਕਰਿ ਕੁਵਤਿ ਕਮਾਵੈ। ੧੪।

ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਛਬੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੀ ਸੀ) ਕਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਰੋਹਿਣੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। (ਇਸ ਵਰਗੀ) ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਅਗੋਂ ਹੋਵੇਗੀ।੩।

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਭੁਲਾ ਬੈਠੀ। ਤਦ ਹੀ (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਮਤਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ।੪।

ਉਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧਨ ਲੁਟਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨ ਆਇਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ (ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮ) ਨ ਕਰਦਾ।੫।

ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਕੁਮਾਰੀ ਹਾਰ ਗਈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮਿਤਰ ਨੇ ਪਿਆਰੀ ਨਾਲ ਰਮਣ ਨ ਕੀਤਾ। (ਉਹ) ਕੁਮਾਰੀ (ਕਾਮ ਬਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਘਾਇਲ ਹੋਈ ਮਤਵਾਲੀ ਫਿਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਹਿਰਨੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਾਣ ਲਗਣ ਨਾਲ (ਘੁਮੇਰੀਆਂ ਖਾਂਦੀ ਹੋਵੇ)।੬।

(ਉਹ) ਕੁਮਾਰੀ ਕਦੇ ਰੋਂਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਉਠ ਕੇ ਗਾਣ ਲਗਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਚਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲ ਸੁਣਾਉਂਦੀ। (ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ) ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਤਰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। (ਉਹ) ਜੋ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਮੰਗੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹੀ ਦਿਆਂਗੀ।੭।

(ਇਕ ਦਿਨ) ਇਕ ਸਖੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--ਹੇ ਸਹੇਲੀ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ! ਜੇ (ਮੈਂ) ਤੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਮਿਤਰ ਮਿਲਾ ਦਿਆਂ, ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕੀ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੀ।੮।

ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਜਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ, (ਇੰਜ ਲਗਿਆ) ਮਾਨੋ (ਉਸ ਦੇ) ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਫਿਰ ਪਰਤ ਆਏ ਹੋਣ। ਮਾਨੋ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਨ ਨੇ ਅਧਿਕ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਮਾਨੋ ਮਰ ਰਹੇ ਦੇ ਹੱਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।੯।

ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁੰਵਰ ਦੀ ਲਗਨ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਭੋਸ ਧਾਰ ਕੇ ਸੌਂ ਗਈ। ਉਸ ਦਾਸੀ ਨੇ ਰਾਜ ਮਹੱਲ ਵਲ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗੀ--।੧੦।

ਹੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ! ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਚਿਤ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ! ਹੁਣ ਚਲ ਕੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ (ਪ੍ਰੇਮ) ਕਰੋ।੧੧।

ਜਦ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਜੁਤੀ ਪਾਇਆਂ ਭਜ ਪਿਆ। ਮੂਰਖ ਨੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੁਝ ਨ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਦੁਆਰ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ।੧੨।

(ਉਸ) ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਦੀਵਾ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹਨੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਮਿਤਰ ('ਜਾਨੀ') ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਅਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਖੂਬ ਪ੍ਰੇਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ।੧੩।

(ਉਹ) ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾ ਬੁਝਾ ਕੇ (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ (ਉਸ ਨੂੰ) ਰੋਜ਼ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ('ਕੁਵਤਿ') ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੀ।੧੪।

ਦੇਨ ਕਹਾ ਸੂ ਦੂਤਿਯਹਿ ਦੀਨਾ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਤਨ ਕੀਨਾ।
ਤਿਨ ਜੜ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ। ਇਹ ਛਲ ਅਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਯੋ। ੧੫। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਗ੍ਰਯਾਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੧। ੫੯੩੬। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਜੋਗ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਅਤਿ ਬਲ। ਅਰਿ ਅਨੇਕ ਜੀਤੇ ਜਿਨ ਦਲ ਮਲਿ।
ਸ੍ਰੀ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਮਤੀ ਦਾਰਾ ਘਰ। ਅਧਿਕ ਚਤੁਰਿ ਤ੍ਰਿਯ ਹੁਤੀ ਗੁਨਨ ਕਰਿ। ੧।

ਕੋਤਿਕ ਦਿਨਨ ਜਨਤ ਸੁਤ ਭਈ। ਸਿਖ੍ਯਾ ਰਾਇ ਬਿਚਾਰੀ ਦਈ।
ਬਢਤ ਬਢਤ ਸੋ ਭਯੋ ਤਰੁਨ ਜਬ। ਅਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰਿ ਹੋਤ ਭਯੋ ਤਬ। ੨।

ਤਹ ਇਕ ਹੁਤੀ ਜਾਟ ਕੀ ਦਾਰਾ। ਅਟਕਿ ਰਹੀ ਲਖਿ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ।
ਨਿਸੁ ਦਿਨ ਸਦਨ ਤਵਨ ਕੇ ਜਾਵੈ। ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਤਾਹਿ ਚਿਤ ਨਹਿ ਲ੍ਯਾਵੈ। ੩।

ਤਾ ਤੇ ਤਰੁਨਿ ਦੁਖਿਤ ਅਤਿ ਭਈ। ਚਿਤ ਮੈ ਚਰਿਤ ਬਿਚਾਰੇ ਕਈ।
ਤਬ ਤਨ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਾ। ਨਿਸੁ ਤਨ ਭੇਸ ਜੋਗ ਕੇ ਧਾਰਾ। ੪।

ਜੋਗ ਭੇਸ ਧਰਿ ਤਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਗਈ। ਜੰਤੁ ਮੰਤੁ ਸਿਖਵਤ ਬਹੁ ਭਈ।
ਤਾ ਕੋ ਲਯੋ ਚੋਰ ਕਰਿ ਚਿਤਾ। ਔਰ ਹਰਾ ਗ੍ਰਿਹਿ ਕੋ ਸਭ ਬਿਤਾ। ੫।

ਇਕ ਦਿਨ ਯੋ ਤਿਹ ਸਾਥ ਉਚਾਰੇ। ਜਾਨਤ ਜੋਗੀ ਸਵਹਿ ਉਠਾਰੇ।
ਇਕ ਦਿਨ ਇਕਲ ਜੁ ਮੋ ਸੋ ਚਲੈ। ਕੋਤਕ ਲਖਹੁ ਸਕਲ ਤੁਮ ਭਲੈ। ੬।

ਦੋਹਰਾ

ਅਬ ਲਗਿ ਜਗਤ ਮਸਾਨ ਕੋ ਨਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ਨੈਨ।
ਅਬ ਜੁਗਿਯਾ ਕੇ ਹੇਤ ਤੇ ਦਿਖਿਹੈ ਭਾਖੇ ਬੈਨ। ੭।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਨਿਸੁ ਭਈ ਅਰਧ ਅੰਧ੍ਯਾਰੀ। ਤਬ ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਇਹ ਭਾਤਿ ਬਿਚਾਰੀ।
ਇਕਲੋ ਜੋਗੀ ਸਾਥ ਸਿਧੈ ਹੈ। ਉਠਤ ਮਸਾਨ ਨਿਰਖਿ ਘਰ ਐ ਹੈ। ੮।

ਚਲਤ ਭਯੋ ਜੋਗੀ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋ ਲਖ੍ਯੋ ਨ ਢੰਗਾ।
ਹੈ ਏਕਲੋ ਗਯੋ ਤਿਹ ਸਾਥਾ। ਸਸਤੁ ਅਸਤੁ ਗਹਿ ਲਯੋ ਨ ਹਾਥਾ। ੯।

ਜਬ ਦੋਊ ਗਏ ਗਹਰ ਬਨ ਮਾਹੀ। ਜਹ ਕੋਊ ਮਨੁਖ ਤੀਸਰੋ ਨਾਹੀ।
ਤਬ ਅਬਲਾ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਸੁਨਹੁ ਕੁਅਰ ਜੁ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ। ੧੦।

(ਜੋ) ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਦੂਤੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਮੁਰਖ ਨੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛਲਵਾ ਲਿਆ।੧੫।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੧੧ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੧। ੫੯੩੬। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਜੋਗ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਲਵਾਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਸਲ ਕੇ ਜਿਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਸੰਨਿਆਸ ਮਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਸੀ।੧।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਿਰਾਗੀ ਰਾਇ ਨਾਂ ਰਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਦ (ਉਹ) ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਗਿਆ।੨।

ਉਥੇ ਇਕ ਜਟ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ। (ਉਹ) ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਨ ਲਿਆਉਂਦਾ।੩।

ਇਸ ਕਰ ਕੇ (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਈ। (ਉਸ ਨੇ) ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੇ। ਤਦ ਉਸ ਨੇ (ਮਨ ਵਿਚ) ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਉਤੇ ਜੋਗ ਦਾ ਭੋਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ।੪।

ਜੋਗ-ਭੋਸ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਗੀ। (ਉਸ ਜੋਗੀ ਨੇ) ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਚਿਤ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਹਥਿਆ ਲਿਆ।੫।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ (ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ) ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਜੋਗੀ ਮੁਰਦੇ ('ਸਵਹਿ') ਉਠਾਣਾ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ (ਤੁਸੀਂ) ਇਕਲਿਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲੋ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਤਕ ਵੇਖੋ।੬।

ਦੌਹਰਾ

(ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸੋਚਣ ਲਗਾ ਕਿ) ਅਜੇ ਤਕ ਮੈਂ 'ਮਸਾਨ' (ਮੁਰਦਾ) ਜਾਗਦਾ (ਅਰਥਾਤ- ਉਠਦਾ) ਹੋਇਆ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਹੁਣ ਜੋਗੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਵੇਖਾਂਗਾ, (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਕਹਿਣ ਲਗਾ।੭।

ਚੌਪਈ

ਜਦ ਘੁਪ ਹਨੇਰੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ--ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਜੋਗੀ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਠਦਾ ਹੋਇਆ 'ਮਸਾਨ' ਵੇਖ ਕੇ ਘਰ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ।੮।

ਉਹ ਜੋਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਨ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਨ ਲਿਆ।੯।

ਜਦ ਦੋਵੇਂ ਘਣੇ ਬਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਦ ਅਬਲਾ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ[] ਹੇ ਕੁੰਵਰ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ।੧੦।

ਤ੍ਰਿਯ ਬਾਰ

ਕੈ ਜੜ ਪ੍ਰਾਨਨ ਕੀ ਆਸਾ ਤਜੁ। ਕੈ ਰੁਚਿ ਮਾਨਿ ਆਉ ਮੁਹਿ ਕੋ ਭਜੁ।
ਕੈ ਤੁਹਿ ਕਾਟਿ ਕਰੈ ਸਤ ਖੰਡਾ। ਕੈ ਦੈ ਮੋਰਿ ਭਗ ਬਿਖੈ ਲੰਡਾ। ੧੧।

ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਅਤ ਹੀ ਤਬ ਡਰਾ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯ ਸੰਗ ਕਰਾ।
ਇਹ ਛਲ ਸੈ ਵਾ ਕੋ ਛਲਿ ਗਈ। ਰਾਇ ਬਿਰਾਗਿਯਹਿ ਭੋਗਤ ਭਈ। ੧੨।

ਅੰਤ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੇ ਕਿਨੂੰ ਨ ਪਾਯੋ। ਬਿਧਨਾ ਸਿਰਜਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਯੋ।
ਜਿਨ ਇਹ ਕਿਯੋ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰੋ। ਵਹੈ ਪਛਾਨਿ ਭੇਦ ਤ੍ਰਿਯ ਹਾਰੋ। ੧੩। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਬਾਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੨। ੫੯੪੯। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਸੂਰਨ ਸੈਨ ਇਕ ਸੁਨਾ ਨ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਜਾ ਕੇ ਸਦਨ ਆਠ ਸੈ ਬਾਲਾ।
ਬਿਸ੍ਰਮਤੀ ਤਾ ਕੇ ਇਕ ਨਾਰੀ। ਜਾਤ ਨ ਜਿਹ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਉਚਾਰੀ ੧।

ਨਾਇਨੇਕ ਤਿਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਿਹਾਰੀ। ਰੂਪਮਾਨ ਗੁਨਮਾਨ ਬਿਚਾਰੀ।
ਤਾ ਕਹ ਪਕਰਿ ਸਦਨ ਲੈ ਆਯੋ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮਾਯੋ। ੨।

ਤਾ ਕੋ ਲੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕਰੋ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਿਹ ਸਾਥ ਬਿਹਰੋ।
ਤਾ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਕੁਟੇਵ ਨਹਿ ਜਾਈ। ਅਵਰਨ ਸਾਥ ਰਮੈ ਲਪਟਾਈ। ੩।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਰਧ ਨਿਸਾ ਜਬ ਭਈ। ਜਾਰ ਧਾਮ ਨਾਇਨ ਵਹ ਗਈ।
ਚੌਕੀਦਾਰਨ ਗਹਿ ਤਾ ਕੋ ਲਿਯ। ਨਾਕ ਕਾਟਿ ਕਰ ਬਹੁਰਿ ਛਾਡਿ ਦਿਯ। ੪।

ਨਾਇਨਿ ਕਟੀ ਨਾਕ ਲੈ ਕੈ ਕਰ। ਫਿਰਿ ਆਈ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਭੀਤਰ ਘਰ।
ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਰੋਮ ਮੂੰਡਬੇ ਕਾਜਾ। ਮਾਯੋ ਤੁਰਤੁ ਉਸਤਰਾ ਰਾਜਾ। ੫।

ਤਬ ਤਿਨ ਵਹੈ ਉਸਤਰਾ ਦੀਯੋ। ਜਾ ਪਰ ਬਾਢਿ ਨ ਕਬਹੂੰ ਕੀਯੋ।
ਨਿਰਖਿ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤਿਹ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਯੋ। ਗਹਿ ਤਾ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਯੋ। ੬।

ਤਬ ਤ੍ਰਿਯ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਹਿ ਉਠੀ। ਕਾਟਿ ਨਾਕ ਰਾਜਾ ਜੂ ਸੁਟੀ।
ਤਬ ਰਾਜਾ ਹੇਰਨ ਤਿਹ ਧਾਯੋ। ਸ਼ੋਨ ਪੁਲਤ ਲਖਿ ਮੁਖ ਬਿਸਮਾਯੋ। ੭।

ਹਾਹਾ ਪਦ ਤਬ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਉਚਾਰਾ। ਮੈ ਨਹਿ ਐਸੇ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਾ।
ਨਿਰਖਹੁ ਤਾ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਚਤੁਰਈ। ਰਾਜਾ ਮੂੰਡ ਬੁਰਾਈ ਦਈ। ੮।

ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ--

ਹੇ ਮੂਰਖ! ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦੇ ਜਾਂ ਰੁਚੀ ਪੂਰਵਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਸੰਯੋਗ ਕਰ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸੱਤ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ, ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਲਾ ਆਚਾਰ ਕਰ।੧੧।

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤਦ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਛਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਛਲ ਗਈ ਅਤੇ ਬਿਰਾਗੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ।੧੨।

ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਵਿਧਾਤਾ ਵੀ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਬਣਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਇਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਭੇਦ ਪਛਾਣਨੇ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ।੧੩।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤੀਜੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ੩੧੨ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੨। ੫੯੪੯। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਸੂਰਨ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਅੱਠ ਸੌ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਪਾਸ ਇਕ ਬਿਸ਼ਮਤੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।੧।

ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਕ ਨੈਣ ਵੇਖੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੂਪਮਾਨ ਅਤੇ ਗੁਣਵਾਨ ਸਮਝਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ।੨।

ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੀ 'ਕੁਵੇਟ' ('ਕੁਵਾਟ'-ਕੁਮਾਰਗ ਉਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਰੁਚੀ) ਨਹੀਂ ਗਈ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ (ਬੰਦਿਆਂ) ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।੩।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਉਹ ਨੈਣ ਯਾਰ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਚੋਕੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨੱਕ ਕਟ ਕੇ ਫਿਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।੪।

ਨੈਣ ਕਟੀ ਹੋਈ ਨੱਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈ। ਤਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਾਲ ਮੁੰਨਣ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸਤਰਾ ਮੰਗਿਆ।੫।

ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਉਸਤਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵਾਲ ਨਹੀਂ ਮੁੰਨੇ ਸਨ। ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਕੜ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਵਲ ਸੁਟਿਆ।੬।

ਤਦ ਉਹ ਇਸਤਰੀ 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਰਨ ਲਗੀ--ਹੇ ਰਾਜਾ ਜੀ! (ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ) ਨੱਕ ਹੀ ਵਢ ਸੁਟੀ ਹੈ। ਤਦ ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਲਹੂ ਲਿਬੜਿਆ ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ।੭।

ਤਦ ਰਾਜੇ ਨੇ 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ (ਅਤੇ ਕਿਹਾ) ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਚਾਲਾਕੀ ਵੇਖੋ ਕਿ (ਸਾਰੀ) ਬੁਰਿਆਈ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ।੮।

ਦੌਹਰਾ

ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੌ ਤਿਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕਿਯਾ ਨ ਹਿ੍ਰਦੈ ਬਿਚਾਰ।
ਤਾਹਿ ਬੁਰਾਈ ਸਿਰ ਦਈ ਨਾਕ ਕਟਾਈ ਨਾਰਿ। ੯। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਤੇਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੩। ੫੯੫੮। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਦਛਿਨ ਸੈਨ ਸੁ ਦਛਿਨ ਨ੍ਰਿਪ ਇਕ। ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਜਾਨਤ ਥੋ ਨਿਕ।
ਸਦਨ ਸੁ ਦਛਿਨ ਦੇ ਤਿਹ ਦਾਰਾ। ਜਨੁ ਸਸਿ ਚਤ੍ਰਿਯੋ ਗਗਨ ਮੰਝਾਰਾ। ੧।

ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਰਾਨੀ ਕੀ ਥੀ ਛਬਿ। ਨਿਰਖਿ ਪ੍ਰਭਾ ਜਿਹ ਰਹਤ ਭਾਨ ਦਬਿ।
ਰਾਜਾ ਅਧਿਕ ਆਸਕਤ ਤਾ ਪਰਿ। ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਅਲਿ ਪੰਖੁਰੀ ਕਮਲ ਕਰਿ। ੨।

ਤਹਾ ਸਾਹ ਕੀ ਹੁਤੀ ਦੁਲਾਰੀ। ਤਿਨ ਰਾਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਨਿਹਾਰੀ।
ਸ੍ਰੀ ਸੁ ਕੁਮਾਰ ਦੇਇ ਤਿਹ ਨਾਮਾ। ਜਿਹ ਸੀ ਭਈ ਨ ਮਹਿ ਮਹਿ ਬਾਮਾ। ੩।

ਚਿਤ ਮਹਿ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਯੋ ਕਹਿਯੋ। ਜਬ ਤਿਹ ਹੋਰਿ ਅਟਕ ਮਨ ਰਹਿਯੋ।
ਕੌਨ ਜਤਨ ਜਾ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਉ। ਚਿਤ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਪਹਿਲੀ ਬਿਸਰਾਉ। ੪।

ਬਸਤ੍ਰਤਿ ਉਤਮ ਸਕਲ ਉਤਾਰੇ। ਮੇਖਲਾਦਿ ਤਨ ਮੋ ਪਟ ਧਾਰੇ।
ਤਾ ਕੇ ਧੂਮ ਦ੍ਵਾਰ ਪਰ ਡਾਰਿਯੋ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨ ਕਿਨੂੰ ਬਿਚਾਰਿਯੋ। ੫।

ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬੀਤ ਜਬ ਗਏ। ਲਖਨ ਨਗਰ ਨਿਕਸਤ ਪ੍ਰਭ ਭਏ।
ਭਾਖਾ ਸੁਨਨ ਸਭਨ ਕੀ ਕਾਜਾ। ਅਤਿਥ ਭੇਸ ਧਰਿ ਨਿਕਸਿਯੋ ਰਾਜਾ। ੬।
ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਭੇਸ ਅਤਿਥ ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ। ਬਚਨ ਉਚਾਰਿਯੋ ਨ੍ਰਿਪਹਿ ਨਿਹਰਿ ਕੈ।
ਕਹ ਭਯੋ ਰਾਜਾ ਮੁਰਖ ਮਤਿ ਕੋ। ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਜਾਨਤ ਨਹਿ ਗਤਿ ਕੋ। ੭।

ਦੁਰਾਚਾਰ ਰਾਨੀ ਜੁ ਕਮਾਵੈ। ਤਾ ਕੇ ਧਾਮ ਨਿਤ੍ਰਯ ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਵੈ।
ਜੜ ਇਹ ਲਖਤ ਮੋਰਿ ਹਿਤਕਾਰਨਿ। ਸੋ ਨਿਤ ਸੋਤ ਸੰਗ ਲੈ ਯਾਰਨਿ। ੮।

ਨ੍ਰਿਪ ਯਹ ਧੁਨਿ ਸੁਵਨਨ ਸੁਨਿ ਪਾਈ। ਪੂਛਤ ਭਯੋ ਤਿਸੀ ਕਹ ਜਾਈ।
ਅਥਿਤ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਹ੍ਰਯਾ ਦੋ ਕ੍ਰਯਾ ਕਰੈ। ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਹੁ ਸੋ ਬਿਧਿ ਪਰਹਰੈ। ੯।

ਇਹ ਨ੍ਰਿਪ ਜੋਗ ਨ ਐਸੀ ਨਾਰੀ। ਚਹਿਯਤ ਹਨੀ ਕਿ ਤੁਰਤ ਨਿਕਾਰੀ।
ਭਲੋ ਨ ਗਵਨ ਕਰੋ ਤਾ ਕੇ ਛਿਨ। ਦੁਰਾਚਾਰ ਤ੍ਰਿਯ ਕਰਤ ਜੁ ਨਿਸ ਦਿਨ। ੧੦।

ਦੌਹਰਾ

ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਨ ਕੀਤਾ। (ਉਸ) ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਨੌਕ (ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਕਟਾਈ ਸੀ) ਪਰ ਬਰਿਆਈ ਉਸ (ਰਾਜੇ) ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ।੯।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੧੩ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੩। ੫੯੫੮। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਦੱਛਣ (ਦਿਸ਼ਾ) ਵਿਚ ਇਕ ਦਫ਼ਿਨ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਨੇਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸ (ਰਾਜੇ) ਦੇ ਘਰ ਦਫ਼ਿਨ ਦੇ (ਦੇਈ) ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ। (ਇੰਜ ਲਗਦੀ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ।੧।

ਰਾਣੀ ਦੀ ਅਸੀਮ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ ਦਬਿਆ ਦਬਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਉਸ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਮੋਹਿਤ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਭੌਰਾ ਕਮਲ ਦੀ ਪੰਖੜੀ ਉਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।੨।

ਉਥੇ (ਇਕ) ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ (ਇਕ ਦਿਨ) ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੇਖੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਕੁਮਾਰ ਦੇਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।੩।

ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਮਨ (ਉਸ ਵਿਚ) ਅਟਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ ਅਤੇ (ਉਸ ਦੇ) ਮਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਭੁਲਵਾ ਦਿਆਂ।੪।

ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਤਿ ਉਤਮ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮੇਖਲਾ ਆਦਿ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਰੀਰ ਉਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ। ਉਸ (ਰਾਜੇ) ਦੇ ਦੁਆਰ ਉਤੇ ਧੂਣੀ ਧੁੰਮਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ (ਇਸ ਨੂੰ) ਨ ਵਿਚਾਰਿਆ।੫।

ਜਦ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ, ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਨਗਰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਰਾਜਾ ਸਾਧ ਦਾ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ।੬।

ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਵੀ ਸਾਧ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। ਮੂਰਖ ਮਤਿ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।੭।

ਜੇ ਰਾਣੀ ਬਹੁਤ ਦੁਰਾਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜਾ ਨਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੂਰਖ (ਰਾਜਾ) ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਇਹ) ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਨਿੱਤ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂਦੀ ਹੈ।੮।

(ਜਦ) ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛਣ ਲਗਾ--। ਹੇ ਸਾਧ ਜੀ! ਇਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੀ ਕਰੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ, (ਉਸ ਨੂੰ) ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰੇ।੯।

(ਸਾਧ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ--।) ਇਸ ਰਾਜੇ ਜੋਗ ਅਜਿਹੀ ਨਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਕਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੰਗਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਛਿਣ ਭਰ ਲਈ ਵੀ ਨ ਜਾਇਆ ਜਾਏ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੁਰਾਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।੧੦।

ਇਨ ਕੇ ਜੋਗ ਏਕ ਤ੍ਰਿਯ ਅਹੀ। ਏਕ ਸਾਹ ਕੇ ਜਾਈ ਕਹੀ।
ਜੁਯੋ ਇਹ ਨ੍ਰਿਪ ਪੁਰਖਨ ਕੋ ਰਾਜਾ। ਤ੍ਰਿਯੋ ਵਹੁ ਨਾਰਿ ਤ੍ਰਿਯਨ ਸਿਰਤਾਜਾ। ੧੧।

ਜੋ ਵਾ ਕੋ ਰਾਜਾ ਗ੍ਰਿਹ ਲਯਾਵੈ। ਰਾਜ ਪਾਟ ਤਬ ਸਕਲ ਸੁਹਾਵੈ।
ਤਾਹਿ ਲਖੇ ਤ੍ਰਿਯ ਸਭ ਦੁਰਿ ਜਾਹੀ। ਜਿਮਿ ਉਡਗਨ ਰਵਿ ਕੀ ਪਰਛਾਹੀ। ੧੨।

ਜਬ ਰਾਜੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨ ਪਾਯੋ। ਇਹੈ ਮਤੋ ਜਿਯ ਮਾਝ ਪਕਾਯੋ।
ਦੁਰਾਚਾਰਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਹਰੋ। ਨਿਜੁ ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਲੈ ਕਰੋ। ੧੩।

ਪ੍ਰਾਤੈ ਕਾਲ ਧਾਮ ਜਬ ਆਯੋ। ਨੇਗੀ ਮਹਤਨ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ।
ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਜਿਹ ਤਿਹ ਬਿਧਿ ਲਈ। ਰਾਨੀ ਡਾਰਿ ਹਿਦੈ ਤੇ ਦਈ। ੧੪।

ਦੌਹਰਾ

ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਹ ਚੰਚਲਾ ਤਾ ਕੋ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਇ।
ਨਿਜੁ ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਥ ਤੁਰਾਇ ਤਿਹ ਆਪਨ ਭਜੁਯੋ ਬਨਾਇ। ੧੫। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਚੌਦਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੪। ੫੯੭੩। ਅਫਰੂਹੀ।*

ਚੌਪਈ

ਸਹਿਰ ਇਟਾਵਾ ਗੰਗ ਤੀਰ ਜਹ। ਪਾਲ ਸੁ ਪਛਿਮ ਹੁਤੇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤਹ।
ਨਾਰਿ ਸੁ ਪਛਿਮ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ। ਸੁਰੀ ਨਾਗਨੀ ਨਰੀ ਨ ਸਰਬਰ। ੧।

ਬਾਢੀ ਏਕ ਰਾਨਿਯਹਿ ਹੇਰਾ। ਮਦਨ ਦੇਹ ਤਬ ਹੀ ਤਿਹ ਘੇਰਾ।
ਅਧਿਕ ਨੇਹ ਤਿਹ ਸਾਥ ਬਢਾਯੋ। ਰਾਜਾ ਕੋ ਚਿਤ ਤੇ ਬਿਸਰਾਯੋ। ੨।

ਐਸੀ ਰਸਿਗੀ ਤਾ ਸੋ ਨਾਰੀ। ਜਾ ਤੇ ਪਤਿ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਸਾਰੀ।
ਗੇਰੂ ਘੋਰਿ ਪਾਨ ਕਰਿ ਲੀਯੋ। ਮੁਖ ਤੇ ਡਾਰਿ ਲਖਤ ਨ੍ਰਿਪ ਦੀਯੋ। ੩।

ਜਾਨਾ ਸੁਣ ਬਦਨ ਤੇ ਬਮਾ। ਨ੍ਰਿਪ ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਸੂਲ ਨ ਛਮਾ।
ਅਤਿ ਆਤੁਰ ਹੈ ਬੈਦ ਬੁਲਾਏ। ਚਿਹਨ ਰੋਗ ਤਿਹ ਨਾਰਿ ਸੁਨਾਏ। ੪।

ਤਬ ਤਿਨ ਪੀ ਗੇਰੂ ਪੁਨਿ ਡਾਰਾ। ਸੁਣ ਬਮਾ ਸਭਹੂਨ ਬਿਚਾਰਾ।
ਤਬ ਪਤਿ ਸੋ ਇਮ ਨਾਰਿ ਉਚਾਰੋ। ਅਬ ਰਾਨੀ ਕਹ ਮਰੀ ਬਿਚਾਰੋ। ੫।

ਰਾਨੀ ਕਹਤ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੋ ਕਰਿਯਹੁ। ਮੇਰੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਬਦਨ ਨਿਹਰਿਯਹੁ।
ਐਰ ਸਖੀ ਕਾਹੂ ਨ ਦਿਖੈਯੋ। ਰਾਨੀ ਜਾਇ ਜਾਰ ਘਰਿ ਐਯੋ। ੬।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਰਾਜ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਨਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਤਾਜ ਹੈ। ੧੧।

ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ (ਆਪਣੇ) ਘਰ ਲੈ ਆਵੇ, ਤਾਂ (ਉਸ ਦਾ) ਸਾਰਾ ਰਾਜ-ਪਾਟ ਸ਼ੋਭਾਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲੁਕ ਜਾਣਗੀਆਂ (ਭਾਵ-ਹੀਣੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ) ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪਰਛਾਈ ਪੈਣ ਨਾਲ ਤਾਰੇ (ਛਿਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)। ੧੨।

ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵੇ। ੧੩।

ਜਦ (ਰਾਜਾ) ਸਵੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲਾਗੀਆਂ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਕਢ ਦਿੱਤਾ। ੧੪।

ਦੌਹਰਾ

ਇਹ ਚਰਿਤ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ (ਰਾਜੇ) ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਸੁਖ ਮਾਣਨ ਲਗੀ। ੧੫।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੧੪ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੪। ੫੯੭੩। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਜਿਥੇ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਟਾਵਾ ਨਗਰ ਸੀ, ਉਥੇ ਪਛਿਮ ਪਾਲ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਛਿਮ ਦੇ (ਦੇਈ) ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ, ਨਾਗ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ (ਨਰ) ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ੧।

ਰਾਣੀ ਨੇ (ਇਕ ਵਾਰ) ਇਕ ਬਾਢੀ (ਤਰਖਾਣ) ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਦ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ (ਅਰਥਾਤ ਕਾਮ ਨਾਲ ਆਤੁਰ ਹੋ ਗਈ)। ਉਸ ਨਾਲ (ਰਾਣੀ ਨੇ) ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਚਿਤ ਤੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ੨।

ਉਸ ਨਾਲ (ਉਹ) ਇਸਤਰੀ ਅਜਿਹੀ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। (ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ) ਗੋਰੂ ਘੋਲ ਕੇ ਪੀ ਲਈ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵੇਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਮੂੰਹੋਂ ਕਢ (ਉਲਟ) ਦਿੱਤੀ। ੩।

(ਰਾਜੇ ਨੇ) ਸਮਝਿਆ (ਕਿ ਉਸ ਨੇ) ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਲਹੂ ਦੀ ਉਲਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਇਹ ਦੁਖ (ਸੁਲ) ਨ ਸਹਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਆਤੁਰ ਹੋ ਕੇ (ਉਸ ਨੇ) ਵੈਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ (ਵੈਦ ਨੂੰ) ਉਸ ਨਾਰੀ ਦੇ ਰੋਗ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਸੇ। ੪।

ਤਦ ਉਸ (ਇਸਤਰੀ) ਨੇ ਫਿਰ ਗੋਰੂ ਪੀ ਲਿਆ। (ਉਸ ਨੂੰ) ਸਭ ਨੇ ਲਹੂ ਦੀ ਉਲਟੀ ਸਮਝਿਆ। ਤਦ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-- ਹੁਣ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਹੀ ਸਮਝੋ। ੫।

ਰਾਣੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ (ਤੁਸੀਂ) (ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ) ਉਹੀ ਕਰਨਾ। ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਫਿਰ ਨ ਵੇਖਣਾ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਖੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਣਾ। ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸਾੜ ਕੇ ਹੀ ਘਰ ਆਉਣਾ। ੬।

ਸਾਚ ਬਚਨ ਜੜ ਸੁਨਤ ਉਚਰਿ ਕੈ। ਦਮ ਕਹ ਰੋਕਿ ਗਈ ਜਨੁ ਮਰਿ ਕੈ।
ਆਂਸੂ ਪੁਲਿਤ ਅਖੀਆ ਪਤਿ ਭਈ। ਤਬ ਹੀ ਜਾਰ ਸਾਥ ਉਠਿ ਗਈ। ੭।

ਆਂਖਿ ਪੂੰਛਿ ਨ੍ਰਿਪ ਹੋਰੈ ਕਹਾ। ਊਹਾ ਨ ਅੰਗ ਤਵਨ ਕੋ ਰਹਾ।
ਤਬ ਸਖਿਯਨ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰਿਯੋ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਪਸੁ ਨ੍ਰਿਪ ਨ ਬਿਚਾਰਿਯੋ। ੮।

ਰਾਨੀ ਗਈ ਸਦੇਹ ਸ੍ਰਰਗ ਕਹ। ਛੋਰਿ ਗਈ ਹਮ ਕੋ ਕਤ ਮਹਿ ਮਹ।
ਮੂਰਖ ਸਾਚੁ ਇਹੈ ਲਹਿ ਲਈ। ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਸੁਰਪੁਰ ਤ੍ਰਿਯ ਗਈ। ੯।

ਜੇ ਜੇ ਪੁੰਨ੍ਯਵਾਨ ਹੈ ਲੋਗਾ। ਤੇ ਤੇ ਹੈ ਇਹ ਗਤਿ ਕੇ ਜੋਗਾ।
ਜਿਨ ਇਕ ਚਿਤ ਹੈ ਕੈ ਹਰਿ ਯੁਯਾਯੋ। ਤਾ ਕੇ ਕਾਲ ਨਿਕਟ ਨਹਿ ਆਯੋ। ੧੦।

ਇਕ ਚਿਤ ਜੋ ਯੁਯਾਵਤ ਹਰਿ ਭਏ। ਦੇਹ ਸਹਤ ਸੁਰਪੁਰ ਤੇ ਗਏ।
ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨ ਪਾਈ। ਮੂਰਖ ਸਤਿ ਇਹੈ ਠਹਰਾਈ। ੧੧। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਪੰਦ੍ਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੫। ੫੯੮੪। ਅਫਜ਼ੁੰ।*

ਚੌਪਈ

ਸਹਿਰ ਸੁਨਾਰ ਗਾਵ ਸੁਨਿਯਤ ਜਹ। ਰਾਇ ਬੰਗਾਲੀ ਸੈਨ ਬਸਤ ਤਹ।
ਸ੍ਰੀ ਬੰਗਾਲ ਮਤੀ ਤਿਹ ਰਾਨੀ। ਸੁੰਦਰ ਭਵਨ ਚਤੁਦਸ ਜਾਨੀ। ੧।

ਬੰਗ ਦੇਇ ਦੁਹਿਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੇ। ਔਰ ਸੁੰਦਰੀ ਸਮ ਨਹਿ ਜਾ ਕੇ।
ਤਿਨ ਇਕ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰੋ ਜਬ ਹੀ। ਕਾਮ ਦੇਵ ਕੇ ਬਸਿ ਭੀ ਤਬ ਹੀ। ੨।

ਸੂਰ ਸੂਰ ਕਹਿ ਭੂ ਪਰ ਪਰੀ। ਜਨੁ ਗਜ ਬੋਲ ਬਾਵ ਕੀ ਹਰੀ।
ਸੁ ਛਬਿ ਰਾਇ ਸੁਧਿ ਪਾਇ ਬੁਲਾਇਸਿ। ਕਾਮ ਭੋਗ ਰੁਚਿ ਮਾਨ ਮਚਾਇਸਿ। ੩।

ਬਧਿ ਗੀ ਕੁਅਰਿ ਸਜਨ ਕੇ ਨੇਹਾ। ਜਿਮਿ ਲਾਗਤ ਸਾਵਨ ਕੇ ਮੇਹਾ।
ਸੂਰ ਸੂਰ ਕਹਿ ਗਿਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ। ਤਾਤ ਮਾਤ ਆਈ ਸਖਿ ਸਭ ਘਰ। ੪।

ਮਾਤ ਪਰੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕਹ ਜਨਿਯਹੁ। ਤਾ ਤਨ ਜੀਏ ਕੁਅਰਿ ਪ੍ਰਮਨਿਯਹੁ।
ਜੋ ਮੈ ਕਹਤ ਤੁਮੈ ਸੋ ਕਰਿਯਹੁ। ਛੋਰਿ ਕਫਨ ਮੁਖਿ ਨਹਿਨ ਨਿਹਰਿਯਹੁ। ੫।

ਤੁਮ ਕੋ ਤਾਤ ਮਾਤ ਦੁਖ ਹੈ ਹੈ। ਤੁਮਰੀ ਸੁਤਾ ਅਧੋਗਤ ਜੈ ਹੈ।
ਹਮਰੋ ਕਛੁ ਨ ਸੋਕਹਿ ਧਰਿਯਹੁ। ਛਮਾਪਰਾਧ ਹਮਾਰੋ ਕਰਿਯਹੁ। ੬।

ਮੂਰਖ (ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ) ਸਚਾ ਬਚਨ ਉਚਰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ। (ਉਸ ਨੇ) ਸੁਆਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕੇ ਮਾਨੇ ਮਰ ਹੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਤਦੋਂ (ਰਾਣੀ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ) ਯਾਰ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਗਈ।੭।

ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝ ਕੇ ਰਾਜਾ ਵੇਖਣ ਲਗਾ (ਕਿ ਉਹ) ਕਿਥੇ ਗਈ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਦ ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ। ਮੂਰਖ ਰਾਜਾ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝ ਸਕਿਆ।੮।

(ਸਖੀਆਂ ਕਹਿਣ ਲਗੀਆਂ--) ਰਾਣੀ ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। (ਪਤਾ ਨਹੀਂ) ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਛੱਡ ਗਈ ਹੈ। ਮੂਰਖ (ਰਾਜੇ) ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਚ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਰਾਣੀ ਦੇਹ ਸਮੇਤ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ।੯।

ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪੁੰਨਵਾਨ ਹਨ, ਉਹ ਉਹ ਇਸ ਗਤੀ (ਸਵਰਗ ਜਾਣ) ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ, (ਫਿਰ) ਕਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ।੧੦।

ਜੇ ਇਕ ਮਨ ਨਾਲ ਹਰਿ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਹ ਸਮੇਤ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਮੂਰਖ ਰਾਜਾ) ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਚ ਮੰਨ ਲਿਆ।੧੧।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ੩੧੫ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੫। ੫੯੮੪। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

ਜਿਥੇ ਸੁਨਾਰ ਗਾਂਵ ਨਾਂ ਦਾ (ਇਕ) ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਣੀਂਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਬੰਗਾਲੀ ਸੈਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੰਗਾਲ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।੧।

ਉਸ ਦੇ (ਘਰ) ਇਕ ਬੰਗ ਦੇਈ ਨਾਂ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਦ ਹੀ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਵੇਖਿਆ, ਤਦ ਕਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ।੨।

ਉਹ 'ਸੂਲ ਸੂਲ' ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿਗ ਪਈ, ਮਾਨੇ ਹਵਾ (ਦੇ ਝੌਂਕੇ) ਨਾਲ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਨਾਗ ਵੇਲ (ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿਗੀ ਹੋਵੇ)। ਹੋਸ਼ ਆਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਛਬਿ ਰਾਇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ (ਉਸ ਨਾਲ) ਰੁਚੀ ਪੂਰਵਕ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ।੩।

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਸਜਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ 'ਸੂਲ ਸੂਲ' ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿਗ ਪਈ। (ਉਸ ਦੇ) ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਸਖੀਆਂ ਘਰ ਆ ਗਈਆਂ।੪।

(ਸਖੀ ਨੇ ਕਿਹਾ--) ਹੇ ਮਾਤਾ! (ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ) ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਪਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਮਝੋ। ਕੁਮਾਰੀ ਇਸੇ (ਪਰੀ ਵਾਲੇ) ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦੀ ਮੰਨੋ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਹੀ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਫਨ ਚੁਕ ਕੇ ਮੂੰਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ।੫।

ਹੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਖ ਹੋਵੇਗਾ, (ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ) ਤੁਹਾਡੀ ਪੁੱਤਰੀ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। (ਉਹ ਕਹਿ ਗਈ ਹੈ ਕਿ) ਮੇਰਾ ਕਦੇ ਦੁਖ ਨ ਮਨਾਉਣਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅਪਰਾਧ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ।੬।

ਰਵਿ ਸਸਿ ਕੋ ਮੈ ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਰਾ। ਅਬ ਹੋਰੈ ਕਸ ਅੰਗਨ ਹਮਾਰਾ।
ਸਾਸ ਘੂਟਿ ਜਨੁ ਕਰਿ ਮਰਿ ਗਈ। ਸਖਿਯਨ ਲਪਿਟਿ ਬਸਤ੍ਰ ਮਹਿ ਲਈ। ੭।

ਬਕਰੀ ਬਾਧਿ ਸਿਰ੍ਹੀ ਮਧਿ ਦੀਨੀ। ਛੋਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਿਤੁ ਮਾਤ ਨ ਚੀਨੀ।
ਦੁਹੂੰ ਸੁਤਾ ਕੇ ਬਚਨ ਸੰਭਾਰਾ। ਸਲ ਕੇ ਮਾਝ ਬਕਰਿਯਹਿ ਜਾਰਾ। ੮।

ਗਈ ਜਾਰ ਸੰਗ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ। ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਿਨੀ ਨ ਬਿਚਾਰੀ।
ਦੁਹਿਤਾ ਮਰੀ ਜਾਰਿ ਜਨੁ ਦੀਨੀ। ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨ ਚੀਨੀ। ੯। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸੋਲਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੬। ੫੯੯੩। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ ਔਰੈ। ਰਾਜਾ ਦੇਸ ਬੰਗਲਾ ਗੋਰੈ।
ਸਮਨ ਪ੍ਰਭਾ ਤਾ ਕੀ ਪਟਰਾਨੀ। ਜਿਹ ਸਮ ਸੁਨੀ ਨ ਕਿਨੀ ਬਖਾਨੀ। ੧।

ਪੁਹਪ ਪ੍ਰਭਾ ਇਕ ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ। ਬਹੁਰਿ ਬਿਧਾਤਾ ਤਸਿ ਨ ਸਵਾਰੀ।
ਤਾ ਕੀ ਆਭਾ ਜਾਤ ਨ ਕਹੀ। ਜਨੁ ਕਰਿ ਫੂਲਿ ਅਬਾਸੀ ਰਹੀ। ੨।

ਭੂਮਿ ਗਿਰੀ ਤਾ ਕੀ ਸੁੰਦਾਈ। ਤਾ ਤੇ ਅਬਾਸੀ ਲਈ ਲਲਾਈ।
ਗਾਲੂਨ ਤੇ ਜੋ ਰਸ ਚੁਇ ਪਰਾ। ਭਯੋ ਗੁਲਾਬ ਤਿਸੀ ਤੇ ਹਰਾ। ੩।

ਜੋਬਨ ਜਬ ਆਯੋ ਅੰਗ ਤਾ ਕੇ। ਸਾਹ ਏਕ ਆਯੋ ਤਬ ਵਾ ਕੇ।
ਏਕ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰਿ ਤਿਹ ਸੰਗਾ। ਜਨ ਮਨਸਾ ਚੈ ਜਏ ਅਨੰਗਾ। ੪।

ਗਾਜੀ ਰਾਇ ਨਾਮ ਤਿਹ ਨਰ ਕੋ। ਕੰਕਨ ਜਾਨ ਕਾਮ ਕੇ ਕਰ ਕੋ।
ਭੂਖਨ ਕੋ ਭੂਖਨ ਤਿਹ ਮਾਨੋ। ਦੂਖਨ ਕੋ ਦੂਖਨ ਪਹਿਚਾਨੋ। ੫।

ਪੁਹਪ ਪ੍ਰਭਾ ਤਾ ਕੋ ਜਬ ਲਹਾ। ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਐਸੇ ਕਰ ਕਹਾ।
ਐਸਿ ਕਰੋ ਮੈ ਕਵਨ ਉਪਾਈ। ਮੋਰਿ ਇਹੀ ਸੰਗ ਹੋਇ ਸਗਾਈ। ੬।

ਪ੍ਰਾਤਹਿ ਕਾਲ ਸੁਯੰਬਰ ਕਿਯਾ। ਕੁੰਕਮ ਡਾਰਿ ਤਿਸੀ ਪਰ ਦਿਯਾ।
ਅਰੁ ਪੁਹਪਨ ਤੈ ਡਾਰਿਸਿ ਹਾਰਾ। ਹੋਰਿ ਰਹੇ ਮੁਖ ਭੂਪ ਅਪਾਰਾ। ੭।

ਤਿਹ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਸਭਹੂੰ ਕਰਿ ਜਾਨਾ। ਸਾਹ ਪੁਤ੍ਰ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਛਾਨਾ।
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਨਹਿ ਭੇਦ ਬਿਚਰਾ। ਇਹ ਛਲ ਕੁਅਰਿ ਸਭਨ ਕਹ ਛਰਾ। ੮। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸਤ੍ਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੭। ੬੦੦੧। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਇਆ, (ਫਿਰ) ਹੁਣ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਕਿਸ ਲਈ ਵੇਖੇ। (ਇੰਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਮਾਨੋ ਸਾਹ ਘੁਟ ਕੇ ਮਰ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਲਿਆ।੭।

(ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਸਿੜ੍ਹੀ (ਅਰਥੀ ਦੇ ਤਖਤੇ) ਵਿਚ ਬਕਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਕਪੜਾ ਚੁਕ ਕੇ ਨ ਵੇਖਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਬਚਨ ਯਾਦ ਰਖਿਆ। ਚਿੱਤਾ ('ਸਲ') ਵਿਚ ਬਕਰੀ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ।੮।

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਯਾਰ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨੂੰ ਨ ਵਿਚਾਰਿਆ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਨ ਸਮਝਿਆ।੯।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੧੫ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੬। ੫੯੯੩। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇ ਹੋਰ ਕਥਾ ਦਾ ਬਖਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ ਦਾ (ਇਕ) ਗੋੜ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਸਮਨ ਪ੍ਰਭਾ ਉਸ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਨ (ਕੋਈ ਹੋਰ) ਸੁਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਸੀ ਹੈ।੧।

(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਪੁਹਪ ਪ੍ਰਭਾ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਰਗੀ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ। ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਇੰਜ ਲਗਦੀ ਸੀ) ਮਾਨੋ ਗੁਲਬਾਸੀ ਖਿੜੀ ਹੋਵੇ।੨।

ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਵਿਛੀ ਪਈ ਸੀ, (ਮਾਨੋ) ਉਸ ਤੋਂ ਗੁਲਬਾਸੀ ਨੇ ਲਾਲੀ ਲਈ ਹੋਵੇ। (ਉਸ ਦੀਆਂ) ਗਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਰਸ ਚੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤੋਂ ਗੁਲਾਬ ਹਰਾ ਭਰਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।੩।

ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਜੋਬਨ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਸ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਆਇਆ। ਉਸ (ਸ਼ਾਹ) ਨਾਲ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਮਨਸਾ ਨੂੰ ਦੋ ਕਾਮ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।੪।

ਉਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗਾਜੀ ਰਾਇ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਕਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਕੜਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਨੋ ਅਤੇ ਦੇਖੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਝੋ।੫।

ਪੁਹਪ ਪ੍ਰਭਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--। ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਉਪਾ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਸ ਨਾਲ ਮੰਗਣੀ ਹੋ ਜਾਏ।੬।

ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸੁਅੰਬਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਉਤੇ ਕੇਸਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਵੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਜੇ ਮੂੰਹ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿ ਗਏ।੭।

ਸਭ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਕੁਮਾਰ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨ ਪਛਾਣਿਆ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਭੇਦ ਨ ਸਮਝਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਛਲ ਲਿਆ।੮।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੧੭ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੭। ੬੦੦੧। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਮਰਗਜ ਸੈਨ ਹੁਤੋ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ। ਮਰਗਜ ਦੇਇ ਨਾਰਿ ਜਾ ਕੇ ਘਰ।
ਰੂਪਵਾਨ ਧਨਵਾਨ ਬਿਸਾਲਾ। ਭਿਛਕ ਕਲਪਤਰੁ ਦੂਜਨਨ ਕਾਲਾ। ੧।

ਮੂੰਗੀ ਪਟਨਾ ਦੇਸ ਤਵਨ ਕੋ। ਜੀਤਿ ਕਵਨ ਰਿਪੁ ਸਕਤ ਜਵਨ ਕੋ।
ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਤਿਹ ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਰਾਜੈ। ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਗ ਅਸੁਰ ਮਨ ਲਾਜੈ। ੨।

ਏਕ ਪੁਰਖ ਰਾਨੀ ਲਖਿ ਪਾਯੋ। ਤੇਜਮਾਨ ਗੁਨਮਾਨ ਸਵਾਯੋ।
ਪੁਹਪ ਰਾਜ ਜਨੁ ਮਧਿ ਪੁਹਪਨ ਕੇ। ਚੋਰਿ ਲੋਤਿ ਜਨੁ ਚਿਤ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਕੇ। ੩।

ਸੌਰਠਾ

ਰਾਨੀ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ਤਵਨ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਸਦਨ।
ਅਤਿ ਰੁਚਿ ਅਧਿਕ ਬਢਾਇ ਤਾ ਸੋ ਰਤਿ ਮਾਨਤ ਭਈ। ੪।

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਲਗਿ ਨਾਥ ਧਾਮ ਤਿਹ ਆਯੋ। ਮਨਹਾਂਤਰ ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਰ ਛਪਾਯੋ।
ਬਹੁ ਬੁਗਚਾ ਆਗੇ ਦੈ ਡਾਰੇ। ਤਾ ਕੇ ਜਾਤ ਨ ਅੰਗ ਨਿਹਾਰੇ। ੫।

ਬਹੁ ਚਿਰ ਤਹ ਬੈਠਾ ਨ੍ਰਿਪ ਰਹਾ। ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦ ਨ ਲਹਾ।
ਜਬ ਹੀ ਉਠਿ ਅਪਨੇ ਘਰ ਆਯੋ। ਤਬ ਹੀ ਤ੍ਰਿਯ ਘਰ ਮੀਤ ਪਠਾਯੋ। ੬। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਅਠਾਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੮। ੬੦੦੭। ਅਫਸ੍ਰੀ।*

ਚੌਪਈ

ਸੁਨੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਮੈ ਭਾਖਤ ਕਥਾ। ਜਹ ਮਿਲਿ ਦੇਵ ਸਮੁਦ ਕਹ ਮਥਾ।
ਤਹਾ ਸੁਬੁਤ ਨਾਮਾ ਮੁਨਿ ਰਹੈ। ਅਧਿਕ ਬ੍ਰਤੀ ਜਾ ਕਹ ਜਗ ਕਹੈ। ੧।

ਤ੍ਰਿਯ ਮੁਨਿ ਰਾਜ ਮਤੀ ਤਿਹ ਰਹੈ। ਰੂਪ ਅਧਿਕ ਜਾ ਕੋ ਸਭ ਕਹੈ।
ਅਸਿ ਸੁੰਦਰਿ ਨਹਿ ਔਰ ਉਤਰੀ। ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਨ ਬਿਧਾਤਾ ਕਰੀ। ੨।

ਸਾਗਰ ਮਥਨ ਦੇਵ ਜਬ ਲਾਗੇ। ਮਥਯੋ ਨ ਜਾਇ ਸਗਲ ਦੁਖ ਪਾਗੇ।
ਤਬ ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਇਹ ਭਾਤਿ ਉਚਾਰੇ। ਸੁਨੋ ਦੇਵਤਿਯੋ ਬਚਨ ਹਮਾਰੇ। ੩।

ਜੋ ਬਿਧਿ ਧਰੈ ਸੀਸ ਪਰ ਝਾਰੀ। ਪਾਨਿ ਭਰੈ ਜਲ ਰਾਸਿ ਮੰਝਾਰੀ।
ਮੇਰੇ ਧੂਰਿ ਪਗਨ ਕੀ ਧੋਵੈ। ਤਬ ਯਹ ਸਫਲ ਮਨੋਰਥ ਹੋਵੈ। ੪।

ਚੌਪਈ

ਮਰਗਜ ਸੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਚੰਗਾ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਰਗਜ ਦੇਈ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ। (ਰਾਜਾ) ਬਹੁਤ ਰੂਪਵਾਨ ਅਤੇ ਧਨਵਾਨ ਸੀ। ਮੰਗਤਿਆਂ ਲਈ ਉਹ ਕਲਪਤਰੂ (ਦੇ ਸਮਾਨ) ਸੀ ਅਤੇ ਦੁਰਜਨਾਂ ਲਈ ਕਾਲ (ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸੀ)।੧।

ਮੂੰਗੀ ਪਟਨ ਉਸ ਦਾ ਦੇਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਵੀ ਜਿਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਅਸੀਮ ਸੀ। (ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ) ਦੇਵਤੇ, ਮਨੁੱਖ, ਨਾਗ ਅਤੇ ਦੈਂਤ ਮਨ ਵਿਚ ਲਜਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।੨।

ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ (ਜੋ ਰਾਜੇ ਤੋਂ) ਗੁਣ ਅਤੇ ਤੇਜ ਵਿਚ ਸਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਮਾਨੋ ਫੁਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਤਮ ਫੁਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਨੋ ਚਿਤ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।੩।

ਸੌਰਠਾ

ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਰੁਚੀ ਵਧਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ।੪।

ਚੌਪਈ

ਤਦ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨੀ (ਪੜਛਤੀ) ਹੇਠਾਂ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। (ਉਸ ਦੇ) ਅਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਠੜੀਆਂ ਰਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ (ਕੋਈ) ਅੰਗ ਨ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।੫।

ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਭੇਦ ਨ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਇਆ ਤਦੋਂ ਹੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ (ਮੰਨੀ ਹੇਠੋਂ ਕਢ ਕੇ) ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।੬।

*ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ੩੧੮ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ,
ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੮। ੬੦੦੭। ਚਲਦਾ।*

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਰਾਜਨ! ਸੁਣੋ, (ਤੁਹਾਨੂੰ) ਮੈਂ ਇਕ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਥੇ ਦੇਵਤਿਆਂ (ਅਤੇ ਦੈਂਤਾਂ) ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਮਥਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਸੁਬ੍ਰਤ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮੁਨੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ।੧।

ਮੁਨੀ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਰਾਜ ਮਤੀ ਵੀ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਬਹੁਤ ਰੂਪਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੁੰਦਰੀ ਕੋਈ ਹੋਰ (ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ) ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ (ਉਸ ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰ) ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੁਣ ਹੀ (ਕੋਈ ਬਣਾਈ ਹੈ)।੨।

ਦੇਵਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਚਿੜਕਣ ਲਗੇ, ਤਾਂ ਚਿੜਕਿਆ ਨ ਜਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ। ਤਦ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ--ਹੇ ਦੇਵਤਿਓ! ਮੇਰੀ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਣੋ।੩।

ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਸੁਰਾਹੀ ਚੁਕੇ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ('ਜਲ ਰਾਸਿ') ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰੇ। ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਨੂੰ (ਆ ਕੇ) ਧੋਵੇ। ਤਦ ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ।੪।

ਬ੍ਰਹਮ ਅਤਿ ਆਤੁਰ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਰਾ। ਝਾਰੀ ਰਾਖਿ ਸੀਸ ਜਲ ਭਰਾ।
ਦੇਖਹੁ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਚਰਿਤਾ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਯੋ ਕਰਤਾ। ੫। ੧।

*ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਥਮਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਉਨੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਮ
ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ। ੩੧੯। ੬੦੧੨। ਅਫਸ੍ਰੰ।*

ਚੌਪਈ

ਭੂਮਿ ਭਾਰ ਤੇ ਅਤਿ ਦੁਖ ਪਾਯੋ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਪੈ ਦੁਖ ਰੋਇ ਸੁਨਾਯੋ।
ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਰੀ ਬਿਸਨ ਕੀ ਸੇਵਾ। ਤਾ ਤੇ ਭਏ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਗ ਦੇਵਾ। ੧।

ਮੂਰ ਦਾਨਵ ਕੇ ਕੰਸ ਵਤਾਰਾ। ਕਰਤ ਪੂਰਬ ਲੋ ਦ੍ਰੋਹ ਸੰਭਾਰਾ।
ਵਾ ਕੇ ਕਰਤ ਹਨਨ ਕੇ ਦਾਵੈ। ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਆਸੁਰਨ ਤਹਾ ਪਠਾਵੈ। ੨।

ਪ੍ਰਥਮ ਪੂਤਨਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੰਘਾਰੀ। ਪੁਨਿ ਸਕਟਾਸੁਰ ਦੇਹ ਉਧਾਰੀ।
ਬਹੁਰਿ ਬਕਾਸੁਰ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰਿਯੋ। ਬ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ ਕੇ ਬ੍ਰਿਖਨ ਉਪਾਰਿਯੋ। ੩।

ਆਘਾਸੁਰ ਕੋ ਅਘ ਨਿਵਰਤ ਕਰਿ। ਪੁਨਿ ਕੇਸੀ ਮਾਰਿਯੋ ਚਰਨਨ ਧਰਿ।
ਬਹੁਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਯੋ। ਧਰਿ ਕਰਿ ਪਰ ਗਿਰ ਇੰਦ੍ਰ ਹਰਾਯੋ। ੪।

ਨੰਦਹਿ ਛੀਨ ਬਰਨ ਤੇ ਲ੍ਯਾਯੋ। ਸੰਦੀਪਨ ਕੇ ਸੁਤਹਿ ਮਿਲਾਯੋ।
ਦਾਵਾਨਲ ਤੇ ਗੋਪ ਉਬਾਰੇ। ਗੋਪਨ ਸੋ ਬ੍ਰਿਜ ਕਰੇ ਅਖਾਰੇ। ੫।

ਕੁਬਲਯਾ ਗਜ ਕੇ ਦਾਤ ਲਯੋ ਹਰਿ। ਚਾਡੂਰਹਿ ਮੁਸਟਕਹਿ ਪ੍ਰਹਰਿ ਕਰਿ।
ਪਕਰਿ ਕੇਸ ਤੇ ਕੰਸ ਪਛਾਰਾ। ਉਪ੍ਰਸੈਨ ਸਿਰ ਛੁੜਹਿ ਢਾਰਾ। ੬।

ਜਰਾਸਿੰਧੁ ਕੀ ਚਮੁੰ ਸੰਘਾਰੀ। ਸੰਖ ਲਯੋ ਸੰਖਾਸੁਰ ਮਾਰੀ।
ਨਗਰ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਕੀਯਾ ਪ੍ਰਵੇਸਾ। ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਜੀਤਿ ਨਰੇਸਾ। ੭।

ਦੰਦਬਕ੍ਰ ਨਰਕਾਸੁਰ ਘਾਯੋ। ਸੋਰਹ ਸਹਸ ਬਧੁ ਬਰਿ ਲ੍ਯਾਯੋ।
ਪਾਰਜਾਤ ਸੁਰ ਪੁਰ ਤੇ ਲ੍ਯਾਯਾ। ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ ਮਹਿ ਖੇਲ ਦਿਖਾਯਾ। ੮।

ਪੰਡੂਨ ਕੀ ਜਿਨ ਕਰੀ ਜਿਤਾਰੀ। ਦੁਪਦ ਸੁਤਾ ਕੀ ਲਾਜ ਉਬਾਰੀ।
ਸਭ ਕੋਰਵ ਕੇ ਦਲਹਿ ਖਪਾਈ। ਸੰਤਹਿ ਆਂਚ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਈ। ੯।

ਸਭ ਸੂਚਨਤਾ ਜੋ ਕਰਿ ਜੈਯੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰੈਯੈ।
ਤਾ ਤੇ ਥੋਰੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ। ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਥਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰੀ। ੧੦।

ਅਬ ਮੈ ਕਹਤ ਕਥਾ ਰੁਕਮਨੀ। ਜਿਹ ਛਲ ਬਰਿਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੋ ਧਨੀ।
ਲਿਖਿ ਪਤਿਯਾ ਦਿਜ ਹਾਥ ਪਠਾਈ। ਕਹਿਯਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਤਨ ਜਾਈ। ੧੧।

ਅਤਿ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨ ਕੀਤਾ। ਸੁਰਾਹੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਜਲ ਭਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਵੇਖੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।੫।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਿਆਨ ਦੇ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦ ਦੇ ੩੧੯ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੩੧੯। ੬੦੧੨। ਚਲਦਾ।

ਚੌਪਈ

(ਜਦੋਂ) ਧਰਤੀ ਨੇ (ਪਾਪਾਂ ਦੇ) ਭਾਰ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ (ਆਪਣਾ ਦੁਖੜਾ) ਰੋ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ਣੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਜਗਤ ਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।੧।

ਕੰਸ ਮੁਰ ਦੈਂਤ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨੂੰ (ਉਹ) ਯਾਦ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਉਸ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦਾਵੇ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿੱਤ ਉਥੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਸੀ।੨।

ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਤਨਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ਫਿਰ ਸ਼ਕਟਾਸੁਰ (ਦੈਂਤ) ਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਕੀਤਾ (ਅਰਥਾਤ-ਮਾਰ ਕੇ ਯਮਲੋਕ ਭੇਜਿਆ)। ਮਗਰੋਂ ਬਕਾਸੁਰ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ('ਬ੍ਰਿਖਨ') ਨੂੰ ਉਖਾੜਿਆ।੩।

ਅਘਾਸੁਰ ਦੇ ਪਾਪ ('ਅਘ') ਖਤਮ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਕੇਸੀ (ਦੈਂਤ) ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ (ਆਪਣਾ) ਕੌਤਕ ਵਿਖਾਇਆ। ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਉਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।੪।

ਨੰਦ ਨੂੰ ਵਰੁਣ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਲਿਆਇਆ। ਸੰਦੀਪਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ। ਦਾਵਾਨਲ ਤੋਂ ਗਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜਭੂਮੀ ਵਿਚ ਗਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਖਾੜੇ ਰਚਾਏ।੫।

ਕੁਵਲੀਆ ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੰਦ ਉਖਾੜ ਲਏ। ਚੰਡੂਰ ਉਤੇ ਮੁੱਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਕੰਸ ਨੂੰ ਪਛਾੜਿਆ। ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਛੜ ਝੁਲਾਇਆ।੬।

ਜਰਾਸੰਧ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਸੰਖਾਸੁਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੰਖ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਦੁਆਰਿਕਾ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।੭।

ਦੰਤਬਕੂ ਅਤੇ ਨਰਕਾਸੁਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਲਿਆਇਆ। ਸਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰਜਾਤ ਬ੍ਰਿਛ ਲਿਆਇਆ। ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ ਵਿਚ ਲੀਲਾ ਰਚਾਈ।੮।

ਉਸ ਨੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਜਿਤ ਕਰਵਾਈ। ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਲਾਜ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ। ਕੌਰਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਲ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ (ਦੁਖ ਦਾ) ਸੇਕ ਤਕ ਨ ਲਗਣ ਦਿੱਤਾ।੯।

ਜੇ ਸਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੰਦੇ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਥੋੜੀ ਗੱਲ (ਅਰਥਾਤਰ[] ਸੰਖਿਪਤ ਗੱਲ) ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। (ਜਿਥੇ) ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ, (ਉਹ) ਕਵੀ ਲੋਕ ਸੁਧਾਰ ਲੈਣ।੧੦।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਰੁਕਮਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਛਲ ਪੂਰਵਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। (ਉਸ ਨੇ ਇਕ) ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੱਥ ਭੇਜੀ (ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ) ਮਹਾਰਾਜ (ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਤਕ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ।੧੧।

ਸਵੈਯਾ

ਬ੍ਰਯਾਹ ਬਦਯੋ ਸਿਸਪਾਲ ਭਏ ਸੁਈ ਜੋਰਿ ਬਰਾਤ ਬਿਯਾਹਨ ਆਏ।
ਹੋ ਅਟਕੀ ਮਧਸੂਦਨ ਸੋ ਜਿਨ ਕੀ ਛਬਿ ਹਾਟਕ ਹੋਰਿ ਹਿਰਾਏ।
ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਕੀ ਜਿਮਿ ਪ੍ਰਯਾਸ ਘਟੇ ਨ ਬਿਨਾ ਘਨ ਸੇ ਘਨ ਸ੍ਰਯਾਮ ਸੁਹਾਏ।
ਹਾਰੀ ਗਿਰੀ ਨ ਹਿਰਿਯੋ ਹਿਯ ਕੋ ਦੁਖ ਹੋਰਿ ਰਹੀ ਨ ਹਰਾ ਹਰਿ ਆਏ। ੧੨।

ਚੌਪਈ

ਪਤਿਯਾ ਬਾਚਿ ਚੜੇ ਹਰਿ ਰਥੈ। ਮਾਨਹੁ ਲੂਟ ਲਯੋ ਮਨਮਥੈ।
ਉਤ ਸਿਸੁਪਾਲ ਜੋਰਿ ਦਲ ਆਯੋ। ਕੁੰਦਨ ਪੁਰੀ ਨਗਰ ਨਿਯਰਾਯੋ। ੧੩।

ਭੇਦ ਕਹਾ ਰੁਕਮਿਨੀ ਬਿਪ੍ਰ ਸ੍ਰਯੋ। ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਸੇਤੀ ਕਹਿਯਹੁ ਯੋ।
ਜਬ ਮੈ ਗੋਰਿ ਪੂਜਥੈ ਐਹੋ। ਤਬ ਤਵ ਦਰਸ ਚੰਦ੍ਰ ਸੇ ਪੈਹੋ। ੧੪।

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਭੁਜਾ ਭਰਿ ਲੀਜਹੁ ਰਥਹਿ ਚੜਾਇ।
ਨਿਜੁ ਨਾਰੀ ਲੈ ਕੀਜਿਯਹੁ ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੋ ਘਾਇ। ੧੫।

ਚੌਪਈ

ਰੁਕਮ ਬ੍ਰਯਾਹ ਕੀ ਸੋਜ ਬਨਾਈ। ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਪਕਵਾਨ ਮਿਠਾਈ।
ਫੂਲਿਯੋ ਫਿਰਤ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੇ ਗਨ ਸੈ। ਮੁੰਡ ਮੁੰਡੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਮਨ ਸੈ। ੧੬।

ਗੋਰਿ ਪੂਜਨੇ ਬਹਿਨਿ ਪਠਾਈ। ਤਹ ਤੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੁਖਦਾਈ।
ਦੁਸਟ ਲੋਗ ਮੁਖ ਬਾਇ ਰਹਤ ਭੇ। ਹਾਇ ਹਾਇ ਇਹ ਭਾਤਿ ਕਹਤ ਭੇ। ੧੭।

ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ

ਚਲਿਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤਾ ਕੋ ਰਥੈ ਡਾਰਿ ਲੈ ਕੈ। ਤਬੈ ਬੀਰ ਧਾਏ ਸਭੈ ਕੋਪ ਹੈ ਕੈ।
ਜਰਾਸਿੰਧੁ ਤੇ ਆਦਿ ਲੈ ਬੀਰ ਜੇਤੇ। ਹਥੈ ਲੈ ਪਟੈਲੈ ਚਲੇ ਡਾਰਿ ਤੇਤੇ। ੧੮।

ਕਿਤੇ ਪਾਖਰੈ ਡਾਰਿ ਕੈ ਬਾਜਿਯੋ ਪੈ। ਕਿਤੇ ਚਾਰ ਜਾਮੇ ਚੜੇ ਤਾਜਿਯੋ ਪੈ।
ਮਘੋਲੇ ਧਧੋਲੇ ਬੁੰਦੋਲੇ ਚੰਦੋਲੇ। ਕਛ੍ਹੇ ਰਠੋਰੇ ਬਘੋਲੇ ਖੰਡੋਲੇ। ੧੯।

ਤਬੈ ਰੁਕਮ ਰੁਕਮੀ ਸਭੈ ਭਾਇ ਲੈ ਕੈ। ਚਲਿਯੋ ਸੈਨ ਬਾਂਕੀ ਹਠੀ ਗੋਲ ਕੈ ਕੈ।
ਤਹਾ ਬਾਨ ਤੀਖੇ ਛੁਟੇ ਓਰ ਚਾਰੂ। ਮੰਡੇ ਆਨਿ ਜੋਧਾ ਬਜ੍ਯੋ ਰਾਗ ਮਾਰੂ। ੨੦।

ਸਵੈਯਾ

ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਬਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ। (ਪਰ) ਮੈਂ ਮਧੁਸੂਦਨ ਉਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਛਬੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੋਨਾ ('ਹਾਟਨ') ਵੀ ਲਜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚਾਤ੍ਰਕ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬਦਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ (ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਪਿਆਸ ਵੀ) ਘਨ ਸ਼ਿਆਮ ਦੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ (ਹੋਣ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)। (ਮੈਂ) ਹਾਰ ਕੇ ਡਿਗ ਪਈ ਹਾਂ, ਪਰ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਵੇਖ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਹਾਇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਆਏ।੧੨।

ਚੌਪਈ

(ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਸ ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।) ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਥ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਪਏ, ਮਾਨੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ ਲੁਟ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਧਰੋਂ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਵੀ ਸੈਨਾ ਦਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕੁੰਦਨ ਪੁਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ।੧੩।

ਰੁਕਮਣੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਭੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣਨਾਥ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਦ ਮੈਂ ਗੌਰੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ (ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ) ਆਵਾਂ ਤਦ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਵਰਗੇ ਮੁਖੜੇ) ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ।੧੪।

ਦੌਹਰਾ

ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਰਥ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਣਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ (ਮੈਨੂੰ) ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬਣਾ ਲੈਣਾ।੧੫।

ਚੌਪਈ

ਰੁਕਮ (ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ) ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ (ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਅਤੇ ਮਿਠਿਆਈਆਂ (ਬਣਵਾਈਆਂ)। ਉਹ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਫੁਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਛਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਖ਼ਬਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।੧੬।

(ਉਸ ਨੇ) ਗੌਰੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਭੈਣ (ਰੁਕਮਣੀ) ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਉਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਹਰ ਲਿਆ। ਦੁਸ਼ਟ ਲੋਕ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ।੧੭।

ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਸ ਨੂੰ ਰਥ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲੈ ਚਲਿਆ। ਤਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਧਾ ਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਜਰਾਸੰਧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਸੂਰਮੇ ਸਨ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ) ਪਟੈਲ (ਮੂੰਹ ਢਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਲੀਆਂ) ਪਾ ਕੇ ਚਲ ਪਏ।੧੮।

ਕਿਤਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਉਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਘੋੜਿਆਂ ਉਤੇ ਚਾਰ ਜਾਮੇ ਪਾ ਕੇ ਚੜ ਚਲੇ। ਮਘੇਲੇ, ਧਧੇਲੇ, ਬੁੰਦੇਲੇ, ਚੰਦੇਲੇ, ਕਛਵਾਹੇ, ਰਠੌਰੇ, ਬਘੇਲੇ, ਖੰਡੇਲੇ (ਆਦਿ ਚਲ ਪਏ)।੧੯।

ਤਦੋਂ ਰੁਕਮ ਅਤੇ ਰੁਕਮੀ ਸਾਰਿਆਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਕੜੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਪਏ। ਉਥੇ ਚੌਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਣ ਚਲਣ ਲਗੇ। ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਦੇ ਵਜਣ ਦੇ ਨਾਲ ਯੋਧਿਆ ਨੇ ਯੁੱਧ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ।੨੦।